

Hintalovon

Gyermekjogi Alapítvány

GYERMEKJOGI JELENTÉS

2024

Tartalom

Előszó	4
Módszertan	6
Adatnyilvánosság és a közérdekű adatokhoz való hozzáférés	7
A. Általános végrehajtási intézkedések	11
Jogalkotás és intézkedések	11
Forráselosztás	19
Független ellenőrzés	24
Az Egyezmény terjesztése	32
Civil együttműködés	34
B. A gyermek fogalma	36
C. Átfogó alapelvek	36
A diszkrimináció tilalma	36
A gyermek legjobb érdeke	40
A gyermek véleményének tiszteletben tartása	45
D. Polgári jogok és szabadságjogok	49
Állampolgárság	49
Az egyesülés és békés gyülekezés szabadsága	50
A magánélet védelme	53
A megfelelő információkhoz való hozzáférés	56
E. Gyermekek elleni erőszak	60
Bántalmazás, elhanyagolás	60
Testi fenyítés	65
F. Családi környezet és alternatív gondoskodás	67
Családi környezet	67
Családjukon kívül élő gyerekek	71

G. Fogytékossággal élő gyerekek	75
H. Alapvető egészség és jólét	80
Egészség és egészségügyi ellátás	80
A fiatalokorúak egészsége	84
Életszínvonal	86
I. Oktatás, szabadidő, kultúra	89
Pihenés, szabadidő, rekreációs, kulturális és művészeti tevékenységek	92
J. Különleges védelmi intézkedések	95
Menedékkérő, menekült és migráns gyerekek	95
Gyerekekre vonatkozó igazságszolgáltatás	99
Bűncselekmények gyermekáldozatai és -szemtanúi	101
K. K. Fakultatív Jegyzőkönyvek	103
Fakultatív Jegyzőkönyv a gyermekek elleni szexuális visszaélésről	103
Fakultatív Jegyzőkönyv a gyermekek védelméről fegyveres konfliktusokban	104
L. A kommunikációs eljárásról szóló Fakultatív Jegyzőkönyv ratifikációja	107
Fakultatív Jegyzőkönyv a kommunikációs eljárásról	107
Regionális szervezetekkel együttműködés	108
Fenntarthatóság	108
Jegyzék	110

Előszó

2024 gyermekjogi szempontból szokatlan év volt. Szakemberek és laikusok, politikusok és közéleti szereplők fejtették ki véleményüket a gyermekvédelemről, a gyermekbántalmazás, valamint a gyerekekkel szembeni szexuális visszaélés kérdéseiről. Úgy általában arról, hogy felnőttként milyen felelősségünk van abban, hogy a körülöttünk és velünk élő gyerekek jól legyenek. Mindez elsősorban a „**kegyelmi ügynek**” volt köszönhető, amit úgy lehetne összefoglalni: 2023-ban Novák Katalin köztársasági elnök kegyelemben¹ részesítette a bicskei Kossuth Zsuzsa Gyermekotthon korábbi igazgatóhelyettesét, Kónya Endrét, akit a bíróság azért ítelt három év négy hónap szabadságvesztés büntetésre, mert a gyermekotthon korábbi igazgatójának, hosszú éveken keresztül, több gyerek sérelmére elkövetett szexuális bántalmazás cselekményeit eltussolta, egy sértettet bizonyítottnak a vallomása visszavonására kényszerített. Az elnöki kegyelem ténye 2024 februárjában nyilvánosságra került és komoly közéleti, társadalmi felzúdulást váltott ki, aminek eredményeként lemondott Novák Katalin, valamint a kegyelmi döntést ellenjegyző akkori igazságügyi miniszter, Varga Judit.

Így indult 2024. Évek óta nem látott közéleti botránnal, lemondásokkal, tüntetésekkel és tiltakozásokkal, majd olyan jogszabály változásokkal folytatódott, amelyeket a jelentésben több oldalról is bemutatunk - kitérve a rövid távú, és feltételezhető hosszú távú következményekre.

2024-ben a kegyelmi ügy a gyermekvédelmi rendszerre irányította a figyelmet. De a gyermekjogok nem csak a gyerekek védelmét jelentik. A gyermekvédelem pedig sokkal-sokkal több mint egy intézményrendszer. Bár a kegyelmi ügy kapcsán a fókusz a családjukból kiemelt, állami gondoskodásban élő gyerekekre, és az értük felelős szakemberekre helyezte a hangsúlyt, a gyermekjogok és a gyerekek jóllétéért, valamint védelméért felelős ökoszisztéma mind gyerekek, mind felnőtt oldalon ennél sokkal komplexebb és nagyobb. 2024-ben sajnos ennek megmutatására nem kerülhetett sor, mi több, tovább erősödtek olyan sztereotípiák és hamis mítoszok, amelyek a gyermekotthonokban élő gyerekeket és a szexuális erőszak gyerekek áldozatait stigmatizálják.

Hogy mit jelentett Magyarországnak a kegyelmi ügy, azt pontosan még most,

¹ A Köztársasági Elnök egyéni kegyelmezési jogkörben meghozott döntése értelmében – ami a Kúria Bfv. 1191/2022/13. sz. végzésében vált nyilvánossá – a kiszabott szabadságvesztés büntetés hátralévő részének (reintegrációs őrizet) végrehajtását 5 évi próbaidőre felfüggesztette, a foglalkozástól eltiltás büntetés és a közügyektől eltiltás mellékbüntetés hátralévő részének végrehajtását elengedte, valamint az ítélet vonatkozásában a büntetett előéletéhez fűződő hátrányok alól mentesítette.

egy évvel később sem látjuk. Hogy milyen hatással volt a gyermekjogok érvényesülésére, arról a jelentésben - legalábbis a látható, adatokkal és statisztikákkal, tanulmányokkal és szakmai érvekkel alátámasztható részéről - igyekszünk számot adni.

A tavalyi jelentés előszavában azt írtuk: aki arra számít, hogy 2023 kapcsán vi-

dám dolgokról fog olvasni a Gyermekjogi jelentésben, az csalódni fog. 2024-re vonatkozóan ugyanezt tudjuk ígérni: a jelentés nem egy vidám olvasmány, de ettől még elképesztően fontos. Nem csak emlékezni segít egy sűrű és turbulens év eseményeire, de kontextust is ad az események, az azok kapcsán hozott döntések és a lehetséges következmények megértéséhez.

Módszertan

A 2024-es év gyermekjogi szempontból legfontosabb történéseit összegző jelentés az előző évekhez hasonló módszertannal készült. Az előkészítés során elsősorban három területről gyűjtünk adatot és információt:

**2024-ben elfogadott, illetve hatályba lépett jogszabályok, módosítások;
2024-ben publikált szakmai anyagok, statisztikai és információs források;
2024-ben megjelent tudósítások, hírek, médiamegjelenések.**

A jelentés összeállítása előtt minden évben komoly kutatómunka zajlik, valójában az aktuális év során folyamatosan gyűjtjük az információkat, adatokat, kutatások eredményeit, és arra alapozzuk a jelentést, illetve a döntéseket, hogy az egyes gyermekjogi területeken mit látunk, mi volt a legfontosabb történet, változás, kihívás.

Kilencedik éve készül Gyermekjogi jelentés, így folyamatosan figyelemmel tudjuk követni a gyermekvédelmi statisztikai adatgyűjtést nemcsak tartalmi, de működési oldalról is. Többek között azt a tény is, hogy április-májusban, amikor a kéziratot zárjuk, sokszor csak a jelentés tárgy-évet megelőző évre vonatkozó korábbi

adatok elérhetőek. Az adatkérés körüli nehézségeknek, az egyes információkhoz való hozzáférés problémáinak a 2024. évi jelentésben is külön fejezetet szenteltünk.²

A 2024. évi Gyermekjogi jelentést a Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány szakmai csapata állította össze, de az egyes részek megírásához más szervezeteknél dolgozó szakembereket közvetlenül is bevontunk.³ A jelentés első változatát az egyes cikkekhez kapcsolódóan kiterjedt szakmai tapasztalattal és tudással rendelkező lektorok nézték át.

A jelentés elkészítésébe 2025-ben is bekapcsolódtak a Hintalovon Alapítvány Kiskorú Kollégái. Tizennégy, 13-17 év közötti gyerekkel két találkozó alkalmával beszélgettünk a korábbi évről. Megnéztük a korábbi jelentést, amelyben már közvetlenül szerepeltek a gondolataik, majd átbeszéltük a szerepüket és bevonásuk célját. A gyerekek közös, játékos beszélgetések során határozták meg azokat a témákat és eseményeket, amelyeket a korosztályukra tekintve jelentősnek ítélték 2024-ből. **A gyerekek véleménye a gyermekjogi jelentés fontos része.**⁴ A szövegben ilyen módon jelenik meg:

² Lásd Adatnyilvánosság és a közérdekű adatokhoz való hozzáférés c. fejezet.

³ A kézirat lezárásának időpontja: 2025. május 5.

⁴ Gondolataik idézetként, „Kiskorú Kolléga meglátása” megjelöléssel találhatóak az anyagban.

„Gyakran vesszük észre, hogy a szülőkkel való kapcsolat befolyásolja a gyerek viselkedését más közösségben. Ez mondjuk akár lehet egy jó kapcsolat is, vagy rossz kapcsolat is, hogy rossz kapcsolata van a gyerekeknek a szüleivel, és akkor mondjuk bántalmazó lesz belőle, vagy bántalmazottá válik.”

(Kiskorú Kolléga meglátása)

A korábbi évekhez hasonlóan a jelentés az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága felé való jelentéstétel, és a gyermekjogi klaszterek felépítését követi, idén illetve (az Európai Klíma Egyezményre figyelemmel) tavaly óta egy új téma, a **fenn-tarthatóság** kérdése is szerepel.

A 2016 óta évente megjelentetett jelentések elérhetők a **www.hintalovon.hu** oldalon.

A 2024. évi anyaggal kapcsolatos észrevételeket az alábbi e-mail-címre várjuk: **info@hintalovon.hu**. Köszönjük!

Adatnyilvánosság és a közérdekű adatokhoz való hozzáférés

A jelentés elkészítéséhez minden évben jelentős feladat összegyűjteni a szükséges adatokat. Az adatokhoz való hozzáférés problémáiról már a korábbi jelentésekben is beszámoltunk.

Az idei évben is több mint harminc adatkérést küldtünk különböző állami és civil szervezeteknek. Az adatkérések legtöbbször statisztikai adatokra vonatkoznak, emellett több esetben előfordult,

hogy más jellegű (pl. intézményi gyakorlatra vonatkozó) tájékoztatást kértünk. Az adatgazda szervezetek rendszere időnként átláthatatlannak bizonyul. Bár a hivatalos statisztikáról szóló törvény⁵ által szabályozott Országos Statisztikai Adatfelvételi Program (továbbiakban: OSAP) segíti a tájékozódást, de több olyan fontos nyilvántartás is létezik, ami ettől független, nem része az OSAP-nak.⁶

⁵ 2016. évi CLV. törvény a hivatalos statisztikáról.

A tavalyi évben is beszámoltunk arról, hogy a legtöbb adatot a Központi Statisztikai Hivataltól (továbbiakban: KSH) kapjuk, ahol a gyermekvédelem témakörében széleskörű adatgyűjtés zajlik. Ugyanakkor a KSH-ból érkező adatok nagy részére igaz, hogy a jelentés tárgyévére vonatkozó (jelen esetben 2024-es) adatok csak a kézirat lezárása után hónapokkal válnak elérhetővé, ezért rendre az egy évvel korábbi statisztikákból tudunk csak dolgozni. A különböző minisztériumok és hivatalok nyilvántartásaiból kikért adatok ugyan a vonatkozó tárgyévre rendelkezésre állnak, de azokkal kapcsolatban több minőségbeli probléma is felmerül. Sok esetben előfordul, hogy az igényelt információk nem a kért formában és/vagy bontásban állnak rendelkezésre, ezért az adatgazdák az adatszolgáltatást az Info törvény⁷ 30. §-ra hivatkozva megtagadják, miközben sok esetben a gyermekvédelmi törvény világosan rendelkezik az adatok kezeléséről. Az, hogy az adatkérést ilyen esetben mégis teljesítik (a rendelkezésre álló adatokkal), csak az adatszolgáltatók egyedi viszonyulásán (úgy is fogalmazhatnánk, hogy a vezető vagy az ügyintéző egyéni döntésén) múlik.

Mindezen, gyakran előforduló problémák mellett van arra is példa, hogy olyan adatot kapunk, ami kissé eltér attól, mint amit kértünk (pl. más bontásban áll rendelkezésre), de tartalmában ahhoz közel áll. Ez utóbbi gyakorlat segíti a szakmai munkát, lehetőséget ad értékelő elem-

zésre, és transzparenssebbé teszi az adott szervezet működését. Ezért fontosnak tartjuk kiemelni a kihívások mellett ezt az előremutató gyakorlatot is.

A nem hozzáférhető adatok két csoportra oszthatók (1. táblázat). Vannak olyan adatok amelyeket egy szervezet sem tart nyilván. Jellemzően ebbe a körbe tartoznak a gyermekrésztételre vonatkozó adatok. Nem áll rendelkezésre semmilyen adat a gyerekek különböző eljárásokban (polgári peres eljárás, büntetőeljárás, gyámhatósági eljárás) történő meghallgatásáról, de a szakellátásban élő gyerekek őket érintő kérdésekbe történő bevonásának szintjéről és mértékéről sem. Korábbi álláspontunkat továbbra is fenntartjuk, miszerint – összhangban az ENSZ Gyermekjogi Bizottság 16. számú átfogó kommentárjának (2003) 53. bekezdésével – **ezeket az adatgyűjtési hiányokat pótolni kellene, mert ezek nélkül az intézmények gyermekközpontú működését nem lehet érdemben értékelni** (és a fejlesztési szükségleteket, irányokat sem lehet jól meghatározni).

További példaként említve, **nem állnak rendelkezésre** a gyermekpszichiáterek számára vonatkozó adatok, akárcsak a büntetés-végrehajtási intézmények anya-gyermek részlegére vonatkozó adatok sem. Ugyancsak nincsenek összefoglaló adatok a gyerekekre fordított állami kiadásokról, amelyre vonatkozóan elsősorban a költségvetési törvény alapján tud-

⁶ Az elmúlt évek során az is többször előfordult, hogy egyes adatgyűjtések az év folyamán más szervezethez kerültek.

⁷ 2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról.

tunk 2024-re vonatkozóan becslést készíteni. Több szervnek küldtünk adatkérést a kórházban hagyott csecsemőkkel kapcsolatban is, de adatkérésünket az Info tv. 30 §-ra hivatkozva visszautasították.

A másik csoportba a **megválaszolatlanul maradt adatkérések** tartoznak. Már a tavalyi évben is írtunk arról, hogy évek

óta nem kapunk választ a Gyermekjogi Egyezményt kiegészítő Kommunikációs eljárásról szóló Fakultatív Jegyzőkönyv⁸ magyarországi ratifikációjáról. Idén is közérdekű adatigénnyelést írtunk az illetékes minisztérium felé, de az idei évben sem érkezett semmilyen válasz. Nem kaptunk választ a kifogástalan életvitelre vonatkozó vizsgálat eredményeire vonatkozó adatkérésünkre sem.

1. táblázat: Válasz nélkül maradt adatkérések a 2024. évre vonatkozó gyermekjogi jelentéssel kapcsolatban.

	Adatok, amelyekről nincs adatgyűjtés	Megválaszolatlan adatkérése
Gyermekjogok		
Kommunikációs eljárásról szóló Fakultatív Jegyzőkönyv magyarországi ratifikációja		x
Forráselosztás		
Gyermekekre fordított összes állami kaidás (gyermek költségvetés)	x	
Gyermekvédelem		
Gyermekek meghallgatása gyámhatósági eljárásokban	x	
Gyermekönkormányzatok a szakellátásban	x	
Kifogástalan életvitel vizsgálatára vonatkozó adatok		x
Gondozási hely kijelölése nélkül kórházban lévő 0-3 éves korúak ⁹ száma	x	
Gyermekeink védelmében elektronikus nyilvántartó rendszerre (GYVR) vonatkozó információk		x

⁸ Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on a Communications Procedure.

⁹ A sajtóban és a köznyelvben elterjedt megfogalmazás szerint: „kórházban hagyott csecsemők”

Igazságszolgáltatás		
Gyermekek meghallgatása polgári peres eljárásokban	x	
Gyermekek meghallgatása büntetőeljárásokban	x	
Egészségügyi ellátás		
Gyermekepszichiáterek száma	x	
Büntetés-végrehajtás		
Anya-gyermek részlegre vonatkozó adatok (férőhelyek, büntetés végrehajtási-intézetben)	x	
Büntetés végrehajtásának elhalasztása várandósság vagy 1 évnél fiatalabb gyermek gondozása miatt	x	

Nehézséget okoz az is, hogy **a gyermekvédelmi rendszerben lévő gyermekek helyzete csak részlegesen megismerhető**. Bár az OSAP keretében felvett gyermekvédelmi adatok tájékoztatást adnak a gyermekvédelmi rendszer működéséről, ugyanakkor az intézményektől gyűjtött adatok nem adnak elegendő információt a gyermekek „útjáról” a rendszeren belül. Tudomásunk szerint **a Gyermekeink Védelmében elnevezésű informatikai rendszer (GYVR)** használatban van a gyermekjóléti és a gyermekvédelmi intézményekben, amelyben az igénybe vevők szerint regisztrálják az adatokat. Szintén évek óta kérünk tájékoztatást arra vonatkozóan, hogy a rendszer alkalmas-e statisztikai lekérdezésekre, de erre a megkeresésünkre sem kaptunk még választ.¹⁰

Rendszeres és szakmailag megfelelő adatgyűjtésre van szükség a Gyermekeink Egyszemélyi (továbbiakban: Egyez-

mény) minden vonatkozásában, annak érdekében is, hogy a kiszolgáltatott és sérülékeny helyzetben lévő gyerekek beazonosíthatóak, és a megfelelő segítő, támogató programok megfelelően végrehajthatóak legyenek. Mindez a gyermekvédelmi statisztikai adatok körének bővítését és egy gyermekközpontú szemléletet feltételez. Gondoskodni kell továbbá arról is, hogy az adatokat és a statisztikai mutatókat az érintett ágazatok, területek megosszák egymással, és felhasználják az Egyezmény végrehajtására irányuló politikák, programok és projektek kidolgozása, nyomon követése és értékelése során. Ez különösen fontos feladat Magyarországon, ahol – ahogyan azt a 2022. évre vonatkozó gyermekjogi jelentésben is bemutattuk ábrákkal, táblázatokkal – az ágazati irányítás rendszere erősen tagolt, így az információáramlás körüli problémák kialakulásának kockázata magas.

¹⁰ Az átláthatóság ilyen szintű hiánya kérdéseket vet fel az egész rendszer megbízhatóságával kapcsolatban (pl. a GYVR-t előkészítő dokumentumokban a statisztikai modul megjelent).

A. Általános végrehajtási intézkedések

Jogalkotás és intézkedések

2024-ben a jogalkotást erőteljesen áthatala a kegyelmi ügyre történő reagálás, aminek kapcsán a gyermekvédelem több területét érintően jogalkotási folyamatok zajlottak. 2024-ben **több mint harminc gyermekjogi szempontból releváns jogszabály** született, a szabályozást továbbra is a rendeleti jogalkotás¹¹, illetőleg a különböző tárgyú és jogterületeket érintő módosításokat egyidejűleg tartalmazó törvények (ún. salátatörvények) elfogadása jellemezte. 2024-ben is jellemző volt, hogy a gyermekjogokat is érintő jogszabály előterjesztéseket nem előzte meg kellő ideig tartó és részletes társadalmi és szakmai vita, nem zajlottak hatásvizsgálatok (vagy nincs tudomása se a szakmának,

se a közvéleménynek arról, ha hatásvizsgálat készült). Mindennek egyik oka (és egyben tünete), hogy egyre gyakoribb az, hogy egyéni képviselői indítványra kerülnek törvényjavaslatok a Parlament elé.

2024-ben a Parlament olyan **salátatörvényt**¹² is elfogadott, amely egyidejűleg 70 különböző, ráadásul szerteágazó jogterülethez tartozó, tematikusan össze nem függő törvényt módosított. Ez a jogalkotási gyakorlat továbbra is komoly aggályokat vet fel a joganyag minősége, a jogrendszer egységessége kapcsán, valamint megnehezíti a jogszabályok alkalmazására való felkészülést és az átláthatóságot.

¹¹ Az Alaptörvény 2022. évi módosítása alapján a Kormány veszélyhelyzetet hirdethet a szomszédos országban fennálló fegyveres konfliktus, háborús helyzet vagy humanitárius katasztrófa esetén is, ezt a veszélyhelyzetet a szomszédos országban fennálló fegyveres konfliktus, illetve humanitárius katasztrófa magyarországi következményeinek elhárításáról és kezeléséről szóló 2022. évi XLII. törvény két ízben történő módosításával 2024-ben is meghosszabbította, így számos fontos kérdés parlamenti megvitatása továbbra is társadalmi egyeztetés nélkül, ill. rendeleti jogalkotás útján készült el.

¹² 2024. évi XXIX. törvény Az állam működését érintő egyes törvények módosításáról

Az egyik legjelentősebb jogalkotási hullám a kegyelmi ügy kapcsán a **gyermekvédelmi rendszert** érte el. A gyermekvédelmi rendszer szabályainak széleskörű módosítása kiterjedt - többek között - a gyermekvédelmi törvény (továbbiakban: Gyvt.), a Polgári Törvénykönyv (továbbiakban: Ptk.), a Büntető Törvénykönyv (továbbiakban: Btk.) és a nemzeti köznevelésről szóló törvény (továbbiakban: Nkt.)¹³ rendelkezésire is, de érintettek táborok szervezésével, a gyerekek online biztonságával kapcsolatos jogszabályokat is.

A szabályozási koncepción belül elsőként a gyermekvédelemben dolgozó szakemberek alkalmasságának vizsgálatára vonatkozó ellenőrzések új rendszere érdemel figyelmet. Az új rendelkezések alapján a gyermekvédelmi intézmények **vezetői**¹⁴ illetve a **szakmai munkakörben foglalkoztatottak**¹⁵ számára kötele-

zővé vált a **pszichológiai alkalmassági**, valamint a „**kifogástalan életvitel**”¹⁶ vizsgálat. A részben 2024 júliusában, részben pedig szeptemberben hatályba lépő **szabályok**¹⁷ jelentős módosításokat vezettek be a gyermekvédelmi intézményekben foglalkoztatott személyek alkalmassági vizsgálatával¹⁸ összefüggésben.¹⁹ A rendvédelmi attitűdöt tükröző kormányhatározattal szemben számos **kritika** hozható fel: amellett, hogy megkérdőjelezhető a szakemberek etikai és hivatásbeli megítélésére való alkalmassága, alapjogi aggályok is említhetők, hiszen a vizsgálat során feltett kérdések egy része megalázó, zavarba ejtő lehet és indokolatlan mértékben hatol be a szakemberek magánéletébe.²⁰ Ezen túlmenően az elsődleges adatok szerint magas kockázatot jelentett a szakellátásban hosszú évek óta tapasztalható és egyre súlyosbodó szakemberhiány kapcsán is.²¹

¹³ 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról, 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről, 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről, 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről.

¹⁴ 40/2024. (II. 29.) Korm. rendelet a gyermekvédelmi intézmény-vezetők pszichológiai alkalmassági vizsgálatához szükséges kormányrendelet módosításáról

¹⁵ 191/2024. (VII. 8.) Korm. rendelet a gyermekvédelmi intézményben foglalkoztatott személyek pszichológiai alkalmassági vizsgálatáról

¹⁶ A gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról szóló 2024. évi XXX. törvény a Rendőrségről szóló **1994. évi XXXIV. törvény 7. § (1) bekezdés a) pontj**ának módosításával írta elő a Rendőrség számára e feladatot.

¹⁷ 2024. évi XXX. törvény a gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról

¹⁸ Gyvt. 10/C. § - 10/I. §

¹⁹ A kifogástalan életvitel vizsgálatának megvalósításával kapcsolatban ellentmondásos tapasztalatok is megjelentek a nyilvánosságban. Volt olyan gyermekotthon, ahol az ott **dolgozók 16,3%-ának szűnt meg a munkavállalók által kezdeményezett közös megegyezéssel a jogviszonya** a vizsgálatához kapcsolódó okból kifolyólag. A kifogástalan életvitel ellenőrzésével kapcsolatban a Nemzeti Védelmi Szolgálat **közleményt** is kiadott.

²⁰ Az említett alkotmányos aggályok nyomán 2024 novemberében a Fővárosi Törvényszék Munkaügyi Kollégiumának bírása - az eljárás felfüggesztése mellett - az Alkotmánybíróságtól **kérte** a szabályozás felülvizsgálatát és megsemmisítését.

²¹ Erről bővebben lásd a Családjukon kívül élő gyerekek c. fejezetet.

Szigorították a gyermektáborokra és más iskolán kívüli tevékenységekre vonatkozó foglalkoztatási feltételeket²² is, előírva a jogszabály rendelkezéseinek megfelelő hatósági erkölcsi bizonyítvány meglétét.²³ Előbbi kötelezettség az új szabályozás nyomán a gyerekkorú sportolókat felkészítő edzőket és szakembereket is terheli, valamint kötelesek legalább évente részt venni a gyermekekkel való bánásmóddal, a gyermekekkel és a szülőkkel való kommunikációval kapcsolatos továbbképzésen.²⁴ A gyermektáboroztatás körüli diskurzus felerősödésének részbeni eredménye, hogy egy felsőoktatási intézményben (ELTE TÓK) táborpedagógiai képzés indul.

A hivatkozott módosító **törvény** jelentős változásokat vezetett be a Gyvt. szerinti

jelzőrendszeri tagok jelzési kötelezettségével összefüggésben. A 2024 szeptemberében hatályba lépő rendelkezések alapján amennyiben a Gyvt.-ben említett²⁵, **külön rendeletben**²⁶ meghatározott ún. kiemelt veszélyeztető okok fennállása esetén a jelzőrendszeri tag elmulasztja jelzési kötelezettségét, úgy vele szemben büntetőeljárás indítható, a gyermekvédelmi jelzéssel kapcsolatos kötelezettség megszegése két évig terjedő szabadságvesztéssel²⁷ büntetendő.²⁸ Emellett 2024 júliusától alkalmazandó az a szabály, amely alapján 24 órán belül kell jelezni az **intézményből elszökött**²⁹ **gyerek** befogadását, ellenkező esetben a befogadó személlyel szemben szabálysértési eljárás indítható.³⁰ Ugyanezen módosító törvény a korábbi rendelkezések megerősítéseként további értesíté-

²² Az egészségügyi hatósági és igazgatási tevékenységről szóló 1991. évi XI. törvény 4/B. § (1) bekezdése

²³ A Magyar Pedagógiai Társaság **állásfoglalásában** kiemelte, hogy ezek az előírások nem javítják a táboroztatás humán erőforrásainak felkészültségét, jogtudatosságát, és pedagógiai elvárásokat nem fogalmaz meg, csupán az erkölcsi bizonyítvány bemutatását - mely semmit sem bizonyít a táboroztatói alkalmasságra vonatkozóan. A rendelkezés kritikusai szerint a szabályozásban a pedagógiai, szociálpedagógiai felkészültség igénye és a képzés lehetősége is meg kellene, hogy fogalmazódjon.

²⁴ A sportról szóló 2004. évi I. törvény 11/A. § (5)-(11) bekezdése

²⁵ Gyvt. 17. § (4a)-(4d) bekezdés

²⁶ A személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet 11/A. §

²⁷ Btk. 209/A. § (3b)-(3c) bekezdés

²⁸ A rendelkezés lehetséges következményeiről, a beérkező jelzések megnövekedett számáról a Bántalmazás, elhanyagolás c. fejezetben bővebben is írunk.

²⁹ Gyermekotthonban vagy nevelőszülőnél elhelyezett gyerek hatósági határozat rendelkezése vagy a gyermekvédelmi gyám hozzájárulása nélküli eltávoztása minősül szökésnek. Gyvt. 17. § (4a)-(4d) bekezdés

³⁰ A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény 249/A. §. A törvénymódosítás indokolása alapján erre az új rendelkezésre azért volt szükség, hogy fel tudjanak lépni azokkal a személyekkel szemben, akik a szökésben lévő gyerekektől eltartásért cserébe bizonyos esetekben szexuális szolgáltatást kérnek, vagy kábítószer fogyasztásra, esetleg terjesztésére próbálják őket rábírn. Kérdés, hogy azokban az esetekben, amikor nem ez áll a háttérben, vajon milyen hatása van ennek a rendelkezésnek.

si és intézkedési kötelezettséget ír elő a szakemberek³¹ számára arra az esetre, ha a nevelésbe vett gyerekekkel a nevelőszülő bántalmazó módon jár el.

2024. decemberben kihirdetett **módosító törvény**³² 2025. január 1-től hatályba lépő rendelkezései a szökésben lévő nevelésbe vett gyerekek gondozási helyének státuszáról rendelkeztek akként, hogy amennyiben a nevelésbe vett gyermek tartósan van engedély nélkül távol a gondozási helyétől, a hat hónapot meghaladó távollét esetén a gondozási hely vezetője – soron kívül, a rendes **felülvizsgálat** időpontjától függetlenül – köteles a nevelésbe vétel felülvizsgálatát kezdeményezni az illetékes gyámhatóságnál, illetőleg három hónapot meghaladó távollét esetén **a távollét idejére a gondozási helyen ideiglenesen más gyermek elhelyezhetővé válik**.³³ A rendelkezés nem tartalmaz (korábbi, a 15/1998. (IV.30.) NM rendelet 86. § (6) bekezdés tartalma) a szökések megelőzésére, illetve a szökés mögött meghúzódó kiváltó okok és motivációk feltárására irányuló előírást. Ugyanezen jogszabály-módosí-

tás rövidíti le kapcsolattartás hiányában a gyermek örökbefogadhatóságát nyolcra hat hónapra.³⁴

A fenti változások kapcsán meg kell említeni a gyermekvédelmi jelzőrendszerrel kapcsolatos **háttérdokumentumok módosítását** is. A Belügyminisztérium 2024. március 7-én tette közzé a család- és gyermekjóléti szolgáltatás által működtetett észlelő- és jelzőrendszer működésének és működtetésének szabályairól szóló **módszertani útmutató** és a család- és gyermekjóléti szolgáltatás által működtetett észlelő- és jelzőrendszer folyamatairól szóló **protokoll** (továbbiakban: Protokoll) átdolgozott kiadásait, amelyek 2024. március 15-én léptek hatályba. Szeptember 20-án adták ki a 3. módosított változatát a szakellátásban élő gyerekeket érintő bántalmazási esetek kivizsgálását, kezelését szolgáló módszertani útmutatónak. 2024-ben született új irányelv is, amelyet az Egészségügyi Szakmai Kollégium adott ki az egészségügyi ellátók gyermekbántalmazás és elhanyagolás gyanúja esetén ellátandó feladatairól.³⁵

³¹ Gyvt. 66/D. § (8) bekezdés módosítása. A korábbi szabályok a működtető részére írtak elő ilyen értesítési és intézkedési kötelezettséget, az új szabály alapján a nevelőszülői hálózat megkeresi a gyámhatóságot a gyermek, fiatal felnőtt új gondozási helyének kijelölése érdekében, valamint a nevelőszülői hálózat erről egyidejűleg értesíti a gyermekvédelmi gyámot, a területi gyermekvédelmi szakszolgálatot és a gyermekjogi képviselőt, és a gyermekvédelmi gyám, a területi gyermekvédelmi szakszolgálat, illetve a gyermekjogi képviselő értesíti a nevelőszülőt foglalkoztató nevelőszülői hálózat működését engedélyező szervet.

³² 2024. évi LXXVI. törvény egyes felsőoktatási, családügyi és kulturális tárgyú törvények módosításáról

³³ Gyvt. 80/A. § (4) bekezdés bc) pont, Gyvt. 80/B. § (5) bekezdés f) pont.

³⁴ Ptk. 4:124. § (1) bekezdés a) pont.

³⁵ Klinikai egészségügyi szakmai **irányelv**. Azonosító: 002262. Megjelenés dátuma: 2024. július 19.

2024-ben a jogalkotó a kegyelmi ügy által felszínre kerülő **problémákat** a gyermekvédelmi rendszer szabályainak szigorítása mellett a Btk. rendelkezéseinek módosításával próbálta orvosolni. Az **Alaptörvény 13. módosítása** révén fogadták el azt a **törvényt**, amely meghatározta azon gyermekek sérelmére elkövetett szándékos bűncselekmények körét, amelyek tekintetében a **köztársasági elnök egyéni kegyelmezési jogát nem gyakorolhatja**.³⁶

A már többször hivatkozott **salátatörvény** szigorította a gyermekek sérelmére elkövetett szexuális bűncselekmények esetére vonatkozó elévülési szabályokat, így a módosítás alapján azok **nem évülnek el**, továbbá az elkövetők nem bocsáthatóak feltételes szabadságra és nem mentesülhetnek a büntetett előlethez fűződő hátrányos jogkövetkezmények alól.

2024-ben egy másik eset (a 2000-ben, 11 éves korában eltűnt Till Tamás ügye) is

megrendítette a társadalmat, amelyre a jogalkotó **azonnali válaszként** ismét a Btk. módosításához nyúlt. Az áldozat holttestét 2024-ben találták meg, majd letartóztattak egy gyanúsítottat, aki az elkövetés időpontjában szintén kiskorú volt. Tekintettel arra, hogy a közfelháborodást kiváltó ügyben bizonytalanná vált, hogy az elkövető büntethetősége elévült-e, 2024. december 17-én fogadták el azt a törvényt, amely a Btk.-t úgy módosította, hogy a jövőben fiatalok által elkövetett egyes bűncselekmények nem évülnek el.³⁷

A **védelembe vétel során alkalmazható intézkedések** köre 2024-ben kibővült azzal, hogy a gyámhatóság figyelmeztetheti a szülőt arra, hogy eredménytelen védelembe vétel esetén a hatóság feljelentéssel élhet kiskorú veszélyeztetése bűncselekmény miatt.³⁸

2024-ben kiegészült³⁹ továbbá a védelembe vétel lehetséges eseteinek köre azzal, hogy a gyámhatóság – a gyer-

³⁶ A Btk. 104. §-a az alábbi (3) bekezdéssel egészült ki: „(3) A köztársasági elnök az egyéni kegyelmezési jogát nem gyakorolhatja azzal az elítélttel szemben, akit a) tizennyolcadik életévét betöltött személy által tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmény, vagy b) az a) pontban meghatározott bűncselekménnyel vagy az a) pontban meghatározott bűncselekmény miatt indult büntetőeljárással összefüggő, tizennyolcadik életévét betöltött személy által elkövetett más szándékos bűncselekmény miatt ítélték el.

³⁷ Btk. 109. § (4) bekezdés

³⁸ A védelembe vétel eredményességét kívánja segíteni a rendelet, mely a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. **rendelet** (továbbiakban: Gyer.) „Eredménytelen védelembe vétel” alcímét egészíti ki azzal, hogy ha a védelembe vétel egy éve fennáll és az előírt intézkedésekkel a gyermek veszélyeztetettségét nem sikerült megszüntetni, a gyámhatóság közreműködő személyt kérhet fel a védelembe vétel eredményességéhez, vagy újabb intézkedéseket rendel el a szülő és a gyermek számára. Két éven túli védelembevétel fennállása esetén intézkedik annak felderítéséről, hogy van-e olyan további közszolgáltatás, amelynek igénybevételétől a gyermek veszélyeztetettsége megszüntetésében eredmény várható. Forrás: Gyvt. 68. § (3) bekezdés I) pont; valamint 94/2024. (VII. 8.) Korm. rendelet egyes gyermekvédelmi és szociális tárgyú kormányrendeletek módosításáról; illetve Gyer. 91/E. §

³⁹ A gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról szóló 2024. évi XXX. törvény 17. § (1) bekezdés

mekjóléti központ javaslatának figyelembevételével – azonnal végrehajtható határozatával **védelembe veheti** a gyermeket, ha a bíróság a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárásában megkeresi amiatt, hogy a gyermeket gondozó szülő **önhibájából maradt el a kapcsolattartás**.⁴⁰ Szintén ennek a törvénycsomagnak volt része az a Ptk. módosítás is, amely⁴¹ alapján a gyermek **ideiglenes hatályú elhelyezése alatt nem csak a szülő gondozási, nevelési joga szünetel**, de ha a gyámhatóság megállapította, hogy a szülőtől az ideiglenes hatályú elhelyezés oka alapján nem várható együttműködés, akkor a törvényben meghatározott esetekben a törvényes képviselő ellátásának joga is szüneteltethető, s ezt a jogkört akár a gondozási hely is elláthatja.

2024-ben a kórházban hagyott/visszatartott, elhelyezésre és sorsuk rendezésére váró csecsemők helyzete szintén markáns részévé vált a közbeszédnek, ami közrehatott abban, hogy a gyermekvédelmi **törvénycsomag** részeként a Ptk. rendelkezéseit⁴² is módosították az örökbefogadást illetően. **2024. július 1-től a kórházban hagyott újszülötteket szülői hozzájárulás nélkül is örökbe lehet adni**, ha az anya, apa vagy más hozzátartozó nem jelentkezik hat héten belül a gyermekért, továbbá írás-

ban vagy jegyzőkönyvbe foglalva nem tesz olyan tartalmú külön nyilatkozatot a gyámhatóság felé, hogy a gyermeket az egészségügyi intézményből el akarja vinni. Minderre a kórházi zárójelentésben hívják fel az anya figyelmét, és a zárójelentés kiállításától indul a hat hét.⁴³ Fontos megemlíteni azt is, hogy az örökbefogadást a jogalkotó visszamenőlegesen is lehetővé tette, azaz - a gyámhatóság mérlegelése alapján - a 2024. július 1-jét megelőzően az egészségügyi intézményben közvetlenül a szülést követően otthagyott, valamint a 2024. július 1-jén egészségügyi intézményben, gyermekotthonban, nevelőszülőnél lévő gyermekek is örökbefogadhatóak szüleik hozzájárulása nélkül azzal, hogy a hathetes időtartam 2024. július 1-jén kezdődik.

Ehhez kapcsolódóan **módosult a Ptk.** szülői kapcsolattartásra vonatkozó rendelkezése⁴⁴, abban az esetben, ha a gyermek örökbefogadására nem került sor.

A gyermekvédelmi törvénycsomag előkészítésének hiányosságaival, **a megelőző szemlélet helyett a rendvédelmi és szankcióközpontú megközelítéssel**, valamint a módosításokra való felkészülési idő hiányával kapcsolatos kritikát fogalmazott meg a **Gyermekjogi Civil Koalíció**, kiemelve hogy „az elfogadott

⁴⁰ Gyvt. 68.§ (2) bekezdés d) pont

⁴¹ Ptk. 4:186.§ (4) bekezdés

⁴² Ptk. 4:127.§ (1) bekezdés e) pont eb) alpont

⁴³ A gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet módosításáról szóló 192/2024. (VII. 8.) Korm. rendelet alapján módosult a Gyer. 44/C. §-a.

⁴⁴ Ptk. 4:178.§ (4) bekezdés c) pont

intézkedések a gyermekvédelem aktuális problémáira továbbra sem nyújtanak megoldásokat, sőt az előírányzott nemzetbiztonsági jellegű ellenőrzések és a szankcióközpontú szemlélet a gyermekvédelmi szakemberek tömeges pályaelhagyását és a gyerekvédelmi szektorban uralkodó képzett szakemberhiányt erősíti, valamint nem küszöböli ki a gyermekjóléti észlelő-és jelzőrendszer diszfunkcionális működése mögött meghúzódó okokat.”

Akritika mellett azonban fontos összegzésként kiemelni a gyermekvédelmet érintő új rendelkezések kapcsán, hogy **2024-ben több jogszabálymódosítás is egyértelműen pozitív és előremutató.** Ilyen például a munkáltató részére a gyermekvédelmi dolgozók előző munkahelyének felkeresésére irányuló kötelezettség előírása; a gyermekvédelmi gyám, a területi gyermekvédelmi szakszolgálat, valamint a gyermekjogi képviselő esetében értesítési kötelezettség előírása a nevelőszülőt foglalkoztató nevelőszülői hálózat működését engedélyező szerv felé a gyermek bántalmazása esetén; a nevelőszülők esetében a kollégista gyermekek után járó juttatás növelése, vagy a nevelési ellátmány összegének 20 százalékkal történő emelése.

Az oktatás területén nagyobb társadalmi vitát váltott ki **a mobiltelefonok**

iskolai használatának szigorításával kapcsolatos 2024 júniusában megjelent **jogszabály** módosítás.⁴⁵ A júniusi törvénymódosítás nyomán a Kormány augusztusban **rendeletben** részlet-szabályokat állapított meg a tiltott (pl. közbiztonságra veszélyes tárgyak) és használatukban korlátozott (pl. telekommunikációs) eszközök iskolai használatára.⁴⁶ 2024. szeptember 1-jével hatályba lépett rendelkezés alapján a nevelési-oktatási intézményekben a telekommunikációra, a kép- vagy hangrögzítésre, valamint az internetkapcsolatra alkalmas okoseszközök használatukban korlátozott tárgynak minősülnek. Ezek használata tanítási időben csak akkor lehetséges, ha azt az igazgató egészségügyi vagy tanulási célból engedélyezi a tanulmányi rendszerben. A rendelet értelmében az ilyen eszközök átvételével és megőrzésével kapcsolatos részletes előírásokat az iskolai házirendben kell szabályozni, azzal, hogy azt az átvétel időpontja szerinti állapotban kell visszaadni az átadó részére. A tiltott és használatukban korlátozott tárgyak ellenőrzéséért a pedagógusok felelnek. A jogszabály előterjesztője **indoklásában**⁴⁷ hangsúlyozza, hogy az online és offline térben tapasztalható bántalmazások gyakorisága, valamint **a gyerekek biztonságos környezethez és egészséges fejlődéshez való joga** indokoltá teszi a szabályozást. Emellett kiemeli, hogy az iskolai mobil-

⁴⁵ 2024. évi XXIX. törvény az állam működését érintő egyes törvények módosításáról 28. alcíme szerint A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény 24. §-a (4) és (5) bekezdéssel egészül ki.

⁴⁶ 245/2024. (VIII. 8.) Korm. rendelet a nevelési-oktatási intézményekben a tiltott és a használatában korlátozott tárgyak köréről, valamint a tárgyakra vonatkozó eljárásrend részletes szabályairól.

⁴⁷ Az indokolás a Magyar Közlöny INDOKOLÁSOK TÁRA 2024. évi 52. szám 546. oldalán található.

telefon-használat jelentősen elvonhatja a diákok figyelmét a tanulásról, és teret adhat a digitális zaklatásnak. A rendelkezés komoly társadalmi vitát generált, erről bővebben lásd a Magánélet védelme c. fejezetet.⁴⁸

A gyermekvédelmi törvénycsomag a **gyermekek online biztonságának növelését** célzó szabályokat is tartalmazott. Egy 2024. júniusi **törvénymódosítás**⁴⁹ eredményeként a Gyvt. kifejezetten előírja, hogy *„a gyermeknek joga van ahhoz, hogy tudatos és felelősségteljes internet-, valamint médiahasználatot – ideértve a zaklatás internetes formáival szembeni hatékony fellépést – biztosító nevelésben, oktatásban és képzésben részesüljön.”*⁵⁰ Ugyanezen módosítás a Gyvt.-ben gyermekek számára megállapított kötelezettségeket kiegészítette azzal is, hogy *„a véleménynyilvánítás szabadságához való jogának gyakorlása során – ideértve, ha az internet- vagy médiaszolgáltatás igénybevételével történik – tiszteletben tartsa a többi gyermek emberi méltóságát.”*

Emellett az **Nkt.** is intézményi kötelezettségként állapítja meg, hogy a gyermekek, tanulók és hozzátartozóik megismerhesék az NMHH (Nemzeti Média és Hírközlési Hatóság) internetes tájékoztató és segítségnyújtó szolgálatának elérhetőségét.⁵¹ A törvénycsomag a médiaszolgáltatásban bemutatott gyermekek védelmére vonatkozóan is tartalmazott rendelkezéseket, előírva azt is, hogy a Médiatanács a **gyermekek szereplésével kapcsolatban külön ajánlásokat** tegyen közzé.⁵²

Egy év végén megjelenő **törvénymódosítás**⁵³ a kiskorú internetfelhasználók biztonságosabb internethasználatát hivatott szabályozni, de a Reklámtörvényt⁵⁴ is kiegészítette a gyerekek védelmére vonatkozó rendelkezésekkel.

Év végén jelent meg egy szintén jelentős módosítást előíró **törvény**,⁵⁵ amely **az iskolaórség alkalmazhatóságának körét kiterjesztette** a gyermekotthonokra, valamint táborok, foglalkozások helyszínére is. A jogszabály arról is rendelkezett, hogy a gyermekotthonok rendjének fenntartásában a Rendőrség ilyen célra létrehozott szerve közreműködhet.⁵⁶

⁴⁹ A gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról szóló 2024. évi XXX. tv.

⁵⁰ Gyvt. 6. § (7) bekezdés

⁵¹ Nkt. 25.§ (5e) bekezdés

⁵² A médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvény 11/A. §, 183. § (1) bekezdés r) pont

⁵³ 2024. évi XLIX. törvény a gyermekek védelme érdekében az internetes pornográf tartalmak elérhetőségének korlátozásáról, valamint egyes elektronikus kereskedelmi szolgáltatással és reklámtevékenységgel összefüggő törvények módosításáról

⁵⁴ A gazdasági reklámtevékenység alapvető feltételeiről és egyes korlátairól szóló 2008. évi XLVIII. törvény 8. §

⁵⁵ A belügyi ágazatokat érintő törvények módosításáról szóló 2024. évi LXXVII. törvény 3. pontja rendelkezik a Rendőrségről szóló **1994. évi XXXIV. törvény 10/A. § (1)–(3) bekezdésének** módosításáról.

⁵⁶ Gyvt. 59/A. §

A módosítás érintette a Nemzeti Védelmi Szolgálat (továbbiakban: **NVSZ**) jogosultságának kiterjesztését akként, hogy az NVSZ a megbízhatósági vizsgálat ellátása során gyermekpornográf felvételeket is „használhat”. A módosítás kérdéseket és kétségeket vetett fel annak alkalmazási körét illetően, amire az NVSZ **közleményben** reagált.

A 2023-as **gyermekjogi jelentésben** már szerepelt⁵⁷ az **a nevelőszülők képesítésére** (pontosabban a képesítés megszerzésének elodázhatóságára) vonatkozó

gyakorlat, amelyet 2024-ben is meghosszabbítottak,⁵⁸ így továbbra is elegendő a hatvan órás nevelőszülői tanfolyam elvégzése, a további, gyerek elhelyezését követő két éven belüli 240 órás KOP (Központi Oktatási Program) lett elhalasztva.

A pedagógusok bérének, a nevelési ellátmány összegének emeléséről, valamint az egyéb, adókedvezményekkel kapcsolatos változásokról, a gyermekvédelmi intézményrendszer fejlesztésére fordítandó összegek elosztásáról, lásd a Forráselosztás c. fejezetet.

Forráselosztás

A Nemzetgazdasági Minisztérium a 2024. évi központi költségvetés⁵⁹ megalkotása során összeállította a költségvetés úgynevezett **családpolitikai mellékletét**, ami a családokat érintő kiadásokat, kedvezményeket foglalja össze. A tervezet szerint a 2024-es családpolitikai célú kiadások összege várhatóan 3 307 164,2 millió forintra tehető, mely 685 800 millió forintnyi adókedvezményt tartalmaz.

A családpolitikai célú tervezett kiadások legnagyobb, a gyerekeket közvetlenül érintő tételei a gyermekgondozási- és örökbefogadói díj és a személyi jövede-

lemadó-kedvezmények voltak. A családi pótlékra a 2024-es évre előirányzott kiadás 307,3 milliárd forint. Ez az összeg valamelyest elmarad a **2023-as előirányzattól**, amely 309,5 milliárd forint volt, és amelyből az év végéig a tervek 99,4%-a teljesült. A családi pótlékot igénybe vevő családok száma 2010 óta **mérsékelt csökkenést mutat**. A legfrissebb, **2023-as adatok** szerint 1 038 900 család részesült családi pótlékban, amely összesen mintegy 1,7 millió gyermeket érintett, és az egy családra jutó havi átlaga 23 759 forint volt (erről bővebben lásd a Családi környezet c. fejezetet).

⁵⁷ „Ez a technika (különböző törvényekbe foglalt kétévenkénti határidő-módosítás) azt jelenti, hogy 2016 óta függőben van, hogy a korábban meghatározott nevelőszülői képesítési feltételek megszerzése tényleg kötelezővé váljon.”

⁵⁸ Magyarország 2025. évi központi költségvetésének megalapozásáról szóló 2024. évi LXXIV. törvény által módosított Gyvt.165. § (1) bekezdés

⁵⁹ 2023. évi LV. törvény Magyarország 2024. évi központi költségvetéséről

Mivel a Minisztérium családpolitikai célú kiadásainak összegzése valamivel szűkebb a gyerekeket érintő kiadások körénél – hiszen csupán a család Alaptörvény szerinti értelemben vett⁶⁰ kiadásait tartalmazza –, az Alapítvány már harmadik alkalommal kísérli meg egy úgynevezett **gyerekköltségvetés**⁶¹ elkészítését. Ez a költségvetés minden olyan tételt összesít, amely a gyermekneveléssel, valamint a gyermekjogok érvényesítésével és végrehajtásával kapcsolatos. Számításainkat ezúttal is a költségvetési törvény alapján végeztük el.

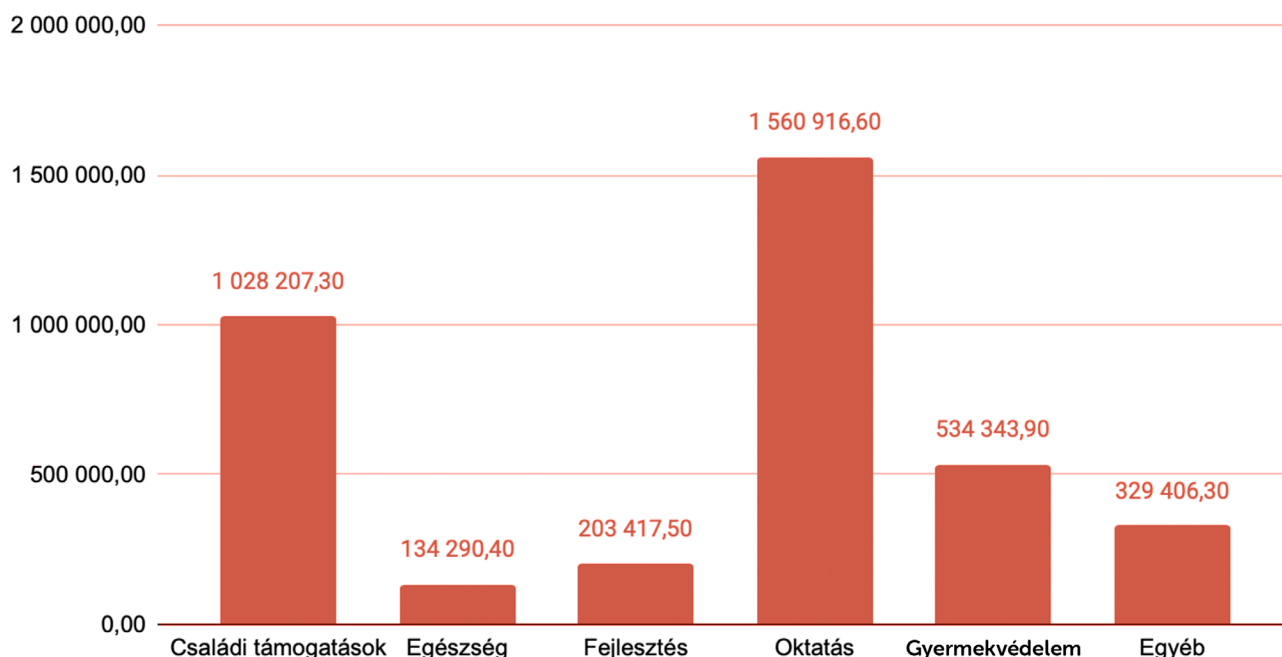
A gyerekköltségvetés számításakor a **Save the Children útmutatója** alapján, az alábbi szektorokhoz tartozó költségvetési tételek kerültek összesítésre (lásd 1. ábra). A **„Családi támogatások”** kategóriájában a családok számára nyújtott, elsősorban pénzbeli juttatások és adókedvezmények szerepelnek. Az **„Egészségügy”** szektorba a gyerekek egészségügyi szükségleteit kielégítő ellátások, szolgáltatások és programok tartoznak. Az **„Oktatás”** területén az alap- és középfokú oktatási intézmények fenntartásához, valamint az oktatással összefüggő kiegészítő szolgáltatásokhoz – például táborozási lehetőségekhez – kapcsolódó kiadásokat vettük figyelembe. A **„Fejlesztés”** szek-

tor alatt a koragyermekkori nevelést és gondozást célzó programokat, valamint azokat az általános gyermekfejlesztési kezdeményezéseket értettük, amelyek nem sorolhatók be szorosan egyik ágazati kategóriába sem, de hozzájárulnak a gyerekek holisztikus fejlődéséhez. A **„Gyermekvédelem”** szektorba a szociális és gyermekvédelmi intézményrendszer működéséhez kapcsolódó kiadások kerültek. Végül az **„Egyéb”** kategóriában azokat a gyerekekhez köthető tételeket vettük számításba, amelyek nem illeszkednek az előző szektorok egyikébe sem, de relevánsak a gyerekek jólétének szempontjából (például a család- és ifjúságügyi társadalmi, civil és egyéb szervezetek továbbá közösségi és tehetségsegítő programok, feladatok támogatása).

⁶⁰ Magyarország Alaptörvényének L) cikk (1) bekezdése szerint: [...] A családi kapcsolat alapja a házasság, illetve a szülő-gyermek viszony.

⁶¹ A **gyerekköltségvetés** (child-focused public expenditure measurement vagy C-PEM) olyan kezdeményezést jelent, amely a gyermekekre irányuló állami kiadások azonosítását és rendszeres nyomon követését foglalja magában a kormányzati szereplők részéről. A C-PEM két alapvető jellemzővel bír: (i) olyan módszertant alkalmaz, amely kifejezetten méri a gyerekekre fordított kiadásokat, valamint (ii) az állam tulajdonosi szerepvállalásával valósul meg. Jelen jelentésben található költségvetési számítás mind a definíció (ii) pontja szerint, mind a magyarországi költségvetési törvényben szereplő kiadások kellő részletezettségének hiányában nem minősül hivatalos gyerekköltségvetésnek, és eltérő számítási módok és eredmények is elképzelhetők.

1. ábra: A 2024. évi költségvetési tervezet gyerekeket érintő kiadásai szektoros bontásban (millió forintban).

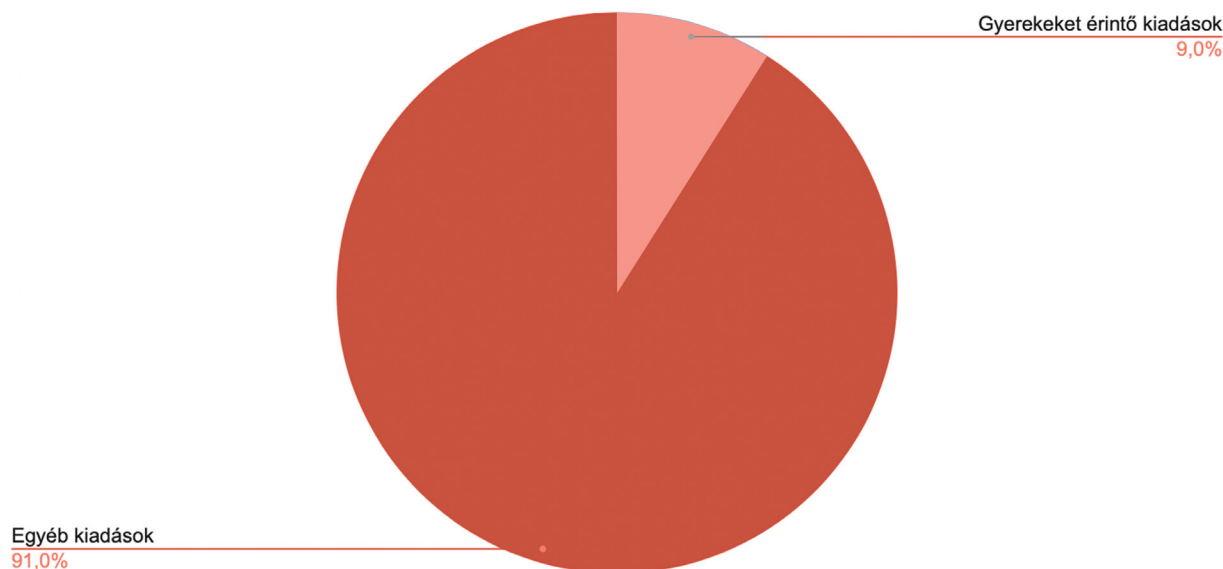

Adatok forrása: **Magyarország 2024. évi központi költségvetéséről szóló 2023. évi LV. törvény**

Gyerekköltségvetési számításaink alapján, **Magyarország 2024-re előirányzott teljes költségvetésének 9 százaléka, összesen 3 656,3 milliárd forint érinti a gyerekeket** (lásd 2. ábra). Bár nominálisan emelkedtek a gyerekeket célzó kiadások, ezzel párhuzamosan a teljes államháztartási kiadási szint is növekedett, így a gyerekekre fordított források aránya a költségvetésen belül lényegében változatlan maradt 2024-ben. Fontosnak

tartjuk kiemelni, hogy hivatalos gyerek-költségvetési számítások hiányában, és az eltérő költség csoportosítási lehetőségek miatt sokféle, számarányait tekintve akár jelentősen eltérő eredményre lehet jutni. Egyes kormányzati **tájékoztatások** szerint például a 2010. évi 325 milliárdról 4,5-szeresére, 1500 milliárd forintra nőtt 2024-ben a szociális és gyermekvédelmi kiadások összege.

2. ábra: A 2024-es költségvetési tervezet gyerekeket érintő kiadásai a teljes költségvetéshez viszonyítva.

Adatok forrása: **Magyarország 2024. évi központi költségvetéséről szóló 2023. évi LV. törvény**

Az állami kiadásokat érdemben több jogszabály-módosítás is befolyásolta 2024-ben. Az év elején két jogszabály⁶² részletezte a pedagógusok béremelését; mely alapján létrejött a **Tanári Béremelési Alap**. Ezzel párhuzamosan, az Alaptörvény 13. módosításához kapcsolódóan, a kormány egy külön rende-

letben⁶³ a **nevelőszülők ellátmányát is megemelte**, ami azonban számítások szerint így sem tudta megőrizni korábbi vásárlóértékét.⁶⁴ Később a személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény módosításával kétlépcsős intézkedésként ütemezték be a **gyermekek után járó adókedvezmény összegének**

⁶² 3/2024.(I.18.) Korm. rendelet a tanárbéremeléshez szükséges egyes kormányrendeleti szabályokról, valamint 1004/2024. (I.18.) Korm. határozat a Tanári Béremelési Alap létrehozásáról

⁶³ 128/2024. (VI. 17.) Korm. rend. az egyes gyógyszerészeti, szociális és egészségügyi tárgyú kormányrendeletek módosításáról

⁶⁴ A nevelőszülői díj 2014 óta a minimálbérrel indexált, így annak 2022-es emelésével 19,5, 2023-as emelésével 15, 2024-es emelésével további 15 százalékkal nőtt a díjazás. A gyermekek ellátására fordítható nevelési díjat és a külön ellátmányt 2023. január 1-től összevonták, nevelési ellátmány címen. Ezt az összeget kizárólag a gyermek étkezésére, ruházkodására, tankönyvre, fejlesztő foglalkozásokra lehet fordítani. A nevelőszülőket illető ellátmány korrekciója a 2023-as emelést megelőzően utoljára 2008-ban történt meg. A statisztikai kimutatások szerint a két időszak között több mint 70 százalékos volt az összesített infláció. A 2023-as emelés 25 százalék volt, és a 2024. évi növekedés is 20% körüli, ezért az ellátmány vásárlóértéke a becslések szerint legalább 50 százalékkal elmarad a 2008. évihez képest.

megduplázását: 2025 júliusától és 2026 januárjától.⁶⁵ A minimálbér megemelése a gyermekvédelemben is béremelést jelentett a közalkalmazotti. **bértábla** szerint, valamint a gyermekvédelmen belül pedagógus munkakörben foglalkoztatottak bére is emelkedett a pedagógus bér emelése miatt.

2024-ben **emelkedett**⁶⁶ a **rászoruló, jövedelmi küszöb alatt élő családok gyermekeinek járó rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre (továbbiakban: RGYK) jogosító jövedelmi értékhatár**. Alapesetben a jelenlegi, a

szociális vetítési alap összegének 165%-ában meghatározott jövedelmi küszöb a szociális vetítési alap 225%-ára emelkedett, míg az egyedülálló szülő által nevelt, a fogyatékos, vagy tartósan beteg gyerekek esetén 180%-ról 245%-ra. A törvény indoklása szerint az emelés célja, hogy enyhe jövedelem emelkedés miatt ne szoruljanak ki a rászoruló családok a szociális ellátórendszerből. A **KSH adataiból** is jól látszik, hogy az RGYK-ra jogosult családok száma jelentősen csökkent. Míg 2013-ban közel 272 000 jogosult családot tartottak nyilván, addig 2023-ban 87 400-at.

„Hát igazából én csak azt vettem észre, hogy ez olyan hatással van ránk a családban, hogy annyira magasak az árak a boltokban, hogy így hó végén már nem tudjuk, hogy mit csináljunk.”

(Kiskorú Kolléga meglátása)

A bérezést érintő korrekciókon és adókedvezmények módosításán túl az állam további **vállalásokat** is tett kormányzati szinten.⁶⁷ Ezek többek között a gyermekvédelmi intézményrendszer fejlesztésére (például a férőhelyek növelésére) irányultak, de célként jelent

meg a köznevelési intézmények számára megfelelő infrastruktúra biztosítása, és az ezekhez szükséges építési beruházások és források megteremtése is. **A vonatkozó kormányzati döntések a fejlesztések végrehajtására 2035-ig szabtak határidőt.**

⁶⁵ A családtámogatási rendszerekről bővebben, lásd a Családi környezet c. fejezetet.

⁶⁶ A gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról szóló 2024. évi XXX. törvény 11. §-a alapján módosult a Gyvt. 19. § (2) bekezdése.

⁶⁷ 1308/2024. (X. 9.) Korm. határozat az állami építési beruházások 2035. december 31. napjáig szóló szakpolitikai-ágazati beruházási koncepcióinak elfogadásáról.

Az Állami Számvevőszék (továbbiakban: ÁSZ) átfogó **vizsgálatában** megállapította, hogy a gyermekvédelmi szakellátásban dolgozók havi bruttó átlagkeresete 450,3 ezer forint volt a 2023. évben, amely jelentősen elmaradt a KSH által a nemzetgazdaság egészére kimutatott 571,2 ezer forint átlagkeresettől, annak mindössze átlagosan 78,8 százaléka volt. Az egyes intézményeknél a bruttó átlagkeresetek alakulásában is tapasztalhatók eltérések.

A gyermekvédelmi feladatok ellátásával összefüggő források biztosításáról szóló 1177/2024. (VI. 20.) Korm. határozat értelmében a gyermekvédelmi intézményekben vezetőként és szakmai munkakörben foglalkoztatottak pszichológiai alkalmassági vizsgálatához és kifogástalan életvitel ellenőrzéséhez rendel mintegy **2 milliárd forint** forrást a kormányzat.

Független ellenőrzés

A Független ellenőrzés kiemelt szereplője 2024-ben is az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala (továbbiakban: **AJBH**) volt, amely több vizsgálatot is végzett és jelentést is kiadott.⁶⁸ Az **oktatás** területén **vizsgálta** egy sajátos nevelési igényű tanuló nevelési-oktatási feltételeinek hiányosságait és az intézmények eljárását,⁶⁹ amelyben többek között feltárta, hogy megfelelő szakképzettségű pedagógusok, és gyógypedagógus hiánya miatt „az iskola nem volt képes teljeskörűen

biztosítani az oktatás minden, így különösen a személyi feltételeit, ezzel mind a gyermek sajátos nevelési igényének megfelelő, mind az iskolába járó valamennyi érintett tanuló tekintetében az oktatáshoz való joggal összefüggésben visszásságot okozott”.

Az AJBH vizsgálatot folytatott 2024-ben tanuló iskolai átvételével és iskolai mulasztásával kapcsolatos köznevelési és gyermekvédelmi intézkedések ügyé-

⁶⁷ 1308/2024. (X. 9.) Korm. határozat az állami építési beruházások 2035. december 31. napjáig szóló szakpolitikai-ágazati beruházási koncepcióinak elfogadásáról.

⁶⁸ A gyermekjogi ügyekben is kiemelt szereppel bíró, diszkriminációs esetekkel foglalkozó Egyenlő Bánásmód Hatóság 2021. január 1-től **beolvadt** az AJBH-ba, feladatait az AJBH Egyenlő Bánásmódért Felelős Főigazgatósága (**EBFF**) látja el. Az EBFF 2024. évi eseteiről bővebben lásd A diszkrimináció tilalma c. fejezetet.

⁶⁹ Jelentés az AJB-72/2024 számú ügyben.

⁷⁰ Az AJB-73/2024 számú ügyben tett jelentésben az alapvető jogok biztosa rámutatott arra, hogy „a tanuló ügyeiben az iskola rendelkezik a köznevelés tárgyú jogszabályokban (pl. Nkt. Műk. r.) rögzített döntéshozatali és intézkedési kötelezettséggel, az iskola fenntartójának a tanulók egyedi ügyeiben nincs eljárási jogosultsága, mindez visszavezethető arra, hogy a Tankerület és a tanuló egymással nem áll jogviszonyban.

ben,⁷⁰ valamint a sajtószögedi általános iskolában 2018/2019-es tanév óta működő „oviskolás” csoport működésével összefüggésben.⁷¹ Utóbbi ügyben az alapvető jogok biztosa az első évfolyam valamennyi tanuló által történő megisméltése kapcsán megállapította, hogy „a gyermekek iskolába való felvétele az oktatáshoz való jog érvényesülésének első lépése, ahhoz, hogy erre sor kerülhessen, nem elég a tankötelezettség alsó korhatárának az elérése, hanem szükséges a gyermek iskolaérettsége is.”

2024-ben több olyan ügy is volt, amelyben a panaszos beadványa nyomán az alapvető jogok biztosa az **egyes gyámhivatalok elhúzódozó eljárását** és annak okait, összefüggéseit, hátterét vizsgálta. Az ügyekből átfogóbb jellegű, rendszerszerű problémákra is fény derült a kapcsolattartás, a nevelésbe vétel, és az örökbefogadás területén.

E körben készített **jelentést**⁷² egy nevelésbe vett gyermek örökbefogadhatóvá nyilvánításával kapcsolatos gyámhatósági eljárásról, kiemelve, hogy **az elhúzódozó eljárás a gyermek védelemhez és gondoskodáshoz való jogával összefüggő visszasságot okozott**, továbbá nem volt összeegyeztethető a gyermek legjobb érdekét képviselő eljárás elvével sem.

Készült **jelentés**⁷³ továbbá egy kerületi gyámhivatal kapcsolattartás megváltoztatása ügyben folytatott elhúzódozó eljárásról, amelyben megállapította, hogy a „gyámhivatal késedelmes eljárása a jogbiztonság követelményébe ütközik, és a panaszos tisztességes eljáráshoz való jogával összefüggő visszasságot okozott”.

Hasonló megállapításokra jutott az AJBH egy járási gyámhivatal családbafogadás ügyében folytatott eljárásának **elhúzódozásáról**⁷⁴ is.

Az ombudsman a korábbi évekhez hasonlóan 2024-ben is vizsgálta gyermekvédelmi intézmények működését,⁷⁵ a korábbi biztosok gyakorlatával összehasonlítva kevesebb ilyen látogatás történt, és minden esetben előre bejelentve. A jelentések azonban számos fontos megállapítást tartalmaznak így is, amelyekből kettő olyat emelünk most ki, amelyek tartós, strukturális problémákra világítanak rá. „Több korábbi ombudsmani jelentés rögzítette a vizsgált gyermekotthonokban tapasztalt **folyamatos fluktuációt, az álláshelyre jelentkező személyek felkészültségének, illetve szakképzettségének hiányát, továbbá, hogy az intézményekben a meghirdetett álláshelyek betöltése**

⁷¹ Jelentés az AJB-3496/2024 számú ügyben.

⁷² Jelentés az AJB-1054/2024 számú ügyben.

⁷³ Jelentés az AJB-1425/2024 számú ügyben.

⁷⁴ Jelentés az AJB-877/2024 számú ügyben.

⁷⁵ Jelentés az **AJB-1294/2024, AJB-3826/2024, AJB-3789/2024** számú ügyekben.

egyre nagyobb gondot jelent. A korábbi jelentésekben rögzített megállapításokat jelen látogatás is megerősítette.”⁷⁶ „A korábbi, gyermekotthonok, lakásotthonok helyszíni vizsgálata során **több gyermekotthon tárgyi feltételei tekintetében is hiányosságok megállapítására került sor.** Ezúttal is szükséges felhívni a figyelmet arra, hogy az állam alapvető alkotmányos és nemzetközi jogi kötelezettsége, hogy az általa, az intézményein keresztül biztosított gondoskodásban nyújtott ellátás keretében a saját családjukból kiemelt, vagy egyéb módon kikerülő gyermekek helyzetét jobbá és élhetőbbé tegye annál, mint amit saját családjuk biztosítani tudott a számukra.”⁷⁷

Az ombudsman a gyermekek jogainak világnapja alkalmából idén **mobil edukációs pontot avatott fel** és így nyilatkozott: „A gyermekek önálló jogokkal, méltósággal, akarattal, egyéniséggel bíró emberek, akiket megillet a felnőtteknek is járó tisztelet, az odafigyelés és a megbecsülés. A pusztá elismerés azonban önmagában kevés, az államoknak e körülmények fennállásáért folyamatosan tenniük kell”. Az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala a 2023. évre vonatkozó beszámolóját 2024. februárjában készítette el, és Kozma Ákos parlament előtti meghallgatására 2024. decemberében **került sor.**⁷⁸

A **Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság** (továbbiakban: **NAIH**) éves **beszámolója** alapján több gyermeket érintő ügyben is eljár. A hatóság két állásfoglalásban is érintette a Gyvt. 17.§ szerinti, gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszeren belül tett jelzéshez kapcsolódó adatvédelmi kérdéseket. Az egyébként egymással összefüggő két állásfoglalás alapját képező ügyben⁷⁹ a kérelmező a hatóságnál a saját gyermeke veszélyeztetettsége ügyében a gyermek apját érintően tett jelzést, kérve az adatai zártan kezelését, ennek ellenére a gyámhatóság eljárást indító végzése tartalmazta a nevét és azt, hogy a védelembe vételi eljárás a kérelmezőtől származó jelzés alapján indult. A NAIH álláspontja szerint⁸⁰ - ellentétben az eljárás alá vont gyámhatósággal - a Gyvt. 17. § (2a) pontja egyértelműen rendelkezik arról, hogy **a zárt adatkezelés mind a jelzésre kötelezett, mind pedig a jelzésre jogosult személyek körére kiterjed,** azaz „aki jelzéssel vagy kezdeményezéssel élt, annak adata *ex lege* zártan kezelendő”. A kérelmező álláspontjának helyt adó állásfoglalás olyan fontos megállapításokat is tartalmaz, hogy „a jogszabály alapján kötelező zárt adatkezelés az iratbetekintés során is biztosítja azt, hogy **az eljárást kezdeményező személye védeltséget élvezzen, az eljárás alá vont személy**

⁷⁶ Részlet az AJB-3789/2024. számú ügyben tett jelentésből.

⁷⁷ Részlet az AJB-3826/2024 számú ügyben tett jelentésből.

⁷⁸ A jelenlegi biztos mandátuma 2025-ben lejár.

⁷⁹ NAIH-13438/2024

⁸⁰ A Hatóság e körben egyébként hivatkozott a rendelkezés jogalkotói indoklására is, amely pedig a jelzés kapcsán utalt az Európa Tanácsnak a gyermekek szexuális kizsákmányolás és szexuális zaklatás elleni védelméről szóló Lanzarote Egyezmény vonatkozó előírásaira is.

ne szerezzen tudomást arról, kinek a kezdeményezésre indult az eljárás. (...)

A szabályozás így, a gyermekek védelmének a részeként nyújtja azt a biztosítékot, hogy aki erre kötelezett, az a retorzióktól nem tartva tegye meg a bejelentést, és aki erre jogosult, azt se tartsa vissza az eljárás kezdeményezésétől a negatív következményektől való félelem.”

A NAIH ugyanennek az ügynek egy másik aspektusát is vizsgálta, ugyanis a jelzés kapcsán a gyermekjóléti központ feljelentést tett, az ügyészség pedig a feljelentést elutasító döntésében szintén nem kezelte zártan a kérelmező adatait, annak ellenére, hogy kérelmező erre vonatkozó kérésére a gyermekjóléti központ a feljelentés megtételekor felhívta a figyelmet. A NAIH az állásfoglalásban⁸¹ a jogsértés megállapítása mellett rögzítette azt is, hogy „a gyermekvédelmi jelzőrendszer nem csak a gyermekek, hanem az érdekükben fellépő jelzést tevő személyek védelmére is kiterjed. A jelzőrendszer lényege éppen az, hogy merjenek jelzést tenni azok, akik a veszélyt érzik. (...) Ebből kifolyólag a gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjainak - így jelen esetben az Adatkezelőnek is - különös figyelmet kell fordítaniuk az adatok kezelésére, továbbítására és az adatok megfelelő szintű védelmére, az adatbiz-

tonsági követelmények betartására”.

A NAIH egy másik állásfoglalásban⁸² felhívta a figyelmet a Gyvt. és a Protokoll rendelkezései közötti ellentmondásra annak kapcsán, hogy a gyermekvédelmi jelzőrendszeren belül a szülővel szemben folytatott büntetőeljárás, mint bűnügyi személyes adat megosztható-e vagy sem a jelzőrendszeri tagok között. Ezzel kapcsolatban ugyanis a Gyvt.⁸³ a szülő által a gyermek és további meghatározott személyek ellen elkövetett bűncselekményekre vonatkozó adatok kezelését írja elő, azonban a Protokollban - megszorítás nélkül - a gyermek veszélyeztetettségét jelző, súlyos problémaként van meghatározva a „szabálysértési intézkedés, büntetőeljárás kiskorú gyermekkel és együtt élő családtaggal szemben”. A Protokoll alapján a problémákat dokumentálni szükséges, így erre vonatkozóan a jelzőrendszeri tagoknak jelzési, intézkedési és adatkezelési kötelezettségük van. A beszámolóban hivatkozottak szerint a **NAIH ajánlást is kiadott** a belügyminiszter részére a család- és gyermekjóléti szolgáltatás által működtetett gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer folyamatai során végzendő adatkezelés jogi szabályozási hiányosságainak orvoslása céljából.

⁸¹ SZTF-84/2024

⁸² NAIH-691-2024

⁸³ Gyvt.135. (4) bek. b) pont alapján a gyermekjóléti központ, a gyámhatóság, a pártfogó felügyelői szolgálat, a megelőző pártfogó felügyelő a 15. § (2)–(4) bekezdésében meghatározott ellátások nyújtása vagy intézkedések alkalmazása során a (2) bekezdésben meghatározott adatokon túl a szülő vagy más törvényes képviselő által a gyermek, a gyermeket nevelő másik szülő, a gyermeket gondozó személy és a gyermekkel egy háztartásban élő személy sérelmére elkövetett bűncselekményre vonatkozó adatokat kezelhet.

A gyermekjogok védelmét a családjukon kívül, állami gondoskodásban élő gyerekek esetén az **Integrált Jogvédelmi Szolgálat** (továbbiakban: **IJSZ**) keretében működő **gyermekjogi képviselők** látják el. 2023. júliusában a korábbi - az ellátotti körbe tartozó több tízezres gyermek körhöz viszonyítva eleve kiszámú - 23 álláshelyet 16-ra csökkentették. Közérdekű adatigénylésünkre a Belügyminisztérium azt válaszolta, hogy a 2020-2024. közötti időszakban valamennyi gyermekjogi képviselői álláshely betöltött volt. Az IJSZ-nek a 2024.

évre vonatkozó **beszámolójában** leírtak alapján a gyermekjogi képviselők tevékenysége a megkeresések/egyéni jogsérelmek megválaszolását, proaktív intézkedések fogantatosítását, kötelező eljárásokon való részvételt, valamint a gyermekek nagyobb csoportját érintő jelzések megtételét foglalja magában. A 16 gyermekjogi képviselőt érintő ügyteher az IJSZ beszámolója szerint a 2024-es évben az alábbiak szerint alakult (lásd 3. ábra) - mutatva a szakemberekre háruló elképesztő munkatömeget.⁸⁴

3. ábra: Gyermekjogi képviselők tevékenységének megoszlása, 2024.

Adatok forrása: IJSZ

⁸⁴ IJSZ Beszámoló 28. oldal

Az idei 5690 megkeresés, megkeresők szerinti megoszlásában a korábbiakhoz képest változás következett be. A megkeresések 33 százaléka érkezett gyermekotthonok dolgozóitól, nevelőszülőktől, ezzel megelőzve a szülői megkereséseket (20%). Az érintett gyermekek, fiatalok által kezdeményezett megkeresések az összes megkeresés 11%-át tették ki.⁸⁵

Az egyéni jogsérelemmel kapcsolatos feladatellátások 63 százaléka az emberi méltósághoz való jog sérelme miatt indult 2024-ben. A gyermekjogi képviselőknek megküldött bántalmazás esetén kitöltendő adatlapok alapján **2024-ben a fizikai bántalmazások közül 526 felnőtt általi és 859 ismétlődő vagy súlyos kortárs bántalmazással kapcsolatosan indult kivizsgálás.**

A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (továbbiakban: **NMHH**) látja el Magyarországon a hírközlés szabályozási és felügyeleti, illetve a médiafelügyeleti feladatait. Az Egyezmény szempontjából fontos megemlíteni az NMHH online biztonsággal kapcsolatos **kutatásait**, kampányait. 2024-ben a kutatások között szerepel például a 13-16 éves korosztály közösségimédia-használati szokásait felmérő **anyag** is. Az NMHH által **hivatkozottak** szerint „az eredmények rávilágítanak arra, hogy bár a gyerekek többsége tisztában van a veszélyekkel, a megelőző intézkedésekre, mint például a személyes adatok nagyobb fokú vé-

delmére, vagy a nyilvánosan elérhető információk korlátozására már sok esetben nem kerül sor”.

Az NMHH az előbbi kutatások mellett szülők és gyerekek által is könnyen érthető kiadványokat is készít, például a közösségi média **veszélyeiről**.

Az NMHH Internet Hotline jogsegélyszolgálat 2024-ben indította a Merj segítséget kérni című országos **média-kampányát**, amelynek célja az volt, hogy mind a szülők, mind a gyermekek mihamarabb ismerjék fel az online visszaéléseket, merjenek segítséget kérni, ha bajba kerültek és tudják, hová fordulhatnak segítségért. Az Internet Hotline 2024-es adatairól a Magánélet védelme c. fejezetben esik szó bővebben.

A Médiatanács 2024-ben is több olyan **ügyben** is eljár, amely az érintett média tartalmak gyermekek számára történő jogszabályi megfelelőségét is vizsgálta. A korhatár besorolás megsértése miatt több televíziós- és rádiós szolgáltatóval szemben is indult **eljárás**.

Az **Alkotmánybíróság** (továbbiakban: **AB**) gyermekeket érintő döntéseiben⁸⁶ - hasonlóan a korábbi évekhez - 2024-ben is számos alkalommal vizsgálta a kapcsolattartás végrehajtásával kapcsolatos alkotmányjogi panaszokat (2. táblázat).

⁸⁵ SZTF-84/2024

⁸⁶ A gyűjtés alapját az Alkotmánybíróság honlapján elérhető részletes kereső szolgáltatta; azon döntéseket tekintettük át, amelyek indokolásában szerepel a „gyermek” kifejezés. Összesen 46 ilyen **határozatot** találtunk, melyek közül nyolc ügyben végzett érdemi vizsgálatot az Alkotmánybíróság.

2. táblázat: 2024. évi, gyermekjogokat érintő AB határozatok.

Döntés száma	Ügy tárgya	Döntés for- mája	Érintett gyermeki jog
21/2024. (XI. 28.) AB határozat	ellátás visszautasí- tása	határozat	egészségügyi ellátáshoz való jog
22/2024. (XII. 23.) AB határozat	gyermekek otthon- gondozási díjára való jogosultság	határozat	törvény előtti egyenlőség, megfelelő gondoskodáshoz való jog
3161/2024. (V. 10.) AB határozat	külföldi örökbefo- gadás elismerése; azonos nemű örök- befogadók	határozat	örökbefogadáshoz, családhoz való jog
3192/2024. (V. 31.) AB határozat	önkormányzati tulajdon ingyenes átadása	határozat	oktatáshoz való jog
3244/2024. (VII. 5.) AB határozat	kapcsolattartás vég- rehajtása, személyi igazolvány átadása	határozat	személyazonossághoz, kapcsolattartáshoz való jog
3322/2024. (VII. 29.) AB határozat	nagykorú gyermek tartásának meg- szüntetése	határozat	tartáshoz való jog (korábban); kapcsolattartáshoz, véde- lemhez és gondoskodáshoz, megfelelő testi fejlődéshez való jog
3384/2024. (XI. 8.) AB határozat	hatósági áras ter- mékek, nemzetközi szerződésbe ütközés	határozat	megfelelő életszínvonalhoz és testi fejlődéshez való jog
4/2024. (I. 25.) AB határozat	népszavazási kérdés hitelesítése, közokta- tás; tanórai foglalko- zások időkerete	határozat	oktatáshoz való jog

Adatok forrása: **Alkotmánybíróság**

Az egyik AB elé kerülő alkotmányjogi panaszban az indítványozó apa a magánélethez és kapcsolattartáshoz való jogának sérelmére hivatkozott miután a bíróságok **nem rendelték el a kapcsolattartás pótlását**, annak ellenére, hogy az anya nem adta át a gyermekek személyazonosító igazolványát a kapcsolattartás idejére. Az AB elutasította a panaszt,

döntésében⁸⁷ megállapította, hogy a bíróságok **megfelelően indokolták döntésüket**, és az indítványozó **nem bizonyította**, hogy alapjogai sérültek volna. A testület szerint az **igazolványok hiánya önmagában nem zárta ki a kapcsolattartás megvalósulását**, így a pótlás elmaradása **nem volt alkotmányellenes**.

⁸⁷ 3244/2024. (VII. 5.) AB határozat

Az AB a gyermeki jogokkal összefüggésben vizsgált egy olyan ügyet⁸⁸ is, amely **az ellátás visszautasítására** vonatkozott kiskorú gyermek esetében.⁸⁹ Megállapította, hogy az alapügyben⁹⁰ a szülői jogok korlátozása arányosan történt, mivel a gyermek életének, testi épségének védelme elsőbbséget élvez.

Egy másik ügyben az indítványozó - magyar-amerikai kettős állampolgár - alkotmányjogi panasszal fordult az AB-hez, miután a magyar hatóságok és bíróságok **megtagadták annak a gyermeknek az anyakönyvezését**, akit korábban azonos nemű házastársával együtt **Kaliforniában fogadott örökbe**. Az AB az alkotmányjogi panaszt elutasította.⁹¹

2023-as **jelentésünkben** írtunk az AB a gyermekek otthongondozási díjával (továbbiakban: gyod) kapcsolatos **döntéséről**.⁹² A bírói kezdeményezésre induló egyedi normakontroll-eljárásban az AB alaptörvény-ellenesnek minősítette és

megsemmisítette a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló törvény (továbbiakban: Szocvtv.) egy fordulatát⁹³ arra hivatkozással, hogy az **alkotmányosan nem igazolható hátrányos megkülönböztetést eredményezhet**. Az AB előtti eljárást indítványozó bíró a hátrányos megkülönböztetés tilalmába ütközőnek ítélte a gyod azon felételrendszerét, amely értelmében csak akkor folyósíthatják a szülőkön kívül más hozzátartozó számára az ellátást, ha a szülő jogosultságát már korábban megállapították. Egyes esetekben ugyanis „a szülő még objektíve nem lehetett abban a helyzetben, hogy az ellátást korábban igényelje”.

Az AB akkor megalapozottnak ítélte a bírói kezdeményezést és megsemmisítette a megjelölt rendelkezést. A 2023-as jelentés érvelését azért idézzük ide, mert bár az AB korábban megsemmisítette a Szocvtv. vonatkozó, alaptörvény-ellenesnek ítélt fordulatát, **a jogalkotó azt**

⁸⁸ 21/2024. (XI. 28.) AB határozat

⁸⁹ Erről bővebben ld. a Legjobb érdek c. fejezetet.

⁹⁰ Az alapügyben a szülők kemoterápiás kezelés alatt álló gyermekük további kezeléseitől a mellékhatásokra hivatkozva elzárkóztak, ezért a gyermeket ideiglenesen nevelőszülőknél helyezték el, a szülői felügyeleti jogokat felfüggesztették, és gyermekvédelmi gyámot rendeltek ki. A másodfokú hatóság ugyan megsemmisítette az elsőfokú döntést, de megállapította a gyermek veszélyeztetettségét, amit a Kúria is helybenhagyott, így a szülők alkotmányjogi panaszt nyújtottak be.

⁹¹ Erről bővebben ld. az Állampolgárság c. fejezetet.

⁹² 5/2023. (VI. 6.) AB határozat

⁹³ A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény 39. § (1) bekezdésének következő fordulatát nyilvánította alaptörvény-ellenesnek az AB: „a szülőnek az ellátásra való jogosultságát a gyermekre tekintettel korábban már megállapították, de”. A megsemmisítést követően a Szocvtv. 39. § (1) bekezdése a következő szöveggel hatályos: „A gyermekek otthongondozási díjára való jogosultság – a 38. §-ban a gyermekre meghatározott feltételek teljesülése esetén – a szülőn kívül a gyermek más, a gyermekkel közös háztartásban élő hozzátartozója [Ptk. 8:1. § (1) bekezdés 2. pont] számára is megállapítható, ha a szülő meghalt, a szülői felügyeleti joga a Ptk. 4:186. § (1) bekezdés a), c), e) vagy h) pontja vagy 4:186. § (2) bekezdése alapján szünetel, illetve azt a bíróság megszüntette, vagy a gyermek állandó és tartós gondozásában a saját egészségi állapotára figyelemmel akadályozottá vált.”

magyarázat nélkül ismét beemelte a szövegbe a 2023. évi LX. törvény ⁹⁴ (Módtv.) keretében. Erre egy konkrét ügy hívta fel a figyelmet 2024-ben: egy súlyosan fogyatékos unokaöccsét saját háztartásában gondozó gyám gyod iránti kérelmét azzal az indokkal utasították el, hogy a gyermek szülője korábban nem volt jogosult az ellátásra, holott a szülők 1990-ben elhunytak. A Miskolci Törvényszék bírója a folyamatban lévő ügyben egyedi normakontroll eljárást kezdeményezett, az AB pedig **döntésében ismételten megsemmisítette a sérelmezett jogszabályi fordulatot**. Indokolásában megerősítet-

te: **az azonos helyzetben lévő gondozók (például szülők és nem szülő hozzátartozók) homogén csoportot képeznek, így az indokolatlan különbségtétel tilalmát sérti**, ha csak azokra terjeszthető ki a gyod, akiknél a szülő korábban már jogosult volt az ellátásra. A testület korábbi határozatában is ugyanilyen érveléssel döntött, a kifogásolt rendelkezést így visszamenőleges hatállyal, 2023. július 22-i nappal semmisítette meg. A korlátozó szabályozás azonban még hatályban van, mert a Szocvtv. végrehajtásáról rendelkező 63/2006. (III. 27.) Korm. rendelet gátja a törvényi szabályozás alkalmazásának.⁹⁵

Az Egyezmény terjesztése

Az Egyezmény 42. cikke szerint: „**A részes államok kötelezik magukat, hogy az Egyezmény elveit és rendelkezéseit hatékony és arra alkalmas eszközökkel a felnőttek és a gyermekek széles körében ismertetik.**”

A 42. cikk értelmében a gyermekjogi oktatást és tájékoztatást közvetlenül a gyerekek, illetve a gyerekek körüli felnőttek

(pl. szülők, pedagógusok, gyermekvédelemben dolgozó szakemberek) számára is biztosítani szükséges.⁹⁶

⁹⁴ A szerencsejáték-szervezéssel és az elektronikus ügyintézással összefüggő, valamint egyes törvényeknek a jogrendszer koherenciájának erősítése érdekében történő módosításáról szóló 2023. évi LX. törvény (Módtv.)

⁹⁵ A kormányrendelet kezdettől fogva korlátozta a jogutódlást azzal, hogy az erre okot adó körülmény bekövetkezésétől számított három hónapon belül írta elő erre vonatkozóan a kérelem benyújtását. A kormányrendelet jelenleg is hatályos szövege a következő: „25. § (4) A szülőn kívüli más hozzátartozó a gyermekek otthongondozási díja megállapítása iránti kérelmet az Szt. 39. § (1) bekezdése szerinti körülmények – ide nem értve a szülő szülői felügyeleti joga Ptk. 4:186. § (1) bekezdés a), c), e) vagy h) pontja vagy 4:186. § (2) bekezdése szerinti szünetelésének, illetve bíróság általi megszüntetésének esetét – bekövetkezésétől számított három hónapon belül nyújthatja be.” A korlátozó szabályozás tehát hatályban van.

⁹⁶ Gyerekek számára a 2024-ben hatályos szabályozás szerint a 6. osztályos **etika tantárgy** keretében történhet az Egyezményről szóló oktatás, illetve a 12. osztályos **állampolgári ismeretek** tantárgy kerettantervében szerepelnek még az emberi jogok, mint tananyag.

Kifejezetten a gyermekvédelmi rendszerben nevelkedő gyerekek számára, a korábbi évekhez hasonlóan, állami szervek közül 2024-ben is az **IJSZ** készített gyerekjogokkal kapcsolatos kampányokat. Márciusban rajzpályázatot hirdetett a szakellátásban nevelkedő gyerekek részére „*Online vagy? Jelen vagy?* **GYERE-K-ÉPBE AZ ONLINE TÉRBE**” címmel. Szintén az IJSZ szervezésében készült el a „**Jog-**

gal menők” elnevezésű, gyermekjogokat feldolgozó kártyacsomag, mely a gyermekvédelmi rendszerben élő gyerekeknek segít jogaik megismerésében, az őket érő jogsértések észrevételében és a segítségkérés lehetőségeiben.

Egyéb, állam által készített, gyermekjogokat, emberi jogokat vagy a Gyermekjogi Egyezményt érintő kampány, ismeretterjesztő projekt nem zajlott 2024-ben.

„Én azt gondolom, hogy egyáltalán nincs róla (a gyermekjogokról) beszélgetés se társadalmi, se iskolai szinten, és hiánypótló lenne az, hogy a gyerekek, akik érintettek ezekben a jogokban, legalább minimálisan tudjanak róla, vagy legalább tudjanak arról, hogy van, és akkor utána tudjanak maguknak nézni. Nekem sem azt mondták, hogy ezek a jogaid, hanem azt mondták, hogy vannak jogaid, és utána utánanéztem, és azóta okosabb ember vagyok.”

(Kiskorú Kolléga meglátása)

Pedagógusok számára elsősorban az egyetemi pedagógusképzés, vagy a kötelező továbbképzési pontszerzés keretében van lehetőség a gyermekjogi ismeretek elsajátítására. Az egyetemi pedagógusképzésen egy, **gyermekjogok** elnevezésű, szabadon választható tantárgy keretében esik szó az Egyezményről. A pedagógusok számára kötelezően teljesítendő továbbképzési választékban

azonban nem volt elérhető gyerekjogi tematikájú akkreditált továbbképzés 2024-ben. Az **Oktatási Hivatal nyilvántartásában** ugyan két, emberi jogi nevelésre fókuszáló képzés szerepelt, civil szervezetek szervezésében.⁹⁷

Szociális ellátórendszerben dolgozó szakemberek számára készült, a **Sla-
chta Margit Nemzeti Szociálpolitikai**

⁹⁷ Bár a kézirat szerkesztése során a két hivatkozott képzés még szerepelt az Oktatási Hivatal nyilvántartásában, a jelentés lezárásának időpontjában már nem voltak elérhetőek, akkreditációs engedélyük érvényessége ellenére (lásd pl. **Budapest Esély Nonprofit Kft.**)

Intézet (továbbiakban: NSZI) által akkreditált, kifejezetten gyermekjogokra fókuszáló képzések 2024-ben elérhetők voltak, nem állami fenntartású intéz-

mények szervezésében.⁹⁸ Az NSZI akkreditált képzéseket **szervezett** továbbá a fogyatékosügy, esélyegyenlőség és digitális gyermekvédelem témájában is.

Civil együttműködés

A 2024-es évben egyszer sem ülésezett a **Gyermekek Jogaiért Felelős Tematikus Munkacsoport**, illetve a **Családjogi Civil Munkacsoport** sem, melynek a létrehozáskor (2020-ban) meghatározott célja a családok, nők és gyerekek védelmének erősítése volt. Az Igazságügyi Minisztérium tájékoztatása alapján a „Családjogi Civil Munkacsoport” jelenleg nem folytat tevékenységet. A feladat- és hatáskörébe tartozó családjogi jogalkotással kapcsolatos döntéselőkészítő, illetve konzultatív tevékenységek a „Családjogi Jogalkalmazási Munkacsoportban” illetve a Kormány Emberi Jogi Munkacsoportjának tematikus munkacsoportjaiban zajlanak. Azonban a 2024-es évet illetően a Családjogi

Jogalkalmazási Munkacsoport tevékenységéről nem lelhető fel információ, illetve egyetlen **Tematikus Emberi Jogi Munkacsoport** tárgyévra eső emlékeztetőjében sem jelenik meg a családok, gyermekek témája önállóan.⁹⁹

2024-ben is több esetben adott ki és juttatta el az érintett állami, kormányzati szervezetek állásfoglalását, nyilatkozatát a **Gyermekjogi Civil Koalíció**, Magyarország legnagyobb gyermekjogi civil szakmai hálózata.¹⁰⁰ A Koalíció **40 pontban** fogalmazta meg a gyermekvédelmi rendszer megújítására vonatkozó javaslatait, amelynek megvitatására szakmai kerekasztalt hívtak össze 2024. március 27-én, melyen több kormányzati

⁹⁸ Kifejezetten gyermekjogi fókuszú képzéseket a Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány és a Család, Gyermek, Ifjúság Közhasznú Egyesület **szervezett**.

⁹⁹ Természetesen a fogyatékosügy, a menekültügy, az áldozatsegítés és a nők lelki egészségére vonatkozó ülések részben foglalkoztak a gyermekek és a család témájával, azonban csak szűk, a saját témájukhoz igazodó fókusszal.

¹⁰⁰ Többek között a **gyermek legfőbb érdekéről** az elnöki kegyelemmel összefüggésben; az **erőszakmentes gyereksportról**; a gyerekek védelméről a **háborús plakátok, üzenetek** vonatkozásában; a **gyermekek valós védelméről**, melyben a gyermekvédelemben alkalmazott szankciós szemlélet helyett a támogatásra hívja fel a figyelmet; a **Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség (MET) által működtetett**, több köznevelési intézmény működési engedélye visszavonásának körülményeivel, következményeivel kapcsolatban; illetve a **gyermekvédelmi rendszer átvilágításának** hatásairól.

szerv is képviseltette magát.¹⁰¹ A korábbi évekhez hasonlóan, 2024-ben is jellemzően érdemi válasz¹⁰² nélkül maradtak a Civil Koalíció állásfoglalásai és beadványai, melyeket a gyermekvédelemre vonatkozó jogszabály módosítások során sem vettek figyelembe.

2024-ben a kormányzat **13 milliárd forintos** kerettel hirdette meg **Nemzeti**

Együttműködési Alapra vonatkozó támogatását. Az Alap civil szervezetek számára kínált támogatási lehetőség, amely az SZJA 1% felajánlások terén megjelenő egyenlőtlenségeket célozta kiegyenlíteni. A leadott és elnyert pályázatok listája online **elérhető**, azonban nehéz kiszűrni, hogy mely szervezetek tevékenysége tűzte ki célul gyerekek támogatását.

¹⁰¹ Decemberben a Gyermekjogi Civil Koalíció, illetve egyes tagszervezetei meghívást kaptak az Országgyűlés **Népjóléti Bizottsági ülésére**, melynek tervezett napirendjén a gyermekvédelmi rendszer helyzetének áttekintése szerepelt. A képviselők távolmaradása miatt azonban, a határozatképtelen bizottsági ülést az elnök berekesztette, így hivatalos egyeztetés nem valósult meg a jelenlévő civil szervezetekkel.

¹⁰² Ugyan az Evangéliumi Testvérközösség (MET) által működtetett köznevelési intézmény működési engedélye visszavonásának következményeire felhívó állásfoglalás kapcsán érkezett válasz Dr. Maruzsa Zoltán köznevelési államtitkár részéről, azonban az nem reagált érdemben a Koalíció által kifejtett álláspontra. Forrás: Gyermekjogi Civil Koalíció

¹⁰³ NAIH-3606/2023.

B. A gyermek fogalma

C. Átfogó alapelvek

A diszkrimináció tilalma

„Az Egyezményben részes államok tiszteletben tartják és biztosítják a (...) gyermekek számára az Egyezményben lefektetett jogokat minden megkülönböztetés, nevezetesen a gyermeknek vagy szüleinek vagy törvényes képviselőjének faja, színe, neme, nyelve, vallása, politikai vagy más véleménye, nemzeti, nemzetiségi vagy társadalmi származása, vagyoni helyzete, cselekvőképtelensége, születési vagy egyéb helyzete szerinti különbségtétel nélkül.” – Az ENSZ Gyermekjogi Egyezményének bevezetése.

2024-ben is a gyerekekkel szembeni hátrányos megkülönböztetés kapcsán elsősorban a roma gyerekeket érintő strukturális diszkriminációról, a **sajátos nevelési igényű** és a **fogyatékos-sággal élő** gyerekek helyzetéről, valamint a családjukon kívül, **állami gondoskodásban nevelkedő** gyerekekről kell szót **ejteni**, miközben sok más, a jelentés más fejezeteiben tárgyalt téma diszkriminációs kérdésként is felmerül. A diszkriminációval leginkább veszélyeztetett gyerekcsoportok köre évek óta nem változik, ideértve az anyagi okok miatt családból kiemelt (többségében roma) gyerekek helyzetét.

A szélesebb magyar nyilvánosságban és a politikai közbeszédben, a szexuális kisebbségeket érintő negatív megnyilvánulások elsősorban a felnőtteket és nem az érintett gyerekeket **célozzák** (ők továbbra is láthatatlan társadalmi csoportot alkotnak), de rájuk is hatnak, befolyásolhatják a jóllétüket.

A Rosa Parks Alapítvány 2024-es **kutatása** feltárta, hogy a roma gyerekek felülreprezentáltak az enyhe értelmi fogyatékos-sággal diagnosztizált tanulók között, ami részben a diagnosztikai folyamatok szubjektivitásának és az eljárási garan-

ciák hiányának tudható be. A szakértői interjúk rávilágítottak arra, hogy a diagnosztikai eszközök nem képesek teljes mértékben kiküszöbölni **a szakemberek előítéleteit és szubjektív értékelését**. Emellett a szülők gyakran nincsenek megfelelően bevonva a folyamatba, ami tovább növeli a téves diagnózisok kockázatát. A kutatás hangsúlyozza az átláthatóbb és objektívebb diagnosztikai eljárások, valamint a **szülők aktívabb részvételének** szükségességét a roma gyermekek indokolatlan szegregációjának megelőzése érdekében.

Egy 2024-ben publikált **kutatás** a roma gyerekek gyámhatósági eljárásokban való részvételét vizsgálta, különös tekintettel a roma tradíciók és a jogrendszer közötti konfliktusokra, az azt letükröző strukturális diszkriminációra. A kutatási beszámoló rámutat, hogy a társadalmi integráció elősegítése érdekében fontos lenne a roma gyerekek jogainak védelme, valamint a gyerekjogok, az állami szerepvállalás és a szülői felelősség közötti határvonalak tisztázása.

A roma gyerekekkel szembeni hátrányos megkülönböztetés nem csak egyes

eljárásokban, hanem az oktatási rendszerben is markánsan megjelenik. Egy 2024-ben megjelent **tanulmány** a magyarországi roma kisebbség oktatási helyzetét elemzi, kiemelve a szegregáció és az alacsony iskolai teljesítmény problémáit. Az írás alapjául szolgáló kutatásban résztvevő pedagógusjelöltek jelentős része úgy vélte, hogy **a roma tanulók iskolai sikertelensége elsősorban a nem megfelelő otthoni környezet és a szülők tájékozatlanságának következménye**. Bár elutasították az iskolai szegregációt, bizonytalanok voltak abban, hogy a kulturális különbségek milyen mértékben befolyásolják a tanuláshoz való hozzáállást. Ez rávilágít arra, hogy a pedagógusképzésben nagyobb hangsúlyt kell fektetni a kulturális tévhitek és előítéletek kezelésére, valamint **a roma tanulók oktatásával kapcsolatos ismeretek bővítésére**. A kutatás rámutat továbbá, hogy a kulturális különbségek és a társadalmi előítéletek hozzájárulnak a roma diákok iskolai lemorzsolódásához.

„2024-ben nagyon sokszor tapasztaltam az iskolában a vallás, származás és a betegségek általi megkülönböztetést. Volt általánosban is és most gimnáziumban is beteg osztálytársam, és azt tapasztalom, hogy mindkét esetben bántották őket, és egyszerűen nem tudom, hogy mit lehet ilyen helyzetben csinálni, mert félek attól én is, hogy ha szólok, akkor esetleg engem fognak bántalmazni.”

(Kiskorú Kolléga meglátása)

Egy másik, 2024-ben publikált tanulmány a magyarországi gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedő roma fiatalok szocializációját és társadalmi integrációs esélyeit vizsgálta. Megállapításai szerint a roma gyermekek felülreprezentáltak a gyermekvédelmi rendszerben, ami részben a szegénység és a társadalmi előítéletek következménye. **A gyermekotthonok szocializációs közege gyakran nem támogatja megfelelően a fiatalok önálló életre való felkészülését, ami hozzájárulhat a társadalmi ki-rekesztettségük újratermelődéséhez.** Az intézményi nevelésben részesülő fiatalok gyakran hiányos iskolai végzettséggel és bizonytalan jövőképpel lépnek ki a rendszerből, ami megnehezíti munkaerőpiaci és társadalmi beilleszkedésüket. A tanulmány hangsúlyozza a gyermekvédelmi rendszer reformjának szükségességét, különös tekintettel a roma fiatalok esélyegyenlőségének javítására.

Egy szintén 2024-ben publikált **összehasonlító elemzés** a sajátos nevelési igényű (továbbiakban: SNI) tanulókat érintő oktatási egyenlőtlenségeket vizsgálta Magyarországon 2015-től 2024-ig. Az elemzés feltárja, hogy **bár az elmúlt két évtizedben történt előrelépés az oktatás minőségében, a rendszer szelektivitása továbbra is fennáll**, és az SNI-s tanulók számára nem biztosított az egyenlő hozzáférésű, magas színvonalú oktatás. A tanulmány hangsúlyozza a pedagógiai szemléletváltás szükségességét,

amely minden tanuló számára lehetővé teszi **az egyéni tanulási környezet és utak alkalmazását**. Az inkluzív oktatás előmozdítása érdekében befogadó szemlélet, valamint jogszabályi és intézményi változások is szükségesek.

A **nemzetiségi jogok védelméért felelős biztoshelyettes állásfoglalásában** állapította meg, hogy az általa vizsgált óvodában közvetlen módon különböztették meg és különítették el a szegényebb háttérű gyermekeket a fizetőképes társaiktól, ami közvetett módon a roma gyermekeket érintette nagyobb arányban hátrányosan. A szintén vizsgált iskolában tetten érhető volt az a szelekciós és szegregációs mechanizmus, amely a roma nemzetiségi tanulók nevelés-hez-oktatáshoz történő egyenlő esélyű hozzáférését nehezíti. Az óvodában mesterségesen, szándékosan kialakított körülmények – fizetős szolgáltatás integrálása az intézményi struktúrába – vezettek, addig az iskolában az „angolos” óvodai csoportok átvételével, egy osztályba sorolásával, egyfajta passzivitással eltúrt spontán folyamat indult el, amely jórészt a jogszerűtlen óvodai gyakorlatból következett. A biztoshelyettes szerint mindez igazolhatóan alkalmas volt a hátrányos helyzetű, illetve roma nemzetiségű és nem roma gyerekek elkülönítésének kialakulására és fenntartására.¹⁰³

Egy másik **állásfoglalásában** egy konkrét ügy nyomán a biztoshelyettes arra

¹⁰³ 1/2024. számú elvi állásfoglalás az óvodai költségtérítéssel foglalkozások, valamint az iskolai tagozatok szegregációs kockázatairól.

a hiányosságra hívta fel a figyelmet, hogy a nemzetiségi óvodai (és iskolai) nevelési-oktatási programok tartalmi lehetőségeit jelenleg nem határozzák meg jogszabályi keretek. Mindez pedig álláspontja szerint oda vezethet, hogy a sok esetben jó szándékkal elkészített egyes programok a roma nemzetiség esetén összekeverednek olyan elemekkel, amelyek alapvetően a szegénységgel kapcsolatos hátrányok kompenzálásának tárgykörét fogják érinteni. Az állásfoglalásban jelezte, hogy ennek során előfordulhat, hogy a program olyan sztereotip fordulatokat sorakoztat fel, megközelítéseket alkalmaz, amelyek összességében a nemzetiségi nevelés-oktatás célkitűzései ellentétes hatást fejtenek ki. Szükséges lehet ezért jogszabályi szinten kereteket adni a köznevelési intézmények számára nem csak a nemzetiségi programok valós céljáról, de azok lehetséges tartalmáról is.¹⁰⁴

A gyermekjogi ügyekben is kiemelt szereppel bíró, diszkriminációs esetekkel foglalkozó **Egyenlő Bánásmód Hatóság** 2021. január 1-től **beolvadt** az AJBH-ba, feladatait az AJBH Egyenlő Bánásmóddért Felelős Főigazgatósága (továbbiakban: **EBFF**) látja el. 2024-ben összesen 22 ügyben hozott döntést, ezek közül néhány gyermekjogokat is érintett. A hatóság 2024. júliusi **határozatában**¹⁰⁵ például megállapította, hogy egy óvoda megsértette egy sajátos nevelési igényű,

autizmus spektrum zavarral élő gyerek esetén az egyenlő bánásmód követelményét, mivel az óvodai ellátására kijelölt intézmény a mozgás- és beszédfejlesztését nem a szakértői véleményben előírt végzettséggel rendelkező szakemberrel (gyógypedagógus helyett óvodapedagógus) biztosította, illetőleg azzal, hogy napi szinten a többi gyerekénél rövidebb ideig tartózkodhatott az intézményben, valamint egy alkalommal nem mehetett óvodába, mivel aznap a csoporttársait hosszabb sétára vitték.

Az EBFF egy másik autizmus spektrum zavarral élő gyerek **ügyében**¹⁰⁶ is megállapította, hogy hátrányos megkülönböztetés érte őt azáltal, hogy **az iskola nem biztosította számára a szakértői véleményben előírt ellátásához szükséges szakembert**. Az ügy érdekessége, hogy a hatóság nem az iskolát marasztalta el, ugyanis az jelezte a problémát a tankerület felé, hanem **a tankerületi központ felelősségét állapította meg**, aki egyébként arra hivatkozott, hogy szakemberhiány van, és hiába hirdeti az adott munkakört, megfelelő végzettségű jelentkezők hiányában azt nem tudja betölteni. Előbbiekre tekintettel a tankerület a speciális szaktudást az EGYMI-vel történő konzultáció, valamint autizmus specifikus szakmai segédanyagok elsajátításával látta megoldhatónak, ezt az érvelést a hatóság azonban nem fogadta el.

¹⁰⁴ 3/2024. számú elvi állásfoglalás óvodai felvételi gyakorlat eseti és általános szegregációs hatásairól, valamint a nemzetiségi óvodai nevelési programok tartalmáról.

¹⁰⁵ EBF-AJBH-160/2024.

¹⁰⁶ EBF-AJBH-242/2024

Egy másik **ügyben**¹⁰⁷ egyezség született az iskola és a kerekesszékkal közlekedő, 5. osztályos gyerek családja között. A szülők azt sérelmezték, hogy az általános iskolai oktatására kijelölt intézmény 6. osztálytól egy olyan épületben biztosítja a tanulók oktatását, amely **nem akadálymentes**, valamint az 5. osztályig használt épületben nincs akadálymentes mosdó. Az egyezségben az iskola vállalta, hogy akadálymentesen megközelíthető oktatási helyszínen biztosítja a tanítást, emellett vállalta azt is, hogy 2024. szeptember 1-ig kialakít egy megfelelő, akadálymentes illemhelyet.

Egy 2024-ben lezajlott kutatás nem a gyerekeket, hanem a szülőket érintő hátrányos megkülönböztetés egy tipikus-

nak mondható formáját, a **kismamákat** érő diszkriminációt vizsgálta. Az UNICEF részvételével zajló vizsgálat szerint a kismamák 91%-a visszatér a munkaerőpiacra, 51%-uk több mint két év kihagyás után, 47% pedig nem az eredeti munkahelyén folytatja, miközben komoly előítéletekkel és hátrányokkal szembesülnek. A gyerekek jelentette kötelezettségek (betegség miatti otthonápolás, korábbi hazamenetel, szülői értekezlet, iskolai, óvodai ünnepeken való részvétel stb.) a nőket terhelik elsősorban, amit a munkaerőpiac „beáraz”, így az anyák fizetésben, de az előmenetel kapcsán is hátrányt szenvednek. Ez a jelenség **az egyszülős családokat, különösen az egyedülálló anyákat sújtja erősen**.¹⁰⁸

A gyermek legjobb érdeke

„Az Egyezmény 3. cikke szerint „A szociális védelem köz- és magánintézményei, a bíróságok, a közigazgatási hatóságok és a törvényhozó szervek minden, a gyermeket érintő döntésükben a gyermek mindenképp felett álló érdekét veszik figyelembe elsősorban.”

2024-ben a jogalkalmazás számos területén megjelent a gyermekek legjobb érdekére való hivatkozás. Hasonlóan az előző évekhez, az alapvető jogok bizto-

sának vizsgálatait, az Alkotmánybíróság, valamint bíróságok döntései is többször utaltak az Egyezmény vonatkozó cikkelyeiben¹⁰⁹ rögzített jogra és alapelvekre.

¹⁰⁷ EBF-AJBH-25/2024.

¹⁰⁸ Erről bővebben lásd az Életszínvonal c. fejezetet.

¹⁰⁹ A Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény (továbbiakban: Gyermekjogi Egyezmény) 3. cikk, 9. cikk, 18. cikk, 21. cikk, 37. cikk, 40. cikk.

Az Alkotmánybíróság és az alapvető jogok biztosának gyakorlatában, továbbá bírósági határozatokban továbbra is következetesen megjelenik a gyermek legfőbb/legjobb érdekének keretező elve.

Az alapvető jogok biztosa jelentéseiben rendre megjelenik a gyermek legjobb érdekére való hivatkozás - ebben az évben főként a gyermekvédelmi szakellátással, köznevelési intézmények által nyújtott szolgáltatásokkal és gyámhatósági eljárásokkal összefüggésben.¹¹⁰

Így például az egyik 2024-es jelentésében megállapította, hogy **ha a lakásotthonban elhelyezett gyermekek száma meghaladja a jogszabályban és a működési engedélyben meghatározott létszámot**, azzal sérül az érintett gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga, és **nem egyeztethető össze a gyermek legjobb érdekét képviselő eljárás elvével** sem.¹¹¹ Egy másik esetben az ombudsman azt **hangsúlyozta, hogy a gyermekekkel kapcsolatos döntéseket minden esetben érdemi késedelem nélkül, a legjobb érdekük figyelembevételével kell meghozni**.

A bírósági határozatokban a gyermek legjobb érdekére való hivatkozás 2024-ben is főként a **gyermeki jogok és a szülői jogok határterületén** elhelyezkedő ügyekben merült fel. A Kúria egy precedensértékű **határozatában**¹¹³ megerősítette, hogy a Ptk. Családjogi Könyvének alapelvei között található „*a kiskorú gyermek mindenképp felett álló érdeke*”¹¹⁴, amely minden, őt érintő jogviszonyban általánosan irányadó zsinórmérték”. Egy másik **döntésében**¹¹⁵ a Kúria rögzítette, hogy a szülői felügyelet gyakorlásának megváltoztatásánál, a kapcsolattartás szabályozásánál a gyermek érdekének megvalósulása kiemelt értékelési szempont.

A gyermek legjobb érdekével összefüggésben az Alkotmánybíróság gyakorlatából egy, a kiskorú gyermek ellátás visszautasításához való jogával kapcsolatos ügyet¹¹⁶ érdemes kiemelni. Az alapügyben az indítványozók kiskorú gyermeke kemoterápiás kezelés alatt állt, azonban a szülők a kezeléssel járó mellékhatások miatt elzárkóztak a további beavatkozásoktól. Ennek következtében a kórház gyermekvédelmi jelzést tett,

¹¹⁰ Erről bővebben lásd a Független ellenőrzés c. fejezetet.

¹¹¹ AJB-3826/2024. számú jelentés alapját szolgáló vizsgálat. Ezzel a megállapítással összecseng a Jelentés készítése során szakemberektől tudomásunkra jutott adat, mely szerint a működő telephelyekre általánosan igaz, hogy 15-50 százalékkal több gyerek van elhelyezve folyamatosan - nem kivételesen vagy átmeneti jelleggel. A kézirat lezárásig ezt az adatot hivatalos forrásból megerősíteni nem tudtuk.

¹¹² AJB-1054/2024. számú ügy.

¹¹³ Kúria Pfv.20460/2024/10. számú precedensképes **határozata** közös vagyon megosztása (házastársi közös vagyon megosztása) tárgyában.

¹¹⁴ A Gyermekjogi Egyezményben szereplő „best interest of the child” kifejezés magyar fordításban a „gyermek mindenképp felett álló érdeke” formában jelent meg.

¹¹⁵ A Kúria Pfv.20877/2024/7. számú precedensképes **határozata** házasság felbontása tárgyában.

¹¹⁶ 21/2024. (XI. 28.) AB határozat

a gyámhatóság a jelzés alapján ideiglenes hatállyal nevelőszülőknél helyezte el a gyermeket, gyermekvédelmi gyámot rendelt ki és felfüggesztette a szülői felügyeleti jogokat. A másodfokú hatóság megsemmisítette az elsőfokú döntést, de fenntartotta, hogy a gyermek veszélyeztetett, és a kezelés visszautasítása akadályozza a testi fejlődését. A Kúria (mint harmadfokú bíróság) végül hatályában fenntartotta a bíróság döntését, elutasítva a szülők keresetét. A szülők ezt követően fordultak alkotmányjogi panasszal az Alkotmánybíróság felé, indítványukban arra hivatkoztak, hogy a támadott döntések sértik a gyermek emberi méltóságához való jogát (megítélésük szerint a bírói jogértelmezés kiüresítette az ellátás visszautasításának törvényi lehetőségét); a szülők egészségügyi ellátással kapcsolatos döntési jogát; valamint a szülők nevelési szabadságát. Az Alkotmánybíróságnak az ügyben tulajdonképpen azt kellett vizsgálnia, hogy **kiskorú gyermek esetében ki dönt az egészségügyi ellátás visszautasításáról¹¹⁷: a szülő és/vagy az állam; avagy mi a szerepe a szülőnek és az államnak a döntés meghozatalában.**

Az AB korábbi határozataira¹¹⁸ visszautalva, döntésében megerősítette korábbi gyakorlatát, miszerint **az Alaptörvény gyermeki és szülői jogokat rögzítő rendelkezései szoros egységet alkotnak**, amelynek középpontjában a gyermek legjobb érdeke áll. **A szülők neveléshez való joga elsődleges, de nem korlátlan**: kizárólag olyan döntések részesülnek alkotmányos védelemben, amelyek összhangban állnak a gyermek legjobb érdekével, míg az állam szerepe másodlagos, kiegészítő és szükség esetén pótló jellegű. Az állam feladata a megfelelő intézményrendszer működtetése, a szülők szakmai támogatása, valamint az egyedi ügyekben való beavatkozás, ha a szülő nem, vagy nem megfelelően gyakorolja nevelési jogát.

Az AB arra hivatkozással utasította el az alkotmányjogi panaszt, hogy a bírói jogértelmezés nem sértette a gyermek önrendelkezési és védelemhez való jogát. Elismerte, hogy a szülők neveléshez való joga bizonyos mértékben korlátozást szenvedett (védelembe vétel), azonban ez a beavatkozás az Alaptörvényben rögzített szükségesség és arányosság köve-

¹¹⁷ Ez az emberi méltóságból levezethető önrendelkezési jog egyik részjogosítványa.

¹¹⁸ 9/2021. (III. 17.) AB határozat és 17/2021. (V. 13.) AB határozat

¹¹⁹ Megjegyzendő, hogy a döntésből a gyermek körülményeire és véleményére vonatkozóan érdemi információ nem olvasható ki; mindössze egy helyen történik utalás arra, hogy az egészségügyről szóló törvény értelmében a kiskorú véleményét a szakmailag lehetséges mértékig még abban az esetben is figyelembe kell venni, ha más dönt helyette. Ezen túlmenően azonban a gyermek véleményének megjelenéséről nem szerepel további érdemi megállapítás. Nem ismert az sem, hogy az alapeljárásokban milyen módon nyílt lehetőség a véleménynyilvánításra. Bár a gyermek életkorát nem ismerjük, felvetődik a kérdés: miként érvényesülhet a gyermek legjobb érdeke egy olyan eljárásban, amelyből ő maga teljes egészében kimarad. A szülőket képviselő civil szervezet (TASZ) az AB döntésre vonatkozóan az alábbi kritikát fogalmazta meg: „Az Alkotmánybíróság döntésében a gyermek önrendelkezési, valamint védelemhez való joga tekintetében nem vizsgálta a szülők ellátást visszautasító döntése mögötti indokait, ezáltal a döntés jogszerűségét, valamint a gyermek legjobb érdekének érvényesülése szempontjából elfogadta a bíróság azon egyoldalú megközelítését, amely kizárólag a gyermek kezelőorvosának véleményére támaszkodott. Ezáltal a vizsgálatból kihagyott számos olyan tényezőt, amely megkérdőjelezhetne volna a gyermek veszélyeztetettségének fennállását, és így a gyámhatósági hatáskör aktiválódásának jogszerűségét.”

telményének megfelelt. Kiemelte, hogy **a döntés joga továbbra is a szülőké, ugyanakkor a társadalom egészének érdeke, hogy a szülők ne maradjanak egyedül a döntés súlyával és adott esetben támogatást kapjanak az államtól** annak érdekében, hogy a gyermek legjobb érdeke érvényesülni tudjon.¹¹⁹

A bírósági, az alkotmánybírósági és az ombudsmani gyakorlat megállapításain túl megkerülhetetlen a gyermekvédelmi célú vagy tárgyú **jogszabály-módosítások** vizsgálata is a gyermekek legjobb érdekének tükrében.¹²⁰ A módosítások új alkalmassági követelményeket vezettek be, illetve erősítették a gyermekvédelmi rendszerben dolgozók ellenőrzését. **Szakmai vélemények szerint**¹²¹ a szabályozási környezet jelentős mértékben a szankcióközpontú megközelítés irányába mozdult el, és **a gyermekek érdekére hivatkozva elsősorban a büntetőjogi felelősség és a szankciók erősítésére koncentrál, miközben háttérbe szorul az integrált, támogató szakmai megközelítés és a gyermekvédelemben dolgozók megfelelő anyagi, mentálhigiénés és infrastrukturális meg támogatása.**

Összességében megállapítható, hogy a gyermekek legjobb érdekének elve, a gyermekek védelmére és érdekére való hivatkozás mind a jogalkotásban, mind a közéleti diskurzusban még a korábbinál is **hangsúlyosabbá vált** 2024-ben. Ezzel párhuzamosan azonban a bírói és alkotmánybírósági döntések szintjén továbbra is hiányzik a gyermek legjobb érdekének következetes és kellően kidolgozott gyakorlata, amely értelmezési irányt mutathatna az alapelv alkalmazásához.¹²² **Másrészről aggodalomra ad okot, hogy a gyermekek érdekeinek védelmére való hivatkozás számos esetben elsősorban rendészeti, nemzetbiztonsági és szankcionáló logikát érvényesítő szabályozások indokaként jelenik meg.** Ez a megközelítés szakmai **álláspontok** szerint nem tükrözi kellőképpen a gyermekvédelem komplex, interdiszciplináris szemléletének szükségességét, és nem ad megfelelő választ a gyermekek jogainak érdemi érvényesülését akadályozó rendszerszintű kihívásokra.

¹²⁰ A jelentés Jogalkotás és intézkedések c. fejezetben találhatóak azok a 2024-ben elfogadott jogszabályi változások, amelyek jogalkotói célja a gyermekek védelmének erősítése volt. Ezek közé tartozik többek között az Alaptörvény 13. módosítása, a Gyvt., annak végrehajtási rendelete, valamint a Büntető Törvénykönyv (Btk.) módosítása is.

¹²¹ Ld. még: Prof. Dr. Gál István László: A köztársasági elnöki kegyelem jogintézményének múltja és lehetséges jövője. <https://ujbtk.hu/prof-dr-gal-istvan-laszlo-a-koztarsasagi-elnoki-kegyelem-jog-intezmenyenek-multja-es-lehetseges-jovoje/> (utolsó letöltés: 2025.03.23.)

¹²² Lásd például: Láposy Attila **tanulmánya**: „Kockázatok és mellékhatások tekintetében”, In: Jogesetek Magyarázata, 2024/3., 112-121. o. A szerző hivatkozik: Szakály Zsuzsa: Az Alkotmánybíróság határozata gyermek jogellenes elvitele ügyében, In: Jogesetek Magyarázata, 2021/1., 38. o.; valamint: Lux Ágnes: A gyermekek jogai, In: Jakab András – Fekete Balázs (szerk.): Internetes Jogtudományi Enciklopédia, 2018. <https://ijoten.hu/szocikk/a-gyermekek-jogai> (utolsó letöltés: 2025.04.01.).

Az Emberi Jogok Európai Bírósága (továbbiakban: EJEB) **Vagdalt kontra Magyarország ügyben** egy gyermekjogi kérdést vizsgálva elemezte a gyermek legjobb érdekének megfelelő eljárás érvényesülését és a gyakorlattal kapcsolatban több súlyos problémára és aggályra mutatott rá.¹²³ Az ügy alapja az volt, hogy a panaszost nem ismerik el a lánya apjaként, ehelyett a gyermek anyjának házastársát jegyezték be a gyermek apjaként, azonban a DNS-vizsgálat kimutatta, hogy a panaszos a gyermek biológiai apja. Az eljáró magyar szervek úgy vélték, hogy a gyermek családi helyzetének rendezésére irányuló apasági eljárás a gyermek legjobb érdekét szolgálta volna, azonban az eljárások során elkövetett hibák és mulasztások miatt mindez nem járt sikerrel. Az apaság megállapítására (vitatására) irányuló valamennyi eljárás elévült, a panaszost megfosztották minden lehetőségtől, hogy lányával jogi kapcsolatot létesítsen. Az EJEB elismerte, hogy a jogi szabályozás tartalmazott olyan biztosítékokat, amelyek egy gyermek családi jogállását érintő eljárásban elvileg lehetővé tette valamennyi érdek vizsgálatát. A panaszos tekintetében azonban az eljáró hatóságok, bíróságok kevés figyelmet fordítottak e biztosítékok gyakorlati alkalmazására, nem biztosították a kérelmező jogainak és érdekeinek kellő figyelembevételét. Az EJEB „aggodalommal vette tudomásul” az apaság megállapításával kapcsolatos ügyben a hatályon kívül helyezések számát, a tényállással összeegyeztethetetlen határozatokat. Aggályosnak tartotta

az ügygondnok magatartását a korábbi utasítások figyelmen kívül hagyásával, különösen mivel nem volt olyan hozzáférhető eljárás, amellyel a panaszos közvetlenül kérhette volna apaságának jogi megállapítását. A döntés rámutatott, hogy mindeközben az eljárás elhúzódása elkerülhetetlenül csökkentette és végül megszüntette az eljárás sikeres befejezésének minden kilátását. Az EJEB így arra a következtetésre jutott, hogy a magyar állam a számára biztosított mérlegelési mozgástér figyelembevételével sem biztosította a kérelmező számára családi életének tisztelőben tartását, ezzel pedig megsértette az Emberi Jogok Európai Egyezményének 8. cikkét.

¹²³ Vagdalt Magyarország elleni ügy, 9.525/19. sz. ügy, az ítélet 2024. június 7-én vált véglegessé.

A gyermek véleményének tiszteletben tartása

„Az Egyezményben részes államok az ítélőképessége birtokában lévő gyermek számára biztosítják azt a jogot, hogy minden őt érdeklő kérdésben szabadon kinyilváníthassa a véleményét. A gyermek véleményét, figyelemmel korára és érettségi fokára, kellően tekintetbe kell venni” – Az ENSZ Gyermekjogi Egyezményének 12. cikke.

2024. március 22. és 24. között Székesfehérváron **ülésezett** az **Országos Diákpárliament**. A 112 küldöttből álló testület tájékoztatást kapott az **előző év ajánlásainak** végrehajtásáról. A szerkesztőbizottság 63 aktuális ajánlást fogalmazott

meg az oktatás és diákélet fejlesztésére vonatkozóan, és egy zárószavazás után **átadták** őket a köznevelési államtitkárnak¹²⁴ - ezekből egy évvel később, a kézirat lezárásakor 23 teljesült részben vagy egészben.

Forrás: gyermekmento.hu

¹²⁴ Az ajánlások elérhetőek egy diákok számára készített **hivatalos oldalon**. Egy 2025. március 21-ei frissítés alapján, az oldal szerkesztőségének értelmezése szerint ezekből 23 teljesült részben vagy egészben, 26 nem teljesült, 14 pedig folyamatban van. Nem teljesült például: a DÖK véleményezési joga az intézményvezető kinevezésénél; egységes Diákpárliament a szakképzésben résztvevő diákok részvételi lehetőségének biztosításával; fenntartói költségvetési támogatás a DÖK-nek.

Az Országos Diákszemélyiségfejlesztési Tanács (továbbiakban: ODT) feladata **nyomon követni az ajánlások teljesülését**. Az Országos Diákszemélyiségfejlesztési Tanács Budapesten ülésezik, évenkénti egy **kihelyezett üléssel** Székesfehérváron. Tagjai képviselik a Diákszemélyiségfejlesztési Tanácsban megszavazott pontokat, és tárgyalnak a Belügyminisztérium Köznevelésért Felelős Államtitkárságával. 2024-ben **hat alkalommal ülésezett** az ODT, legfőbb visszatérő **napirendi pontja** az „Országos Diákszemélyiségfejlesztési Tanács ajánlási pontok feldolgozásának folytatása” volt.

2024 novemberében megrendezésre kerültek a **vármegyei diákszemélyiségfejlesztési tanácsok ülései** is, mind a 19 vármegyében, valamint a fővárosban. Az ülések lebonyolításáért az Oktatási Hivatal felelt. A vármegyei diákszemélyiségfejlesztési tanácsok jegyzőkönyvei nyilvánosan elérhetők **online**. Valamennyi ülés hasonló napirendi pontok alapján épült fel. Az Országos Diákszemélyiségfejlesztési Tanács tagjai beszámoltak éves tevékenységükről, és lezajlottak a delegált választások az Országos Diákszemélyiségfejlesztési Tanácsba. Az ülések rendszerint teret engedtek az intézményi küldötteknek is, hogy közvetítsék a tanulók véleményeit, a helyi diákszemélyiségfejlesztési tanácsok javaslatait. Ezek az ötletek elsősorban az oktatásra, iskolai élet fejlesztésére vonatkoztak. Többször visszatérő elemek voltak az **intézmények infrastrukturális fejlesztése**, valamint a **menza** javítása. Amennyiben az intézményi küldöttek által felvetett igények túlmutattak a tankerületi hatáskörön, javaslatokat fogalmaztak meg, amelyeket a vármegyei küldöttek a 2025. évi Országos Diákszemélyiségfejlesztési Tanács elé terjesztenek.

Egy 2024-ben megjelent **tanulmány** a középiskolások iskolai diákszemélyiségfejlesztési tanácsokban (továbbiakban: DÖK) való részvételéről szóló véleményeit vizsgálta, különös tekintettel a DÖK szerepére a demokratikus nevelésben és az állampolgári szocializációban. A szerzők rámutatnak, hogy bár a diákszemélyiségfejlesztési tanácsok jogszabályi keretei lehetőséget biztosítanak a tanulók számára az iskolai döntéshozatalban való részvételre, a gyakorlatban ezek a lehetőségek gyakran kihasználatlanok maradnak. A tanulmány hangsúlyozza, hogy a DÖK nemcsak képviseleti szerv, hanem fontos nevelési tér is, amely hozzájárulhat a fiatalok demokratikus értékeinek és aktív állampolgári attitűdjeinek kialakításához. Azonban a globalizáció, a médiahatások és a hagyományos közösségek szerepének csökkenése új kihívásokat jelent a fiatalok számára, amelyek befolyásolják a DÖK-ben való részvételüket és a demokratikus nevelés hatékonyságát.

Egy másik 2024. évi **tanulmány**, bár nem csak 18 éven alattiak részvételével, de a magyar fiatalok politikai részvételéről szóló diskurzusokat vizsgálta kvalitatív kutatás alapján, különböző társadalmi kontextusokban. A gyermekjogi szempontból is releváns anyagban a szerzők négy típusú részvételi attitűdöt azonosítanak: a rendszerkritikus aktivistákét, az ügyközpontú pragmatikusokét, a formális politikától elfordulókat és a közönytől távolmaradókat. A kutatás rámutat, hogy a fiatalok politikához való viszonya sokszínű, gyakran kritikus, és nem kizárólag pártpolitikára épül, hanem az értékalapú, ügyorientált részvételi formák dominálnak. A politikai apátia mögött gyakran bizalmatlanság, csalódottság és

a hatékonyság hiányának érzete húzódik meg.

A Gyermekjogok Világnapja alkalmából az Országgyűlés és a Nemzetközi Gyermekmentő Szolgálat **Gyermek- és Ifjúsági Parlamentet szervezett**. Az Országházban megrendezett **eseményen** 300 gyerek vett részt, akik interpellálhatták a felmerülő témákban illetékes kormánytagokat. Többek között kérdeztek az iskolai telefonhasználat korlátozásáról, és a környezetvédelemről. Ez utóbbi téma kapcsán az UNICEF küldöttei is **jártak** a parlamentben.

A 2023-ban létrehozott **Fővárosi Diákönkormányzat** 2024. júniusában **megtartotta első elnökválasztását**, és elkezdte működését. A diákérdekképviselői szerv célul tűzte ki, hogy változást hozzon a budapesti diákok számára, és növelje a diákönkormányzatok hatékonyságát. Az elnökválasztás alkalmával a Fővárosi Diákönkormányzat alapdokumentumait, és más tisztségviselőit is megszavazták. Tevékenységüket egy **nyilvános Facebook csoportban** dokumentálták. 2024-ben kérdőívet küldtek ki a diákoknak a telekommunikációs eszközök iskolai korlátozásáról, és a diákok mentális egészségéről. Előbbi témában nyílt levelet osztottak meg a Köznevelésért Felelős Államtitkárság felé.

A 2024-es önkormányzati választásokat megelőzően mutatták be az ADOM Diákmozgalom, az Egységes Diákfront és a Fridays For Future Magyarország közös választási programját, a **Mi Budapestünk programot**. A **program célja** a „budapesti diákok és fiatalok életének megkönnyítése” önkormányzati szintű

intézkedéseken keresztül. A diákszervezetek tárgyaltak **Karácsony Gergely** és **Vitézy Dávid** főpolgármester-jelöltekkel. Megválasztását követően, Karácsony Gergely a Fővárosi Közgyűlés elé terjesztette a programot, **javaslatában** hivatkozva az ENSZ Gyermekjogi Egyezményre, és kijelentve, hogy „A Fővárosi Önkormányzat elkötelezett a demokrácia, a párbeszéd, valamint a részvételiség mellett, ezért a fiatalok részvételét – összhangban a Gyermekjogi Egyezmény alapelveivel – a lehető legnagyobb mértékben biztosítjuk a döntéshozatali folyamatokban.” A Közgyűlésben az előterjesztés kritikája volt, hogy nem reprezentatív a budapesti fiatalságra nézve. A programot életre hívó három diákszervezet közleményben **bejelentette**, hogy konstruktív, közvetlen egyeztetésre volt lehetőségük a főpolgármester mellett másokkal is. A Közgyűlés döntése alapján végül 2024. novemberétől **elindult a program**, azzal a megállapodással, hogy ezzel párhuzamosan egy társadalmi egyeztetés is megkezdődik, hogy még több érintett diákot bevonhassanak.

2024-ben is **zajlott** az Eurochild, a CSAGYI, a Partners Hungary és a Wesley János Lelkészképző Főiskola közös önkormányzati gyermekrészvételi programja Józsefvárosban. A **JÓKER** program keretében több helyi programot is **tartottak**, és gyermekrészvételi kézikönyv is készül.

A **Civil Összefogás Fórum** - Civil Összefogás Közhasznú Alapítvány 2024. június 1-jén Békemenetet szervezett Budapesten, aminek az ukrajnai háború és az azzal kapcsolatos béke kérdése adott politikai kontextust. Az esemény **tudósítá-**

sa szerint a résztvevők között gyerekek és családok is voltak. Gyerekek tűntek fel emellett az Orbán Viktor beszédét megelőző, Nemzeti Színház színészei által előadott **színdarabban** is. Hét gyerek-színész állt a Margitszigeti színpadon, többek között ismételt „Nem akarok háborút!” felkiáltással hozzájárulva az előadáshoz. A Gyermekjogi Civil Koalíció június 4-én kiadott egy **nyilatkozatot** amelyben a háborús retorika, és a politikai kampányok gyerekekre gyakorolt hatásáról foglalt állást, emellett a gyerekek politikai rendezvényeken való sze-

replésére is kitért: *„A háborús retorika és félelemkeltés, amely nem csak a köztereken elhelyezett kampányplakátokon, a televíziós reklámokban, internetes felületeken, kifejezetten gyerekeknek szóló programok, filmek közben, de gyerekek szerepeltetésével zajló kampányrendezvényeken is tetten érhető, sérti az ENSZ Gyermekjogi Egyezményében foglalt gyermeki jogokat. A gyermekek nem lehetnek pártpolitikai tevékenységek szereplői, díszletei vagy eszközei.”*

D. Polgári jogok és szabadságjogok

Állampolgárság

Magyarország minden, a területén született gyereket születési anyakönyvi kivonattal lát el, ami példamutató, és biztosítja a hontalankénti elismerést azoknak, akiket saját joga alkalmazásával nem ismer el állampolgárának egyetlen állam sem. Az eljáráshoz való hozzáférés, a hontalan státusszal járó jogok, valamint a születéskori hontalanság megelőzése terén azonban továbbra is rendszerszintű hiányosságok tapasztalhatóak.¹²⁵ Az állampolgársági törvény megszorítóan csak azon szülők hontalanként született (vagyis egyik szülő állampolgárságát sem öröklő) gyerekének teszi lehetővé a magyar állampolgárság megszerzését, akik lakóhellyel¹²⁶ rendel-

keznek Magyarországon.¹²⁷ Lakóhelyet azonban a hontalanként elismert személyek nem létesíthetnek, így a hontalan szülők Magyarországon született gyereke születésénél fogva hontalan lesz, ami sérti a hontalanság eseteinek csökkentéséről szóló nemzetközi egyezményt. Kedvezményesen, 5 év elteltével kérheti a honosítását az, aki kiskorúsága idején létesít magyarországi lakóhelyet.¹²⁸ Sajátossága azonban a honosítási eljárásnak az, hogy a köztársasági elnök diszkrecionális jogkörben jár el, és a meghozott döntés indokolását a kérelmező nem ismerheti meg, illetve az elutasító döntést nem lehet bíróságon megtámadni.

¹²⁵ A hontalanságra és az állampolgársági jogra vonatkozó részletes országjelentés elérhető a Statelessness Index oldalán – Hungary update: <https://index.statelessness.eu/country/hungary>

¹²⁶ A lakóhely fogalmát a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény határozza meg. Ennek létesítésére csak magyar állampolgár, menekültként vagy oltalmazottként elismert külföldi, valamint nemzetgazdasági érdekből kiadott nemzeti letelepedési engedéllyel, és huzamos tartózkodási jogosultsággal rendelkező külföldi jogosult. Akik más jogcímen tartózkodnak az országban – például tartózkodási engedélyük van – nem létesíthetnek lakóhelyet, az ő címüket szálláshelynek hívja a törvény. Számos jogosultság azonban csak azoknak elérhető, akiknek lakóhelyük van.

¹²⁷ A magyar állampolgárságról szóló 1993. évi LV. törvény (a továbbiakban: Áptv.) 5/A. § (1) bekezdés b) pont.

¹²⁸ Áptv. 5/A. § (1) bekezdés d) pont.

Az Alkotmánybíróság 2024-ben hozott **határozatában** kifejtett értelmezése alapján¹²⁹ egy örökbefogadott gyermek esetén a **kedvezményes honosítás csak akkor lehetséges, ha az örökbefogadás alapját jelentő külföldi határozat megfelel a magyar közrendnek**, mivel ennek hiányában nem ismerhető el a külföldi határozat, és emiatt nem anyakönyveztethető a gyermek. Az ügyben érintett, magyar-amerikai állampolgár

szülő Magyarországon már egyedülállóként kérte gyermeke anyakönyvezését, de korábban azonos nemű házastársával együtt fogadta örökbe a gyermeket egy kaliforniai bíróság döntése alapján, amit a kormányhivatal, majd a Fővárosi Törvényszék, és végül az Alkotmánybíróság is a magyar közrendbe ütközőnek talált. A gyerek így nem vált jogosulttá arra, hogy kedvezményes honosítás útján magyar állampolgárságot szerezzen.

Az egyesülés és békés gyülekezés szabadsága

A 2024. évben is több olyan szervezet, mozgalom alakította a közpolitikai beszédet, amelyet alulról felfelé szerveződő módon, fiatalok hoztak létre. Az oktatási rendszer helyzetével kapcsolatos megmozdulások száma radikálisan csökkent, de megjelent új elemként a diákmozgalmak közötti erősebb összefogás és együttműködés.

2024-ben is **aktív szerepet vállaltak a tüntetések szervezésében a fiatalok által létrehozott mozgalmak**, köztük az **Egységes Diákfront**, az **Adom Diákmozgalom** és a **Fridays for Future Magyarország**. Január 13-án **több tucatnyian** gyűltek össze a „*Béremelést, ne szemfényvesztést!*” című **tüntetésen**, ahol több fiatal is felszólalt az Egységes Diákfront képviselőjében.

¹²⁹ 3161/2024. (V. 10.) AB határozat

Forrás: Egységes Diákfrent - **Facebook**

A 2024. február eleji kegyelmi ügy gyerekeket érintő hatása abban is megmutatkozott, hogy a fent említett szervezetek különböző felállásban három tüntetést is szerveztek. Az eseményeken a diákszervezetek tagjai is felszólaltak. **Február 9-én** megtartották a „*TAKARODJATOK! Védjük meg a gyerekeket!*” című **tüntetést**, **február 21-én** pedig az „*El a kezekkel a gyerekektől, ennyi nem elég!*” elnevezésű csendes fáklyás **felvonulást** rendezték meg a bántalmazott gyermekekért. **Április 27-én** gyermekvédelmi **tüntetést** szerveztek „*Itt a vége, fuss el véle!*” címmel.

Március 1-jén rövid **flashmobot** és sajtótájékoztatót tartott a Magyar Nemzeti Múzeum kertjében az Egységes

Diákfrent, az Adom Diákmozgalom és a Fridays for Future Magyarország. „*A mi városunk szóljon rólunk!*” szlogennel arra buzdították a diákokat, hogy töltsék ki a kérdőívet, melyben Budapesttel kapcsolatos kérdésekben várták a kitöltők véleményét. Ugyanezen az alkalmon hirdették meg a március 15-ei, „*Egy ország, egy jövő!*” című tüntetésüket is, melyet később módosítottak és áthelyezték a Szabad Sajtó úti **nagygyűlésre**. Itt mindhárom diákmozgalom tagjainak volt lehetősége **felszólalni** a színpadon.

„Az én barátaim között, fiatalok között nagyon kevesen járnak tüntetésre. Szerintem vannak, akik azért nem járnak, mert arról sincs fogalmuk, hogy van, meg hogy lehet. Mások szerintem azért, mert félnek esetleg, hogy bajba kerülnek, vagy esetleg csak úgy érzik, hogy nincs is értelme elmenni. Én két tüntetésen voltam tavaly, a pedofil botrányval kapcsolatban lévõn és az igazgató, a telefonos dolog miatt. Fõleg a pedofiloson nagyon nem láttam fiatalokat. Legalábbis nekem úgy rémlik, hogy ha láttunk is, nagyon keveset. Hát az igazgatóson nyilván többet, mert ott ugye az iskolákról van szó, de szerintem a mi korosztályunkból ott sem eleget.”

(Kiskorú Kolléga meglátása)

2024. szeptember 1-jétõl (egy augusztusban életbe lépett rendelet hatására) változtak az iskolai okoseszköz használat szabályai, ami komoly társadalmi vitát generált.¹³⁰ Egy budapesti gimnázium vezetõsége **nyíltan felvállalta**, hogy nem fogják elvenni a diákoktól a mobiltelefonokat és más digitális eszközöket a tanítás elõtt, annak ellenére, hogy a rendelet erre kötelezte az iskolákat. Ezt követõen az igazgatót azonnali hatállyal felmentette tisztségébõl a Belügyminisztérium. Az értesítést követõen több tüntetést is szerveztek a gimnázium diákjai. **Augusztus 28-án este** a gimnázium épülete elõtt gyûltek össze több százan, köztük sok diák is. Szeptember 2-án reggel az iskolánál, **este pedig a Belügyminisztérium elõtt** tüntettek a döntéssel egyet nem értõk. A felszólalók kifejtették, miért

tartják elfogadhatatlannak az igazgató leváltását, illetve szó esett a telefonhasználat korlátozásának jogosságáról is. A tüntetéseken többször felszólaltak a gimnázium volt és jelenlegi diákjai is, a résztvevõk között is jelentõs számú diák volt.

¹³⁰ Errõl bővebben lásd a Jogalkotás és intézkedések, valamint a Magánélet védelme c. fejezeteket.

Forrás: 24.hu

Október 18-ra „Miért félünk?” címmel **tüntetést hirdettek** a diákmozgalmak a jobb oktatásért. Egy nappal az esemény előtt azonban facebookon megosztották, hogy a tüntetés elmarad. „Úgy éreztük, sajnos nem tudtunk elég embert megszólítani, azt pedig semmiképp sem szeretjük volna, hogy emiatt az eseménynek

esetleg éppen a céljával ellentétes üzenete, visszhangja legyen.” Ez a történet is azt támasztja alá, hogy 2024-ben csökkent a diákmozgalmak aktivitása és az emberek lelkesedése a tüntetések kapcsán, így ezek kisebb számban és kevesebb résztvevővel valósultak meg.

A magánélet védelme

A Nemzeti Média és Hírközlési Hatóság (NMHH) által működtetett **Internet Hotline** közérdekű adatigénylésre adott válasza alapján 2024-ben **1425 jogsértő, káros tartalomról érkezett bejelentés**

hozzájuk (3. táblázat). Ez a szám alacsonyabb, mint a 2023. évi (1983 jelzés, amiből 850 gyermekpornográfiával, 375 online zaklatással kapcsolatos volt).

**3. táblázat: Az NMHH által működtetett Internet Hotline-hoz
érkezett bejelentések száma a jogsértő, káros tartalom jellege alapján.**

Jogsértő, káros tartalom jellege	Bejelentések száma 2024-ben
Gyermekpornográfia	379
Hozzájárulás nélküli tartalom	372
Adathalász tartalom	271
Online zaklatással kapcsolatos tartalom	170
Egyéb, kiskorúakra káros tartalom	116
Rasszista, idegengyűlöletre uszító tartalom	64
Erőszakos illegális cselekményre felhívó, azt népszerűsítő tartalom	49
Erőszakos, illegális cselekményre felhívó, azt népszerűsítő tartalom	4
Összesen	1425

Adatok forrása: NMHH

Egy 2024-ben publikált hazai **tanulmány** a technológiahasználat és a diákok teljesítményének összefüggéseire volt kíváncsi. A kutatásból kiderül, hogy a mobilhasználati szokások összefüggésben állnak a diákok, tanulás szempontjából lényeges kognitív képességeivel. Az eredmények azt mutatták, hogy **az egy-két órát nem meghaladó internetezéssel töltött idő összességében pozitív hatással van**, például az induktív gondolkodás fejlődésére, az ezt meghaladó használat azonban a tanulás szempontjából már **jelentősen negatívan** hat a gondolkodási képességekre.

A gyerekek magánélethez való joga olyan részjogosítványokat foglal magában,

mint a kapcsolattartás, a magán- és családi élet, az otthon és a jó hírnév tiszteletben tartása.¹³¹ E jogkörök kiterjednek a személyes adatok védelmére, valamint a közérdekű adatok megismerésére és terjesztésére is. Ezekből az alapvető jogsultságokból vezethető le a **képmáshoz való jog** is, amely különösen a digitális térben nyer új értelmet. Napjainkban az okoseszközök jelentős szerepet játszanak számos gyermekjog érvényesülésében, így a **magánélethez fűződő jog, a megfelelő tájékoztatáshoz való jog vagy a digitális önrendelkezési jog** gyakorlásában is. E technológiai eszközök révén a gyerekek képesek kapcsolatot tartani családtagjaikkal, információhoz jutni, illetve tudatosan alakítani online

¹³¹ Alaptörvény VI. cikk

jelenlétüket és digitális identitásukat. Éppen ezért váltott ki jelentős visszhangot a rendelet, amely korlátozza a diákok okoseszköz-használatát.¹³² Diákok nyílt levélben **tiltakoztak** a szabályozás ellen, a magánélethez való joguk vonatkozásában többek között a telefonok **biztonságos tárolásával és őrzésével, a szüleikkel és társaikkal való kapcsolattartásuk akadályoztatásával** érvelve. A PDSZ **nyílt levélben** követelte a rendelet visszavonását, tekintettel arra, hogy az - többek között - sérti a gyerekek **tulajdonhoz való jogát, az oktatási autonómiát**, illetőleg, hogy végrehajtása nem tisztázott.¹³³

2024-ben is több hazai **tanulmány**¹³⁴ foglalkozott a gyerekek magánélethez fűződő jogával összefüggésben a sharenting - vagyis a szülők általi, online térben történő gyermekábrázolás - jelenségével. A **képmegosztás** (jogi) elemzésekor köz-

ponti kérdés, hogy hogyan értékelhető az a szülői magatartás, amikor képeket oszt meg a gyerekekről digitális platformokon. Egy szerző **értekezésében** arról ír, hogy a probléma egyik vetülete az internetre feltöltött tartalmak nehezen nyomon követhető sora, amely visszaélésekre is lehetővé adhat; emellett pedig felmerül a kérdés: ki képviseli a gyermek érdekeit egy olyan helyzetben, amikor éppen a törvényes képviselő - a szülő - az, aki potenciálisan sérti azokat? **A gyerekekről szóló képek, információk megosztása során a szülő információs alapjogának gyakorlásával beavatkozik a gyermeke magánautonómiájába, magánszférájába.** Az érdekmérlegelési teszt alapján, ha reális veszélye áll fenn annak, hogy a feltöltött képek jogtalanul felhasználásra kerülnek, akkor a gyermek joga - különösen a személyes adatok védelméhez és a magánélethez való joga - **elsőbbséget élvez.**

„Sok szülő nincs tisztában azzal, hogy mi a magánélet, és könnyen megsértik a gyerekek magánéletét. A gyerekek engedélye nélkül posztolnak róluk a szülők, és ez szintén a magánéletükre hat, főleg a későbbiekben, amikor ezt látják a gyerekek. Nekem van olyan ismerősöm, akinek akár a matracra alá is benyúlnak a telefonjáért, hogy megnézzék, miután elaludt a gyerek. Úgyhogy szerintem az abszolút megsérti a magánélethez való jogot.”

(Kiskorú Kolléga meglátása)

¹³² Bővebben lásd Jogalkotás és intézkedések c. fejezet.

¹³³ Ezzel kapcsolatban bővebben lásd Jogalkotás és intézkedések c. fejezetet.

¹³⁴ Lásd még: Szeibert Orsolya: Gyermek és szülők a digitális világban, különös tekintettel a sharenting jelenségére és megítélésére. In: Családi Jog. 2024/4., 33-36. (elérhető: <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/1846002>) utolsó letöltés: 2025.03.25

A digitális környezetben megjelenő kihívások között egyre inkább előtérbe kerül a mesterséges intelligencia (továbbiakban: MI) szerepe is. Egy 2024-es **tanulmány** szerint, ahogy az MI egyre jobban beépül a hétköznapi világába - az oktatási célú, személyre szabott eszközöktől egészen a közösségi médiát vezérlő algoritmusokig - elengedhetlenné válik annak vizsgálata, hogy **hogyan befolyásolja az MI technológia a gyerekek jogainak érvényesülését**. Ebben a tekintetben különös figyelmet igényel a magánélet védelme, az adatok feletti rendelkezés, a gyermek autonómiája, valamint a számára megfelelő tartalmakhoz való hozzáférés biztosítása.

A NAIH idén is több kiskorúak adatkezelését is érintő ügyben¹³⁵ járt el. Az éves **beszámolója** alapján egy ügyben megállapította, hogy a bántalmazó kapcsolat miatt segélyvonalon segítséget kérő anyja által elmondottak alapján rögzített adatok az - anyával közös szülői felügye-

leti jogot gyakorló - apa részére történő kiadását a segélyszolgálat jogszerűen tagadta meg, mivel a hozzátartozók közötti erőszak megelőzéséhez kapcsolódó feladatkörében kezelt (védett) adatok vonatkozásában olyan **közérdek** azonosítható, amely az élethez, testi épséghez, méltósághoz, valamint a személyes adatok védelméhez fűződik.¹³⁶

A NAIH álláspontja szerint ebben az esetben a - feltételezett - **áldozatként segítséget kérő személy alapvető jogai erősebbek, mint a másik fél információs önrendelkezési joga, mivel nyomósabb társadalmi érdek fűződik ahhoz, hogy a segélyvonalat bárki bizalmasan hívhassa**. A gyermek adataira vonatkozóan a Hatóság megállapította, hogy az apa törvényes képviselőként jogosult ugyan hozzáférési kérelmet benyújtani, de **az adatok megismerésének korlátja lehet, ha az adatkiadás a gyermek érdekeit sértené**.

A megfelelő információkhoz való hozzáférés

„Az Egyezményben részes államok (...) gondoskodnak arról, hogy a gyermek hozzájusson a különböző hazai és nemzetközi forrásokból származó tájékoztatáshoz és anyagokhoz, nevezetesen azokhoz, amelyek szociális, szellemi és erkölcsi jóléte előmozdítását, valamint fizikai és szellemi egészségét szolgálják.”
- Részlet az ENSZ Gyermekjogi Egyezményéből.

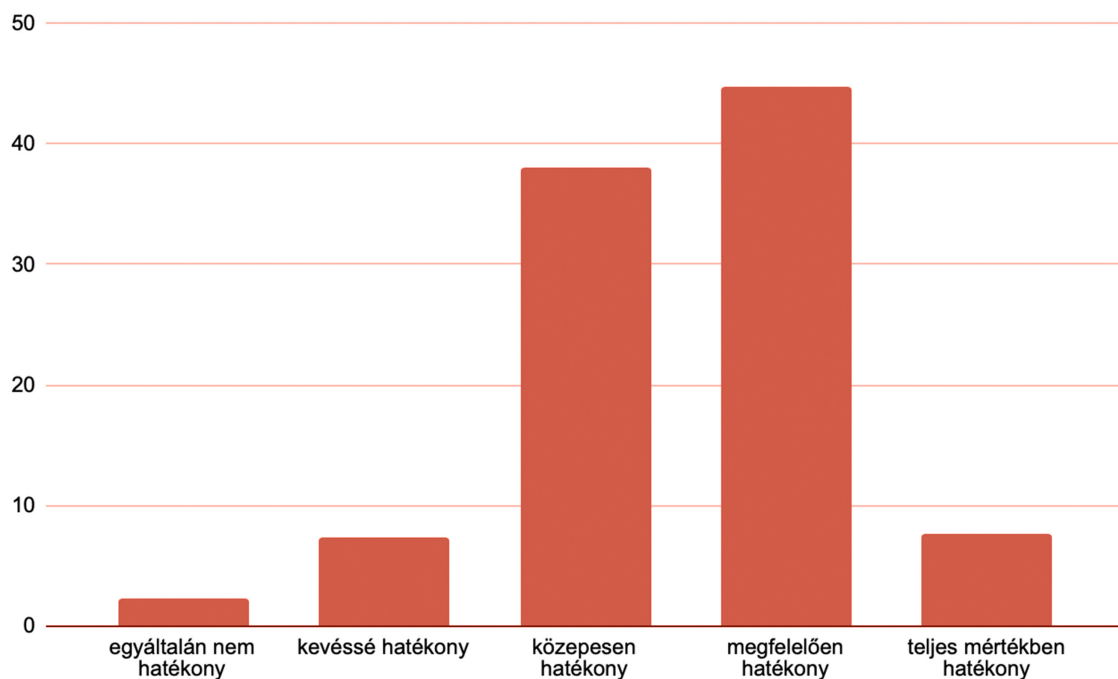
¹³⁵ NAIH-4839/2024

¹³⁶ A GDPR személyesadat-fogalma alapján ugyanaz az adat több személyre is vonatkozhat, így osztott személyes adatnak minősülhet, amelyhez való hozzáférésnél minden érintett jogát és jogos érdekét egyedileg kell értékelni, és ezek ütközése esetén mérlegelni kell, hogy mely érintett joga élvez erősebb védelmet a másikhoz képest.

2024-ben, az NMHH egy 667 tanuló részvételével végzett **kutatást** publikált a fiatalok mesterséges intelligenciával kapcsolatos nézeteiről - különös tekintettel az oktatásra és a digitálismédia-tartalmakra vonatkozóan. A kutatás megállapításai szerint az előfizetéses mesterségesintelligencia-szolgáltatást a 14-21 éves korú válaszadók **10,5%-a használta**, az előfizetéses szolgáltatás használatának gyakorisága azonban az életkorral nő, főként a ChatGPT esetében. A tanulók túlnyomó része **közepes mértékben, illetve megfelelően hatékonynak ítélte az MI tanulásban való alkalmazását**, de ezt inkább a

gyors problémamegoldáshoz, nem pedig a saját fejlődésükhöz kötik (lásd 4. ábra). A fókuszcsoporthoz tartozók interjújában a diákok vegyes, többnyire **kritikus véleményt** fogalmaztak meg az MI-ről: sokan hiányolták a „lelket” és az érzelmet a gépi alkotásokból, és aggódtak a hitelesség, az oktatás minősége és a jövőbeli munkahelyek miatt. Ugyanakkor felismerték az MI előnyeit is, említve az időmegtakarítást vagy a vizuális szemléltető anyagok készítésének lehetőségét. Gyermekrészvételi szempontból a gyerekek közvetlen bevonása, véleményük és idézeteik megjelenítése különösen értékes eleme a kutatásnak.

4. ábra: A mesterséges intelligencia tanulást segítő hatékonyságának megítélése a 14-21 éves fiatalok körében¹³⁷.

Adatok forrása: NMHH

¹³⁷ A táblázat a hivatkozott NMHH **tanulmányban** szereplő grafikon alapján készült.

A 2024. évi jogszabály-módosítások több ponton is érintik a gyerekek megfelelő tájékoztatáshoz és információkhoz való hozzáféréseinek jogát, különös tekintettel a tudatos és felelős internet- és médiahasználatra.¹³⁸ A jogszabály-módosításokkal párhuzamosan az NMHH az Apor Vilmos Katolikus Főiskolával közösen 2024-ben **Net Coach-programot** indított, melynek célja **digitálismédia-értő szakemberek képzése**. A programra először pedagógusok, pedagógushallgatók, illetve a médiakommunikáció, a szakképzés, a felsőoktatás vagy a pszichológia területén dolgozók jelentkezhetnek. Ezen kívül idén új tagokat avatott a **Gyermekvédelmi Internet-kerekasztal**, amely az NMHH munkáját gyermekbarát internetezés elterjesztéséről szóló ajánlásokkal segíti.

A NAIH **közérdekű adatigénylések kapcsán** idén is vizsgált gyermeki jogokkal összefüggésbe hozható eseteket. Az egyik ügyben¹³⁹ egy tankerület tagadta meg egy bejelentő közérdekű adatigénylését arra hivatkozva, hogy nem rendelkezik joggal a kért adatok kiadására. A NAIH azonban rámutatott, hogy a **pedagógusok neve, iskolai végzettsége és szakképzettsége közérdekből nyilvános adat, amelyet a nevelési-oktatási intézményeknek a KIR felületén és honlapjukon is közzé kell tenniük**, így a tankerületet a kért adatok kiadására szólította fel, amelynek az végül eleget tett.

Egy másik esetben¹⁴⁰ az igénylő az Országos Kompetenciamérés keretében kiküldött háttérkérdőívekre adott válaszokra - többek között iskolai infrastruktúrára, pedagógusokra, tanulók létszámára - vonatkozó közérdekű adatigénylést nyújtott be. Az adatkezelő a 2018-2022 közötti adatokat kiadta, a 2023. évi mérésre vonatkozó információk kiadását viszont megtagadta a folyamatban lévő feldolgozásra hivatkozva. Egyes kérdések megválaszolását elutasította arra hivatkozva, hogy azok döntés-előkészítő adatnak minősülnek. A NAIH azonban rámutatott, hogy **a gyermekek oktatáshoz való joga miatt kiemelt közérdek fűződik az ilyen adatok nyilvánosságához**, és nem fogadható el, hogy az adatok visszatartását meghatározatlan jövőbeli döntésekre hivatkozva indokolják. *„Közérdek, hogy az oktatással kapcsolatos valós problémák feltárásra kerüljenek, és azokat a társadalmi elvárásoknak megfelelő, azokat ésszerűen megoldó döntések születessenek. (...) A Hatóság álláspontja az, hogy jelen esetben a közérdekű adatok kiadása szolgálja a társadalom, valamint a gyermekek alapvető jogait, és nem azok eltitkolása”*¹⁴¹. A NAIH ismételt felszólítására az adatkezelő végül teljesítette az adatigénylést.

A pedagógusok köznevelési intézményekben végzett tanítási gyakorlatát illetően egy olyan törvényjavaslatot fogadtak el 2024 őszén,¹⁴² amely tovább szűkíti **a tanítás során használható tankönyvek**

¹³⁸ Erről bővebben ld. a Jogalkotás és intézkedések c. fejezetet.

¹³⁹ NAIH-2058/2024

¹⁴⁰ NAIH-4306/2024

¹⁴¹ A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság 2024. évi **beszámolója**, 154. oldal

körét, és kizárólag a tankönyvjegyzékben szereplő kiadványokat engedélyezi. A szabály betartásáért az intézmény igazgatója felel,¹⁴³ akinek feladata annak ellenőrzése, hogy a pedagógusok milyen könyvekből és segédanyagokból tanítanak. A **szakértők szerint** ez a módosítás feltehetően arra a „kiskapura” reagál, hogy egyes intézményekben továbbra is használatban maradtak olyan, korábban bevált magánkiadók által kiadott könyvek és egyéb segédanyagok, amelyek nem feltétlenül tükrözik a NAT szemléletét. A 2025. január 1-től hatályos szigorítást számos civil szervezet és a Pedagógu-

sok Szakszervezete is **élesen bírálta**. A törvénytervezet társadalmi egyeztetése során 32 észrevétel érkezett civil és szakmai szervezetektől, ezek közül 27-et elutasított a tárca. Történelem- és magyartanárok tiltakozó **állásfoglalásukban** hangsúlyozták: számukra alapvető fontosságú, hogy hiteles szakmai tudásukra és az egyetemes alapértékekre építve taníthassanak. Meggyőződésünk szerint **a diákok érdeke is az, hogy a számukra leginkább releváns, hasznos és korszerű szakmai anyagokat használják az oktatásban.**

„Az elmúlt időkben a brutális mennyiségű hamis hírek miatt a gyerekeknek nagyon nehéz lett eldönteni, hogy milyen hírforrásokból informálódjanak, emiatt a nehézség miatt sokan úgy döntenek, hogy nem olvasnak híreket, nem informálódnak, ami azt eredményezi, hogy nem alakul ki sokaknak reális világképük. Az iskolában a közéleti beszélgetéseket gyakran elfojtják, mondván, hogy ne politizáljunk, mikor csak szimplán a mindennapokra kiható dolgokról próbálunk beszélni.”

(Kiskorú Kolléga meglátása)

Továbbra is komoly hiányosság, hogy nem állnak rendelkezésre olyan magyar nyelvű híroldalak, amelyek egyszerre kínálnak megbízható, naprakész és a gyerekek számára is érthető és vonzó tartalmakat. Emellett - különösen a mesterséges intelligencia terjedésével -

minden korábbinál nagyobb jelentősége van annak, hogy rendszeresen mérjék a gyermekek digitális média- és internethasználati szokásait, mert ezekre az adatokra alapozva hozhatók hatékony, a gyermekek valós igényeire reagáló intézkedések.

¹⁴² A pedagógusok új életpályájáról szóló 2023. évi LII. törvény 67. § (1) bekezdés 19. pont.

¹⁴³ A pedagógusok új életpályájáról szóló 2023. évi LII. törvény 75. § (2) bekezdés a) pont: „...a pedagógiai munkáért, valamint a nevelő-oktató munka során a tankönyvjegyzéken szereplő tankönyvek, továbbá az Alaptörvényben, valamint a Nemzeti Alaptantervben szereplő érvényes értékeknek megfelelő tansegédletek használatáért...”.

E. Gyermekek elleni erőszak

„Az Egyezményben részes államok megtesznek minden arra alkalmas törvényhozási, közigazgatási, szociális és nevelési intézkedést, hogy megvédjék a gyermeket az erőszak, a támadás, a fizikai és lelki durvaság, az elhagyás vagy az elhanyagolás, a rossz bánásmód vagy a kizsákmányolás – ideértve a nemi erőszakot is – bármilyen formájától (...)” – ENSZ Gyermekjogi Egyezmény, 19. cikk

Bántalmazás, elhanyagolás

A „kegyelmi ügy” kapcsán 2024-ben a gyerekekkel szembeni erőszak jelensége komoly figyelmet kapott, és megtapasztalhattuk a prevenció és a problémakezelés irányait is, amelyek közül kiemelkednek a gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer tagjait érintő 2024. szeptember 1-jén hatályba lépett **változások**.¹⁴⁴

Az észlelő- és jelzőrendszer által küldött jelzések számáról a legfrissebb rendelkezésre álló adat 2023-ra vonatkozik.¹⁴⁵ **2023-ban összesen 159 505** jelzés érkezett a család- és gyermekjóléti szolgál-

atokhoz, vagy központokhoz, melyek közel fele (44%-a) 70 512 jelzés - a korábbi évekhez hasonlóan - köznevelési, és szakképző intézményekből érkezett. A beérkező **jelzések közül 110 056** jelzés 0-17 év közötti gyerekekkel kapcsolatban érkezett. A jelzések egyharmadában ismételt jelzés történt, illetve egyszerre több gyermek vagy veszélyeztető ok kapcsán érkezett a jelzés. A beérkezett jelzések száma 2023-ban drasztikusan növekedett (50%-kal nőtt az előző évhez képest), amely még nem¹⁴⁶ az észlelő- és jelzőrendszerben történt szigorítás következménye, de a következő évek-

¹⁴⁴ Erről bővebben lásd a Jogalkotás és intézkedések c. fejezetet.

¹⁴⁵ Adatok forrása: a KSH 1696 OSAP sz. adatgyűjtése (A család- és gyermekjóléti szolgáltatások adatai)

¹⁴⁶ 2023-ban 159 505, 2022-ben 106 130, 2021-ben 103 377 jelzés érkezett a család- és gyermekjóléti szolgálatokhoz és központokhoz. KSH 1696 OSAP adatok alapján.

ben a beküldött jelzések száma tovább emelkedhet a szabályozás szigorítása miatt. Az, hogy a rendszer hogyan bírja a megnövekedett terhelést, továbbá a veszélyeztetett gyerekek számában, helyzetében milyen változások tapasztalhatóak, 2025-ben fog kiderülni.

Az Országos Kriminológiai Intézet egy 2024-es **tanulmányában** a gyerekbántalmazás eseteinek rejtve maradása és a gyermekvédelmi (igazságszolgáltatási) rendszer közötti összefüggések vizsgálatában arra a megállapításra jutott, hogy minél inkább rejtve maradnak a bántalmazott gyermekek, annál nagyobb

problémák lehetnek a gyermekvédelmi rendszerben. Ez azt is jelenti, hogy ha javul a gyermekvédelmi rendszer működése, akkor csökken a rejtett bántalmazás mértéke is.

A KSH 2023-as adatai szerint **fizikai bántalmazás kapcsán 5830** gyereket tartottak nyilván, **érzelmi bántalmazás kapcsán 7618** gyereket, **szexuális bántalmazás 1039** gyereket ért, **elhanyagolás miatt pedig 47 286** gyerek került nyilvántartásba¹⁴⁷ (lásd 4. táblázat). A szexuális bántalmazást kivéve minden bántalmazás típusban megnőtt a nyilvántartásba vett gyerekek száma.

4. táblázat: A család- és gyermekjóléti szolgálatoknál és központoknál ellátott bántalmazott és elhanyagolt gyerekek száma, 2022-2023.

Az ellátott bántalmazott és elhanyagolt kiskorúak adatai	2022	2023
Fizikai bántalmazás	5 083	5 830
Lelki bántalmazás	6 901	7 618
Szexuális bántalmazás	1013	1 039
Elhanyagolás	41 489	47 286
Összesen:	54 486	61 773

Adatok forrása: 1696 OSAP sz. adatgyűjtés

Az adatok tanúsága szerint a gyerekeket ért bántalmazás minden formája 2023-ban is **sokkal nagyobb arányban érte**

őket családon belül, mint családon kívül (lásd 5. táblázat).

¹⁴⁷ Adatok forrása: a KSH OSAP 1696 sz. adatgyűjtése (A család- és gyermekjóléti szolgáltatások adatai)

5. táblázat: A család- és gyermekjóléti szolgálatoknál és központoknál ellátott bántalmazott és elhanyagolt gyerekek száma az elszenvedés helye szerint, 2023.

	Családon belüli elkövetések száma	Családon kívül elszenvedett gyermekbántalmazások száma
Fizikai bántalmazás	5 175	655
Lelki bántalmazás	6 981	637
Szexuális bántalmazás	811	228
Elhanyagolás	47 286	nem releváns ¹⁴⁸

Adatok forrása: 1696 OSAP sz. adatgyűjtés

Az Országos Gyermekvédelmi Szakszolgálat (továbbiakban: **OGYSZ**) közérdekű adatigénylésre küldött válasza szerint az OGYSZ-hez a Meghallgató és Terápiás Központokon keresztül **2024-ben 103 jelzés** érkezett - minden esetben kiskorú gyermek volt az érintett. Ebből kiemelkedően magas a fizikai bántalmazások száma (83), a szexuális bántalmazások (18) és az érzelmi bántalmazások (2) számához képest. Felnőtt általi bántalmazás közel kétszer gyakrabban, **kortársak közötti bántalmazás hatszor gyakrabban fordult elő** a gondozási helyen, más helyeken tapasztalt bántalmazásokkal összehasonlítva. **2023-ban 36 jelzés** érkezett gyermekbántalmazásról, tehát egy év alatt több mint háromszorosára nőtt a jelzések száma ebben a körben. A Szociális Gyermekvédelmi Főigazgatóság (továbbiakban: SZGYF) is elküldte az általa fenntartott intézményekkel¹⁴⁹

vonatkozóan a hozzá beérkező jelzések számát. 2024-ben a gyermekotthonok vonatkozásában 1619 jelzés érkezett a főigazgatósághoz, központi speciális gyermekotthonból 56, befogadó otthonból 99, javítóintézetből 26. Az esetek túlnyomó többségében kiskorú gyermek volt érintett, de érkezett jelzés fiatal felnőttekre vonatkozóan is. Az összes jelzés nagyobb része (kb. 70%) kortársbántalmazásra vonatkozott, kisebb volt a felnőttek által elkövetett bántalmazásra vonatkozó jelzések aránya. A jelzések többsége fizikai bántalmazásra (1322) vonatkozott, 428 jelzés érkezett érzelmi bántalmazásról, 337 szexuális bántalmazásról, 44 elhanyagolásról, amely arra utal, hogy volt olyan jelzés, ami több típusú bántalmazást is megjelölt. A jelzések következtében 972 esetben került sor áldozatok és bántalmazók elkülönítésére, 49 esetben a gondozási hely azonnali megváltozta-

¹⁴⁸ A szakellátásban élő gyerekeket nem tartják nyilván az alapellátás adatai között, ezért ez a kategória nem releváns itt. Azok a gyerekek kerülnek a nyilvántartásba, akikről a család- és gyermekjóléti szolgálat vagy központ tudomást szerzett a tárgyévben (szolgálat általi szociális segítő tevékenység során, vagy a jelzőrendszer jelzése által).

¹⁴⁹ 2021. július 1. óta nem működik nevelőszülői hálózat a főigazgatóság fenntartásában.

tására, 98 esetben a gondozási hely változtatásának kezdeményezésére, 1474 esetben a gyerek pszichés megsegítésére, 37 esetben a gyerek szakértői vizsgálatának kezdeményezésére, 12 esetben pedig munkatárs munkavégzés alóli felmentésére. Pozitívum, hogy (miként azt a Jogalkotás és intézkedések c. fejezetben is

említettük) 2024-ben frissítették a gyermekvédelmi szakellátás intézményeire és nevelőszülői hálózataira vonatkozó, a gyerekbántalmazási esetek kivizsgálását és kezelését célzó **protokollt** - problémát jelent azonban, hogy a szervezeten belüli megelőzés, feldolgozás lehetőségei továbbra is korlátozottak.¹⁵⁰

„Sokszor tapasztaltuk a kortárs bántalmazást közösségekben, de sokan nem ismerik fel, hogy ők bántalmazottak vagy bántalmazók. És az ilyen helyzetekben sokszor nem tudjuk, hogy mi a helyes döntés, és van bennünk egy olyan félelem, hogy ha szólunk, akkor később minket fognak bántalmazni. A bántalmazásba beletartozik az önbántalmazás is, amikor az illető önmagát bántja, és igazából itt sem biztos, hogy felismeri azt, hogy ez bántalmazás.”

(Kiskorú Kolléga meglátása)

A bűnügyi statisztika alapján, 2024-ben a gyermekek összesen **6387 esetben váltak bűncselekmény sértettjévé**. Ezek közül **kiskorú veszélyeztetése** bűntett sértetteként 1316 fő 18 éven aluli gyereket regisztráltak 2024-ben¹⁵¹ (lásd 6. táblázat). Az elmúlt években összességében növekedett

a kiskorú veszélyeztetése bűntett miatt sértett gyermekek száma, ami 2024-ben kissé mérséklődött. A 0-17 évesek sérelmére elkövetett **testi sértés** cselekmények száma 2024-ben 1196 volt az Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika (továbbiakban: ENYÜBS) alapján.

6. táblázat: Kiskorú veszélyeztetése bűntettben sértett gyermekek száma 2021-2024.

	2021	2022	2023	2024
Kiskorú veszélyeztetése bűntettek száma	1110	1271	1360	1316

Adatok forrása: ENYÜBS

¹⁵⁰ A 2024-ben tapasztalt szakellátási folyamatok, így a munkatársak fluktuációja, telephelyek, csoportok folyamatos átszervezés, átmeneti szüneteltetése valamennyi szereplő számra nehéz helyzetet teremtett. A működő csoportok zsúfoltsága és a szakemberhiány törvényszerűen olyan belső dinamikákat gerjeszt aminek következtében a kortárs bántalmazások kockázata növekszik, és a bántalmazás esetekre adott megfelelő intézményi válaszok lehetősége szűkül (alapvetően a szakemberek leterheltsége, és gyerekekkel kialakított hosszútávú, bizalmi kapcsolat hiánya miatt).

¹⁵¹ Adatok forrása: Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika (ENYÜBS)

A legfrissebb 2023-as adatok szerint december 31-én 117 493¹⁵² gyereket tartottak nyilván **veszélyeztetettként és 28 678¹⁵³ gyerek volt védelembe véve.** Mindkét adat magasabb a tavalyi nyilvántartási számoknál¹⁵⁴.

Az **NSZI** által működtetett Gyermek-védő Hívószám telefonos szolgáltatás működésével kapcsolatban az NSZI arról tájékoztatót, hogy 2024 folyamán a hívószámon 1370 hívás érkezett, amiből 1209 volt érdemi hívás. 1200 hívás felnőttől érkezett, csupán 9 gyerekektől. A hívások jellegét tekintve 931 hívásban információt kértek, 18 hívásban szakmai, módszertani segítséget kértek és 261 hívás pedig veszélyeztetettséget jelzett.

Az online térben elkövetett bántalmazások tekintetében, évek óta a gyermekek online szexuális bántalmazásával összefüggésben érkezik a legtöbb bejelentés az NMHH jogsegélyszolgálatához. Az **Internet Hotline** arra figyelmezteti a szülőket, hogy már a 7-8 éves gyerekeket is **egyre nagyobb számban éri az online küldött fotó kapcsán visszaélés,** és ugyan a lányok még mindig nagyobb számban lesznek áldozatok, de a fiú áldozatok száma is egyre nő.

A Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány 2024-es **jelentésében** hangsúlyozza, hogy a **gyermekek mentális egészsége**

romló tendenciát mutat. Komoly problémaként jelentkezik az iskolai kortárs bántalmazás, és az online térben való bántalmazás is. Az Alapítvány évek óta romló tendenciát mér a gyerekek mentális egészségével kapcsolatban, az őket érő bántalmazás, diszfunkcionális családi háttér és pszichés betegségek miatt. A szexuális bántalmazásról szóló segítségkérések száma évek óta állandóan magas: **átlagosan minden napra jut egy ilyen megkeresés.** Míg 2020-ban 301 alkalommal számolt be a megkereső önsértésről, 2024-ben ez a szám 1627 volt. Hasonlóan aggasztó tendencia figyelhető meg az öngyilkossági gondolatokkal kapcsolatos segítségkérésekben: átlagosan **naponta 5 esetről jelent meg öngyilkossági gondolat a segélyszolgálatnál** (lásd még H. Alapvető egészség és jólét fejezet).

Az alapvető jogok biztosja egy gyermeket az iskolában ért **kortárs bántalmazás kapcsán**¹⁵⁵ indított vizsgálatában megállapította, hogy amikor egy gyereket a valódi befogadás helyett valamilyen védett tulajdonsága (pl. fogyatékosága) miatt rendszeresen „kipécéz” a közösség, akkor az iskolának az integrált oktatás körében nem csupán a személyi és tárgyi feltételek biztosítása a feladata, hanem egy olyan iskolai közösség folyamatos kialakítása, ahol a védett tulajdonsággal rendelkező gyermeket a közösség képes

¹⁵² Adatok forrása: a KSH 1696 OSAP sz. adatgyűjtése (A család- és gyermekjóléti szolgáltatások adatai)

¹⁵³ Adatok forrása: a KSH 1210 OSAP sz. adatgyűjtése (Jelentés a Gyámhatóság tevékenységéről)

¹⁵⁴ 2023-ban 110 530 fő gyereket tartottak nyilván veszélyeztetettként.

¹⁵⁵ Az alapvető jogok biztosának Jelentése az **AJB-72/2024.** számú ügyben

befogadni. Az Nkt. 46. § (2) bekezdése szerint a gyermek, a tanuló személyiségét, emberi méltóságát és jogait tisztetben kell tartani, és védelmet kell számára biztosítani a fizikai és lelki erőszakkal szemben. A gyermek és a tanuló nem vethető alá testi és lelki fenytésnek, kínzásnak, kegyetlen, embertelen, megáázó büntetésnek vagy bánásmódnak.

2024-ben három olyan eset kapott nagyobb **médiavisszhangot**, amelyekben pedagógusok lépték át a bántalmazás határát óvodába, iskolába járó gyerekekkel szemben.

Megalakult a **Gyerekasztal** munkacsoport, melynek célja pozitív változás előidézése a magyar katolikus egyházon belüli gyermekvédelem terén, ezen keresztül a társadalom egyházi, illetve világi szereplői közötti párbeszéd elő-

mozdítása, egy országjelentés előkészítése az egyházon belüli visszaélésekről, és a gyermekek védelmének összetársadalmi erősítése.

Az Európai Unió 2024-ben is a gyermekek erőszakkal szembeni hatékonyabb **védelmét** szorgalmazta minden tagállamban, amely többek között a **jogszabályok hatékony végrehajtására**, a szakemberek képzésére és a rendelkezésre álló erőforrások jobb kiaknázására helyezi a hangsúlyt.

Helyi szinten, a bántalmazás prevenciós erőfeszítései közül kiemelkedik Budapest, ahol a Fővárosi Közgyűlés tavaly elfogadta a családon belüli erőszak megelőzéséről és az áldozatok védelméről szóló **stratégiát**, amely nagy hangsúlyt fektet a lakosság tájékoztatására is.

Testi fenytés

A 2024. februári kegyelmi botrány, majd az azt követő közbeszéd azt a benyomást keltették, hogy a magyar társadalom teljeskörűen elutasítja a gyerekek bántalmazását. Az **IDEA Intézet** kutatói nyilvánosan elérhető online kommenteket elemeztek annak érdekében, hogy ezt az állítást közelebbről megvizsgálják. Az eredményekből egyértelmű, hogy a magyar társadalom csak akkor egységes a gyermekbántalmazás elutasítottságában, ha az súlyos, és maradandó károkat

okoz a gyereknek. **Az enyhébb fizikai, vagy érzelmi bántalmazás a többség számára elfogadható nevelési eszköz.**

A testi fenytés témája a sportoló gyerekek kapcsán idén is előkerült a **szakmai térben** és a szélesebb nyilvánosságban is. Egy sportegyesület **edzője** kapcsán került nyilvánosságra, hogy verte és megsebzényenítette a rábízott gyerekeket. A gyerekek közül volt, aki nyolc napon belül gyógyuló sérüléseket szerzett és

kórházi ellátásra szorult. Nagy társadalmi felháborodást keltett az az eset is, amelyben egy **karate edző** szóban és tetteleg is bántalmazott egy gyereket. Az

ügy elsősorban azért kapott nagy nyilvánosságot, mert a biztonsági kamerák rögzítették az eseményeket, és az erről készült videó széles körben elterjedt.

„A családokon belül még nagyon sokszor nagyon normalizálva van, főleg a pofon, és azt gondolom, hogy nem beszélnek, és nem beszélünk eleget arról, hogy amúgy illegális, és ez egy ilyen kritikus meglátás, de a jó hír-típusú reklámok helyett, amik most mennek a tévében erről kéne kampányolni, lehet, hogy annak eggyel jobb hatása lenne.”

(Kiskorú Kolléga meglátása)

F. Családi környezet és alternatív gondoskodás

„Az Egyezményben részes államok gondoskodnak arról, hogy a gyermeket szüleitől, azok akarata ellenére ne válasszák el, kivéve, ha az illetékes hatóságok, bírói felülvizsgálat lehetőségének fenntartásával és az erre vonatkozó törvényeknek és eljárásoknak megfelelően úgy döntenek, hogy ez az elválasztás a gyermek mindennek felett álló érdekében szükséges.” – Részlet az ENSZ Gyermejjogi Egyezményéből.

Családi környezet

A korábbi évekhez hasonlóan a kormányzat számára 2024-ben is kiemelten fontos témaként jelent meg a családok támogatása, a gyermekvállalás ösztönzése.

A korábbi **támogatási formák** mellett, mint a 25 éves korig járó adókedvezmény, a babaváró hitel, vagy a falusi CSOK, **újabb elemekkel egészült ki a családtámogatások rendszere**. 2024. január 1-től érhető el a 15, 30, illetve 50 milliós **CSOK Plusz** hitel, amely gyermekvállalás esetén igényelhető. A **családi adókedvezmény** egy olyan adóalap kedvezmény, ami a **családi pótlékhoz** kötött, és a személyi jövedelemadó összegét érinti elsősorban. A magyar családtámogatási

rendszer egyik legfőbb kritikája, hogy az igénybe vehető támogatások elsősorban a társadalom felsőbb rétegei számára kedvezőek (pl. adókedvezmények, jövedelemhez igazodó ellátások). Ezzel szemben a családi pótlék összege, mely anyagi jogon minden gyerek után igénybe vehető, 2008 óta változatlan.

A kormányhivatalok gyakorlatával ellentétesen (összhangban egy nyolc évvel korábbi alkotmánybírósági határozattal), a **Kúria döntése szerint** a **CSED** azoknak az anyáknak is jár, akik a szülési szabadság alatt szüneteltetik egyéni vállalkozásukat. A kúria **indoklása** szerint „*nincs észszerű indoka annak, hogy társadalombiztosítási következmények*

szempontjából az egyéni vállalkozói tevékenység megszüntetése más, az érintett személyre kedvezőbb eredményre vezessen, mint az egyéni vállalkozói tevékenység szüneteltetése, és ezzel a biztosítás szünetelése”.

A kormányzati törekvések ellenére tavaly tovább csökkent a születések száma. A **KSH adatai szerint** 2024-ben 77 500 **gyerek jött világra**, 7725-tel kevesebb, mint tavaly. Ez minden idők legalacsonyabb száma – az eddigi mélypont a tavalyi év volt, amikor 85 200 gyerek született. Lakosságarányosan nézve ezer lakosra 8,1 születés jutott 2024-ben, ami a valaha mért legrosszabb adat – korábban a 2011-es 8,8 volt a legalacsonyabb arányszám. A teljes termékenységi arányszám egy nőre becsült értéke 1,38, egy évvel korábban 1,51 volt.

A **tavalyi év során** 46 550 pár **kötött házasságot**, ami 7,2 százalékkal, 3589-cel kevesebb az egy évvel korábbinál. Ahogy tavalyi jelentésünkben is írtuk: „2023-ban a korábbi évekhez képest látványosan visszaesett a házasságkötések száma” – akkor 50 139 pár kötött házasságot. A tavalyi évben folytatódott a negatív tendencia: 46 550 házasságkötéssel.

A Népeségtudományi Kutatóintézet **kutatási jelentése** szerint a másfél éves gyermekek többsége párkapcsolaton alapuló családban élt az adatgyűjtés idején.¹⁵⁶ A szülők 64 százaléka házasként, 31 százaléka élettársként élt együtt, az

egyedülálló anyák aránya 4 százalék volt. **A másfél éves gyermekek közel 6 százaléka nem élt együtt vér szerinti apjával, ezen belül az esetek 40 százalékában a gyermek apja soha nem élt együtt a családdal.** A másfél éves gyermeket nevelő anyák mindössze 11%-a dolgozott aktívan. a kutatás jelentés megállapította, hogy **a kisgyermekes családok havi nettó átlagjövedelme 382 870 forint**, amelybe a családi pótlék, az adókedvezmény és a GYED is beletartozik.

A KSH kisgyermek napközbeni ellátására vonatkozó adatai szerint a működő férőhelyek száma egyre nő a bölcsődékben, mini bölcsődékben, munkahelyi bölcsődékben és családi bölcsődékben. 2022. május 31-én 55 370 férőhely működött, 2023. május 31-én 60 262, 2024. május 31-én pedig 64 670. A bölcsődékre vonatkozó igényt az is jelzi, hogy bár a férőhelyekkel együtt a bölcsődébe járó gyerekek száma is egyre nőtt (2022-ben 59 167 fő, 2024-ben 67 012 fő vette igénybe az ellátást), azonban a férőhely hiány miatt fel nem vett gyerekek száma 2022. és 2023. között nőtt, 2024-ben pedig stagnált (2022-ben 3996 fő, 2024-ben 4742 fő).¹⁵⁷

A családi környezet áttekintésekor fontos szót ejteni a **családokat védő háló diszfunkcionalitásáról** és problémáiról. Egy, a gyerekbántalmazási ügyek láten-ciáját vizsgáló, a Bántalmazás és elhanyagolás c. fejezetben már hivatkozott **kutatás** esetismertetésekén keresztül

¹⁵⁶ A kutatás adatgyűjtése korábban, 2019 októbere és 2020 novembere között valósult meg

¹⁵⁷ Adatok forrása: KSH 1203 OASP sz. adatgyűjtés (Gyermekek napközbeni ellátása)

mutat rá a gyermekvédelmi alapellátás több hibájára, úgy mint a családok számára nyújtandó szolgáltatások hiányossága, a védelemben vétel időtartamának elhúzódása, a nem megfelelően alátámasztott határozathozatal, vagy a jelzőrendszeri tagok tájékoztatatlansága. A kutatás mellett több ombudsmani jelentés¹⁵⁸ is rámutatott az elhúzódó eljárások problémájára, vagy az alapellátás kapacitáshiányára.

A KSH adatai szerint 2024-ben 1485 **örökbefogadási** alkalmassági vizsgálatához nyújtottak be kérelmet, jellemzően házaspárok (1280 kérelem). 2024. december 31-én 1805 örökbefogadásra alkalmas házaspárt, valamint 97 egyedülállót (90 nőt és 7 férfit) tartottak nyilván. Ez utóbbi szám az elmúlt két évben jelentősen csökkent a korlátozó jogszabályok eredményeként. Az örökbe fogadható gyerekek száma 2095 volt, közülük 504-en 3 éven aluliak. 2024-ben 1484 fő került az örökbe fogadható gyerekek nyilvántartásába.¹⁵⁹ Egy évvel korábban az örökbefogadásra várók száma magasabb, az örökbefogadható gyerekeké pedig alacsonyabb volt.¹⁶⁰

2024-ben **1059 örökbefogadást zárt le a szakszolgálat**,¹⁶¹ ebből 613 volt vármegyén belüli, további 234 országon belüli (de nem vármegyén belüli) és 212 volt nemzetközi örökbefogadás. A **külföldre örökbe adott** gyerekek meghatározó része (több mint fele) Olaszországba kerül. **Az örökbefogadások száma a megelőző évhez képest kis mértékben nőtt.**¹⁶²

Civil szervezetek már korábban **felhívták** a döntéshozók figyelmét a 3 év alatti, kényszerűen az egészségügyi rendszerben lévő gyerekek helyzetének tarthatatlanságára, ösztönözve a döntéshozókat a gyermekjóléti és gyermekvédelmi ellátórendszer hiányosságainak áttekintésére, különös tekintettel a csecsemők elhelyezési nehézségeire, örökbefogadásukra, a nevelőszülők helyzetére. Bár az állami ellátórendszert, a nevelőszülői hálózatot nem erősítették meg, **az ilyen esetekben érvényes örökbefogadási szabályt könnyítették.** A 2024. július 1-jén életbe lépett **szabályozás** értelmében, ha az anya a születése után a kórházban hagyja gyermekét és hat héten belül nem jelentkezik érte ő, az apa, vagy más hozzátartozó, illetve nem nyilatkoz-

¹⁵⁸ Jelentés az AJB-877/2024; AJB-1425/2024; AJB-1054/2024; AJB-1294/2024 számú ügyekben.

¹⁵⁹ Adatok forrása: KSH 1209 OSAP sz. adatgyűjtés (Jelentés a területi gyermekvédelmi szakszolgálatok helyzetéről)

¹⁵⁹ Adatok forrása: KSH 1209 OSAP sz. adatgyűjtés (Jelentés a területi gyermekvédelmi szakszolgálatok helyzetéről)

¹⁶⁰ 2023. december 31-én örökbefogadásra alkalmasként 2564 házaspárt és 169 egyedülállót tartott nyilván a KSH. Az örökbefogadható gyerekek száma 1998 fő volt, közülük 553 fő 3 év alatti, 795 fő 3-9 éves, míg 650 fő 10 éves vagy idősebb. Forrás: **Gyermekjogi Jelentés 2023.**

¹⁶¹ Ez a szám nem tartalmazza a civil szervezetek által közvetített örökbefogadásokat, amelyek az elmúlt években 90-100 körül **váltak.**

¹⁶² 2023-ban összesen 984 gyerek örökbefogadása zárult le a szakszolgálatok közvetítésével: 579 vármegyén belüli, 237 más vármegyei örökbefogadók általi és 168 nemzetközi örökbefogadás valósult meg. Forrás: **Gyermekjogi Jelentés 2023.**

nak arról, hogy a gyereket nevelni szeretnék, akkor örökbefogadhatóvá válik. **A kórházban hagyott csecsemők örökbefogadhatóvá nyilvánítására tehát 2024-től ugyanaz a szabályozás vonatkozik, mint a babamentő inkubátorokba tett újszülöttekre.**

A Gyermekjogi Civil Koalíció **állásfoglalása** szerint – egyéb kritikák mellett – szakmailag megalapozatlan a két esetkör azonos kezelése, hiszen a kórházban hagyott csecsemők esetében az anya ismert, a gyerekek legfőbb érdekét pedig az szolgálná, ha a *„gyermekjóléti szakszolgálat/kórházi szociális munkás támogatná az édesanyát helyzete rendezésében, vagy abban, hogy döntést hozzon a gyermek jövőjéről, illetve a gyermek gondozására és nevelésére alkalmas hozzátartozóját felkeresné és mérlegelné annak lehetőségét, hogy a gyermek saját családjában nevelkedhessen”*. Kormányzati tájékoztatás **szerint** 2024. október 24-ig 7, a születését követően egészségügyi

intézményben maradt gyerek örökbefogadási eljárása zárult le 31 gyereket nyilvánítottak örökbefogadhatónak. A KSH adatai szerint a 2024. év folyamán a közvetlenül a születését követően egészségügyi intézményben hagyott gyerekek közül 44 gyerek került az örökbefogadható gyerekek nyilvántartásába.¹⁶³

Az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága több esetben jelezte Magyarország számára, hogy az **„Újszülött-mentő” inkubátorok** létesítése sérti az Egyezményt,¹⁶⁴ az ilyen jellegű szolgáltatás nyújtása helyett az anyák számára könnyen elérhető tanácsadást és szociális támogatás biztosítását szorgalmazza a megelőzés érdekében. Magyarország azonban továbbra is fenntartja e szolgáltatás működtetését. A Nemzeti Népegészségügyi és Gyógyszerészeti Központ adatai alapján az elmúlt években 35-38 inkubátor működött, melyekben 3-8 csecsemőt helyeztek el (lásd 7. táblázat).

¹⁶³ Adatok forrása: KSH 1209 OSAP sz. adatgyűjtés (Jelentés a területi gyermekvédelmi szakszolgálatok helyzetéről)

¹⁶⁴ CRC/C/HUN/CO/3-5; CRC/C/HUN/CO/6

7. táblázat: Kihelyezett „Újszülött-mentő” inkubátorok és az ott elhelyezett
gyerekek száma (2019-2023).

	2019	2020	2021	2022	2023
„Újszülött-mentő” inkubátort működtető intézmények száma (az adott év végén)	35	36	35	36	38
Az országos tisztifőorvoshoz érkezett jelentések alapján az „újszülött-mentő” inkubátorokba helyezett újszülöttek száma	5	8	3	5	7

Adatok forrása: Nemzeti Népegészségügyi
és Gyógyszerészeti Központ

Családjukon kívül élő gyerekek

A KSH adatai szerint 2024. december 31-én a gyermekvédelmi **szakellátásban nevelkedő gyerekek száma 21 212 volt**, közülük 14 169-en nevelőszülőnél éltek. **A speciális és a kettős szükségletű gyerekek esetében az arányok ellentétesek:** a 344 speciális szükségletű gyerek közül csak 60-an, a 284 kettős szükségletű gyerekek közül pedig mindössze 3-an nevelkedtek nevelőszülőnél.

Utógondozói ellátásban 2261 fiatal felnőtt részesült. **Az elmúlt évekkel szemben,**

2024-ben több fiatal felnőtt utógondozása szűnt meg (973), mint ahányan újonnan a nyilvántartásba kerültek (881). Az újonnan létesített utógondozotti státusz jogalapja jellemzően (753 esetben) a tanulói jogviszony volt.¹⁶⁵

2024 során 4091 fő került ki a gyermekvédelmi szakellátásból, a bekerülők száma 3968 fő volt. **Az újonnan bekerülők között a legnagyobb arányban az egészen kicsi, 0-12 hónapos gyerekek voltak (980 fő).** Az éves gyermekjogi

¹⁶⁵ Adatok forrása: KSH 1209 OSAP sz. adatgyűjtés (Jelentés a területi gyermekvédelmi szakszolgálatok helyzetéről)

jelentéseinkben már többször említett törvényi kötelezettségnek - miszerint 2016. december 31-ig minden családjából kiemelt 12 éven aluli gyereket nevelőszülőnél kell elhelyezni - 2024. év végéig sem tudott Magyarország¹⁶⁶ eleget tenni: 2024-ben 2108, 12 évesnél fiatalabb gyerek élt gyermek- vagy lakásotthonban, 253 fővel többen a megelőző évhez képest. A 2589, kizárólag az életkoruk miatt különleges szükségletű, vagyis 0-3 éves gyerekek közül 481-en, a 0-12 hónapos csecsemők közül pedig 187-en éltek gyermek- vagy lakásotthonban.¹⁶⁷

Míg 2023-ban a Gyermekjogi Civil Koalíció felmérése alapján 50-100 közé volt tehető a kórházban várakozó csecsemők száma, addig a Belügyminisztérium **közlése** szerint 2024 szeptemberére ez a szám 280-300-ra emelkedett. Feltehető, hogy a számuk az év végére tovább emelkedett, bár erről semmilyen adatot

nem oszt meg sem a felelős minisztérium, sem a fenntartó vagy az érintett gyámhatóság.¹⁶⁸ A kórházban lévő csecsemők helyzetét tovább rontja, hogy sokuk esetében a státuszuk sem tisztázott: bár a szüleiktől elválasztásra kerülnek, és bár a jogszabály pontos határidőket fogalmaz meg, nem rögtön dönt róluk a hatóság. Így jogállásuk rendezetlen marad akár hosszabb időre is.¹⁶⁹ A tárcza azt is **hozzátette**, hogy több esetben akár 12 hónapig is a kórházban ragadnak a csecsemők. **A probléma hátterében egyértelműen a gyermekvédelmi rendszer kapacitáshiánya, illetve a gyermekjóléti alapellátás elégtelen működése áll.** A vonatkozó szabályozás szerint - ha nem valósul meg örökbefogadás, illetve ha a testvérek együttes elhelyezése, vagy a gyerek tartós betegsége nem indokolja - a gyerek állami gondozását elsősorban befogadó szülőnél (aki lehet helyettes- vagy nevelőszülő) kell biztosítani.

„A gyereketthonokban nagyon sokszor előnytelen elhelyezésben részesülnek, vagy például kórházakban, ami hátrányos környezetet, hátteret biztosít az ott élőknek.”

(Kiskorú Kolléga meglátása)

¹⁶⁶ Az országon belül az **adatok** vármegyénként eltérő képet mutatnak, részben a gazdasági, társadalmi mutatókkal összhangban, részben a vármegyei gyermekvédelmi intézményrendszer működésének köszönhetően. A helyzet Győr-Moson-Sopron vármegyében a legjobb, míg a legrosszabb Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyében.

¹⁶⁷ Adatok forrása: KSH 1209 OSAP sz. adatgyűjtés (Jelentés a területi gyermekvédelmi szakszolgálatok helyzetéről)

¹⁶⁸ Lásd Adatnyilvánosság és a közérdekű adatokhoz való hozzáférés c. fejezet

¹⁶⁹ Bár az örökbefogadhatóvá nyilvánítás szabályai változtak, ahogy az előző fejezetben is szerepelt, ez összességében nem rendezi a kórházban levő csecsemők helyzetét, hiszen a Belügyminisztérium adatközléséhez képest jóval alacsonyabb a statisztikában szereplő, örökbe fogadhatóvá nyilvánított gyerekek száma. Vö. 280 - 300 kórházban levő csecsemő szeptemberben; 44 örökbefogadhatóvá nyilvánított gyerek az év folyamán.

Ahogy az a Jogalkotás és intézkedések c. fejezetben is jeleztük, 2024-ben a gyermekvédelmet érintő új jogszabályi rendelkezések jellemzően „szankcióközpontú, rendvédelmi típusú megoldások” voltak. Ezek egyike a jelzőrendszeri tagok, valamint a gondozási helyéről elszakított gyereket befogadó személyek **jogi fenyegetettségének** megjelenése. Egyrészt kérdéses, hogy a gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer hatékonysága növelhető-e eredményesen annak – kapacitás- és szakértelem béli – megerősítése nélkül, önmagában egy negatív jogkövetkezmény kilátásba helyezésével. Másrészt a **szakellátás számára vitathatatlanul nagy nehézséget okoz az engedély nélküli távozások kezelése** (a KSH adatai szerint 2023-ban 3131 volt a gyermekotthonból és 156 a nevelőszülőktől megszökött gyerekek száma)¹⁷⁰, a probléma hatékony kezelését azonban a megelőzés, a gyerekek számára megtartó környezet biztosítása szolgálná.¹⁷¹

A rendvédelmi típusú intézkedések közül kiemelésre érdemes még ebben a körben a gyermekvédelmi dolgozók **„kifogástalan életvitelének”** vizsgálata,¹⁷² amit a gyermekbántalmazások

megelőzése céljából (a nyilvános **kommunikáció** alapján a pedofil magatartások kiszűrése miatt) vezettek be, de nem várt mellékhatásként az elsődleges adatok szerint **súlyosbította a szakellátásban hosszú évek óta tapasztalható szakemberhiányt**. A KSH adatai szerint 2023. december 31-én a fenntartó által engedélyezett 12 034 álláshely közül 945 volt betöltetlen. Ez az arány a fővárosban (2005 álláshely közül 303 volt betöltetlen) és Fejér vármegyében volt a legrosszabb (344 álláshely közül 43 betöltetlen). A szakmai munkakörökben engedélyezett álláshelyek számából országosan 494 fő állt **nyugdíjas** alkalmazásban.¹⁷³ A Belügyminisztérium **közlése** szerint a nevelőszülők száma 113 fővel csökkent a kifogástalan életvitel vizsgálatának megtagadása miatt. 2024. nyarán publikált **szakmai anyagok** szerint az SZGYF intézményeiben dolgozó 4241 gyermekvédelmi munkatárs 6 százaléka távozott a gyermekvédelmi átvilágítás alapjogokat sértő, méltatlan intézkedése miatt, amivel több száz nevelésbe vett gyerek gondozása vált bizonytalanná (az év második felében bekövetkezett kilépésekről nincs adat).

¹⁷⁰ Adatok forrása: 1208 OSAP sz. adatgyűjtés (Jelentés a gyermekotthonok, a nevelőszülői hálózatok és a külső férőhelyek helyzetéről)

¹⁷¹ Ahogy azt korábbi évek **kutatása** és elemzése **megállapítja**: „Ezen összetett okok hatékony megválaszolására a rendőrségi munka mellett továbbá szükség van elsősorban a vérszerinti család, a gyám és a szakemberek, a gyermekvédelmi jelzőrendszer, illetve a szektorok közötti együttműködésre, továbbá felvilágosító és megelőző programokra, elterelő szolgáltatásokra, ifjúsági klubokra, iskola utáni programokra, életvezetési tanácsadásra, segítő beszélgetésekre, terápiára, helyreállító igazságszolgáltatási technikák átadására, változatos szabadidős tevékenységek nyújtására az otthonokban és mindenek felett lehetőségre a tartós bizalmi kapcsolat kialakítására minden gyerek és fiatal számára egy mindig „hozzáférhető”, jelenlévő felnőttel.”

¹⁷² A szabályozásról bővebben, lásd a Jogalkotás és intézkedések c. fejezetet.

¹⁷³ Adatok forrása: 1208 OSAP sz. adatgyűjtés (Jelentés a gyermekotthonok, a nevelőszülői hálózatok és a külső férőhelyek helyzetéről)

2024-ben átfogó **javaslatcsomagot** állított össze a Gyermekjogi Civil Koalíció „**Mit kíván a magyar gyermekvédelem**” címmel¹⁷⁴, amelynek egyik pontja a gyermekvédelmi rendszer megfelelő feltételeinek biztosításával, finanszírozásával foglalkozik. 2024-ben több ombudsmani jelentés¹⁷⁵ és az ÁSZ jelentés is rámutatott a gyermekvédelmi intézményekben a tárgyi feltételek hiányosságaira, az intézmények „lelakottságára”, „elhasználódottságára”.

A javaslat másik pontja a gyermekvédelmi rendszerben dolgozók **anyagi megbecsültségének** növelése. Az ÁSZ 2024-es **jelentése** szerint „az alacsony kereseti viszonyok is hozzájárulhattak ahhoz, hogy a 2023. évben, a jelentésben vizsgált 18 gyermekvédelmi szakellátást nyújtó intézmény átlagában rendkívül magas, 31,9 százalékos (822 fő) volt a kiléptett munkatársak átlagos statisztikai állományi létszámhoz viszonyított aránya”. Természetesen a szakemberhiány, a fluktuáció és a pályaelhagyás hátterében a kereset mellett más szempontok is szerepet játszanak, ilyen például a **munkaterhelés**. Az OGYSZ tájékoztatása szerint a befogadó otthonokban dolgozók átlagosan 25 túlórával rendelkeztek (egyes vármegyéről kiugró adatokat közöltek, Bács-Kiskun Vármegyében például átlagosan 62 túlórája halmozódott fel a szakembereknek).

A **humán (és a tárgyi) erőforráshiány miatt** a 2023. év végén működő 793 gyermekotthoni gyermekcsoport közül, az SZGYF közérdekű adatigénylésre közölt válasza szerint a Főigazgatóság fenntartásában működő, otthont nyújtó gyermekvédelmi intézményekben **2024-ben 53 csoport került bezárásra végleges vagy ideiglenes hatállyal**. Az ÁSZ korábban hivatkozott jelentésében kiemeli, hogy „a **minimumfeltételek teljesítésének hiánya** következtében a 2023. évben a 18 elemzett gyermekvédelmi szakellátást nyújtó intézmény közül háromnál az ideiglenes működési státuszú telephelyek aránya közelítette vagy meg is haladta a telephelyek számának 50 százalékát. A negatív trendek folytatódása hosszabb távon telephelyek, csoportok bezárásához, a férőhelyek számának csökkenéséhez vezethet, így akár a **közfeladat ellátása is veszélybe kerülhet**.” 2024 tavaszán átfogó hatósági **intézményellenőrzés** zajlott, melynek célja „az intézmény egészére kiterjedő, átfogó vizsgálat. A vizsgálat többek közt a gyermekbántalmazási esetekre, az ezzel kapcsolatban tett feljelentésekre, a bántalmazott gyermek számára nyújtott egyéni és csoportos segítségre, a bántalmazási esetek belső kivizsgálására, a megtett intézkedésekre, valamint a panaszkezelési gyakorlat áttekintésére” fókuszált. Az ellenőrzés tapasztalatai nyilvánosan nem elérhetőek, de források szerint az a tény, hogy számos intézmény felújítási forráshoz jutott, erre a vizsgálatra is visszavezethető.

¹⁷⁴ A javaslat rövidített formája **itt** érhető el

¹⁷⁵ A JB-3826/2024; A JB-3789/2024

G. Fogytékossággal élő gyerekek

„Tekintettel a fogyatékos gyerek sajátos szükségleteire, a segítség lehetőség szerint ingyenes, és úgy kell alakítani, hogy a fogyatékos gyermek valóban részesülhessen oktatásban, képzésben, egészségügyi ellátásban, gyógyító nevelésben, munkára való felkészítésben és szabadidő-tevékenységben oly módon, hogy ezek biztosítsák személyisége lehető legteljesebb kibontakoztatását kulturális és szellemi területen egyaránt.” – ENSZ Gyermekjogi Egyezmény, 23. cikk.

2024-ben elfogadták az **Országos Fogytékosságügyi Program** (2015-2024) 2024-2025-ös évekre vonatkozó Intézkedési tervét¹⁷⁶. Az Intézkedési terv több progresszív, előremutató, és a szakma által régóta javasolt, gyerekeket érintő feladatot is meghatároz a korai fejlesztés,

oktatás, képzés vonatkozásában.¹⁷⁷ Ezek megvalósítása és utámkövetése a következő időszak kihívása.

2024-ben hatályon kívül helyezték a Gyvt. 7. § (2) bekezdés a) **pontját**. Ez a rendelkezés rögzítette, hogy a tizenkét

¹⁷⁶ 1186/2024. (VI. 28.) Korm. határozat az Országos Fogytékosságügyi Program végrehajtásának 2024-2025. évekre vonatkozó Intézkedési Tervéről

¹⁷⁷ Ezek között szerepel például, hogy kutatást kell készíteni az integrált nevelésben-oktatásban részt vevő gyerekeket ellátó utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózatok által működtetett intézményközi munkaközösségek tevékenységéről. Továbbá át kell tekinteni a köznevelési, a szociális, valamint az egészségügyi ágazat bevonásával a fogyatékos gyerekek nevelési, oktatási intézményekbe történő eljutásának jelenlegi helyzetét, és javaslatot kell megfogalmazni ennek továbbfejlesztésére, illetve támogatni kell a sajátos nevelési igényű gyerekek, tanulók integrált, inkluzív nevelését-oktatását, meg kell erősíteni az Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmények együttnevelő szerepét. A szociális szolgáltatásokra és ellátásokra vonatkozó feladatok között nevesítették például a különleges, a speciális és a kettős szükségletű gyerekek ellátását szolgáló nevelőszülői férőhelyek számának növelését, valamint az ilyen férőhelyekkel rendelkező nevelőszülői hálózatok speciális infrastrukturális feltételrendszerének és a szakmai szolgáltatásaik körének fejlesztését. Emellett meghatározták, hogy folytatni kell a fogyatékos gyerekek nevelőszülői ellátását szolgáló nevelőszülői képzéseket, és célirányos toborzási módszertant kell kidolgozni és megvalósítani. Szintén a szociális szolgáltatások fejlesztésével összefüggésben jelenik meg az alapszolgáltatások (fogyatékos személyek nappali ellátása, támogató szolgálat) hosszított és hétvégi nyitvatartásának ösztönzése, azért, hogy ezek elősegítsék a gondozó családtag munkavállalását, valamint a fizikai és mentális feltöltődését, továbbá a fogyatékos személy közösségi életét is javítsa. Az Intézkedési tervben feladatként jelenik meg a fogyatékos vagy eltérő fejlődésű gyerekek örökbefogadásának elfogadottabbá tétele, aminek érdekében segítő szolgáltatások felállítását írja elő (pl. egyéni tanácsadások, örökbefogadói tanfolyam). További feladatként jelenik meg az is, hogy a fogyatékos nők és gyerekek bántalmazásának megelőzése érdekében figyelemfelhívó kampányokat kell indítani, amelyek megfelelő segítséget tudnak nyújtani a bántalmazások áldozatai számára.

év alatti gyermek befogadó szülőnél történő elhelyezésétől el lehet tekinteni, ha a gyermek tartósan beteg, súlyosan fogyatékos, a befogadó szülőnél történő elhelyezés nem áll az érdekében, vagy arra állapota miatt nincs lehetőség. A törvénymódosítás **indoklása** szerint a módosításra a Fogyatékossgal Élő Személyek Jogainak Bizottsága 2020-ban tett javaslata nyomán került sor, amelynek köszönhetően nagyobb hangsúlyt kap a családjából kiemelt gyermek számára a családot pótló, családi környezetben történő elhelyezés elsődlegessége.

Az éves jelentésekben is rendre foglalkoztunk a szakellátásban élő **sajátos nevelési igényű gyerekek** elhelyezésének helyzetével. A 0-11 éves korú SNI-s gyerekek körében magasabb az intézményekben (gyermekotthon, vagy ápolást, gondozást nyújtó intézmény) élő gyerekek aránya (30% körüli), mint a nem SNI-s gyerekek körében (10% körüli) (lásd 5. ábra). Sőt, a legfrissebb adatok alapján az látszik, hogy **2018 óta nem volt olyan magas az intézményekben élő 12 éven aluli SNI-s gyerekek aránya (36%), mint 2024-ben**¹⁷⁸. Az SNI-s és kettős szükségletű szakellátásban élő gyermekek elhelyezésének továbbra is akadályát jelenti a különleges és speciális nevelőszülők alacsony száma. 2023. december 31-én mindössze **11 fő speci-**

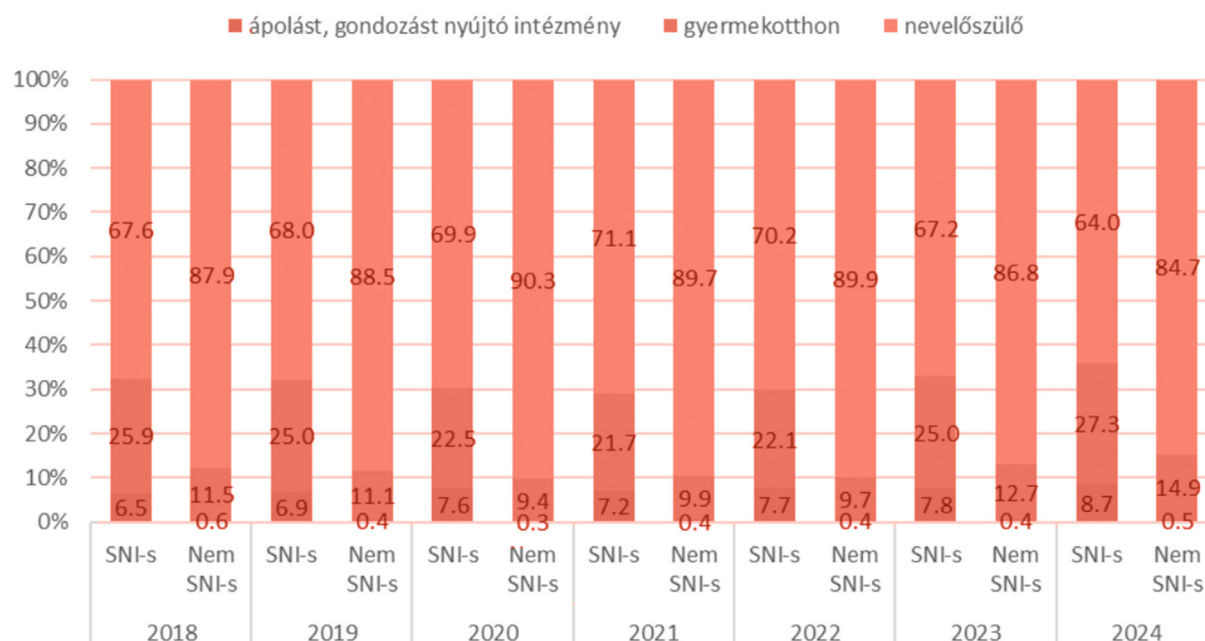
ális nevelőszülő dolgozott. A különleges nevelőszülők száma bár jelentősen magasabb (2397 fő), azonban 4 olyan vármegye is van (Fejér, Heves, Komárom-Esztergom, Somogy), amelyekben egyáltalán nincs különleges nevelőszülő¹⁷⁹. Ezzel szemben a fogyatékossguk, vagy tartós betegségük miatt SNI-s, speciális szükségletű és kettős szükségletű gyermekek száma 6 264 fő volt 2024. december 31-én, amely az összes szakellátásban levő gyerek 29,5%-át jelenti.¹⁸⁰

¹⁷⁸ Adatok forrása: 1209 OSAP sz. adatgyűjtés (Jelentés a területi gyermekvédelmi szakszolgálatok helyzetéről)

¹⁷⁹ Adatok forrása 1208 OSAP sz. adatgyűjtés (Jelentés a gyermekotthonok, a nevelőszülői hálózatok és a külső férőhelyek helyzetéről)

¹⁸⁰ Adatok forrása: 1209 OSAP sz. adatgyűjtés (Jelentés a területi gyermekvédelmi szakszolgálatok helyzetéről)

5.ábra: Szakellátásban élő, 0-11 éves sajátos nevelési igényű (SNI) és nem SNI gyerekek gondozási hely szerinti megoszlása, 2018-2024.

Adatok forrása: KSH 1209 OSAP sz. adatgyűjtés

Egy 2024-ben elfogadott jogszabály módosítás¹⁸¹ értelmében a fogyatékos személyek ápoló-gondozó célú lakóotthonának férőhelyei a korábbi 12 fő helyett 14 főig bővíthetők. Ezekben az intézményekben gyerekek és felnőttek együttesen kerülnek elhelyezésre. A bentlakásos intézményekre vonatkozó legfrissebb elérhető, 2023-as adatok szerint 594 gyerek élt ápolást, gondozást nyújtó, vagy reha-

bilitációs intézményben¹⁸², közülük 382-en 0-13 évesek, míg 212-en 14-17 évesek voltak¹⁸³. **Támogatott lakhatásban** 2023. december 31-én 14 fő élt, ami **több, mint kétszerese** az elmúlt években ilyen ellátási formában élő gyerekeknek.¹⁸⁴

A **sajátos nevelési igényű gyerekek aránya évről évre rohamosan nő**. Ez a tendencia a 2024/2025-ös tanévben is

¹⁸¹ Szocvtv. 66/A. § (2a) bekezdés

¹⁸² Fogyatékos személyek gondozóháza, fogyatékos személyek otthona, fogyatékosok rehabilitációs intézménye, fogyatékos személyek rehabilitációs lakóotthona, fogyatékos személyek ápoló gondozó lakóotthona.

¹⁸³ Adatok forrása OSAP 1202 sz. adatgyűjtés (Kimutatás a tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények működési adatairól)

¹⁸⁴ Adatok forrása: OSAP 2257 sz. adatgyűjtés (A támogatott lakhatás adatai)

változatlan maradt, a **KSH előzetes adatai szerint** 112 007 fő volt az integráltan és külön csoportban nevelt, oktatott sajátos nevelési igényű gyerek. A **2023/2024-es tanévre vonatkozó adatok szerint** az általános iskolai tanulók 8,8%-a sajátos nevelési igényű, azonban míg ez az első évfolyamon 7,5%, addig a 8. évfolyamon megközelíti a 11%-ot. A **súlyos és halmozottan fogyatékos, fejlesztő nevelés-oktatásban résztvevő gyerekek száma 2635 fő volt, amely évek óta ezen a szinten stagnál.** Az általános iskolákban 4300 gyógypedagógus és konduktori munkakörben dolgozó pedagógus, 880 fejlesztő pedagógus, valamint az utazó gyógypedagógusi és konduktori hálózatban dolgozó 1200 pedagógus segítette az SNI-s gyerekek tanulmányait.¹⁸⁵

Az SNI-s gyermekek számának jelentős emelkedése miatt az óvodai nevelésben is egyre nagyobb szükség van ezeknek a gyerekeknek a szakszerű ellátására.

Egy 2024-ben publikált, az óvodai vezetőik körében végzett **kutatás eredményei szerint** ugyanakkor az óvodák számára kihívást jelent az SNI-s gyerekek nevelése. Ennek elsődleges okaként az óvodapedagógusok tudásának hiányosságát jelölték meg a vezetők, mely visszavezethető a képzési tartalmak és a ráfordított idő csökkentésére. Emellett pedig véleményük szerint jelentős többlet feladatot ró az SNI-s gyerekekről való gondoskodás az óvodákra.

2024-ben a Gyvt. módosítása értelmében¹⁸⁶ „A sajátos nevelési igényű, illetve korai fejlesztésre és gondozásra jogosult gyermek bölcsődei ellátása történhet teljes integráció keretében a többi gyermekkel közös bölcsődei csoportban vagy részleges integráció keretében speciális bölcsődei csoportban a Bölcsődei nevelés-gondozás országos alapprogramjában foglaltak szerint.”

„Azt gondolom, hogy ők (a fogyatékosággal élő gyerekek) nagyon ki vannak téve, és nemcsak a borzasztó állapotokban lévő egészségügynek, hanem a kortárs bántalmazásnak, és olyan szintű megkülönböztetések vannak tényleg így egészségügyi alapon (...) és nekem ez egy magánvéleményem, de szerintem borzasztó rosszak az erre vonatkozó törvények és szabályozások, merthogy maradandó beteg vagyok, gyógyíthatatlan, mindennapi fájdalommal élek, korlátoz a mindennapokban, és így se vagyok jogosult semmire.”

(Kiskorú Kolléga meglátása)

¹⁸⁵ Az Oktatási Hivatal **honlapján** került közzétételre: Szakmai összegzés „A sajátos nevelési igényű, a tartós gyógykezelés alatt álló és a pedagógiai szakszolgálati ellátást igénylő gyermekeket, tanulókat ellátó intézmények szakmai fejlesztésének támogatása” Az RRF projekt megalapozását szolgáló **igényfelmérésről**

¹⁸⁶ Gyvt. 42. § (3a) bekezdés

Szintén egy **friss kutatás** bizonyítja statisztikai adatok alapján, hogy a súlyosan korlátozott gyerekek¹⁸⁷ körében magas annak a kockázata, hogy nem járnak sem bölcsődébe, sem óvodába vagy iskolába. Az is kimutatható, hogy az életkor emelkedésével az elvégzett osztályok tekintetében egyre elmaradnak a kortársaiktól, amivel hosszabb távon egyre inkább csökkennek az esélyeik, hogy beléphessenek a védett munkaerőpiacra.¹⁸⁸ A kutatás felhívja a figyelmet arra, hogy **a gyermeknevelés és a közoktatás intézményeiből leginkább a mozgásukban korlátozott gyerekek szorulnak ki**, ami aláhúzza az akadálymentesítés fontosságát. Az eredmények emellett arra is rámutatnak, hogy a korlátozottsággal élő gyerekek körében **magasabb a társadalmi kirekesztődés kockázata**. Ez nem csak az egészségi problémájuk miatt áll fenn, hanem ezek a gyerekek az azonos korú társaikhoz képest nagyobb arányban élnek alacsonyabb státuszú családokban.

Az eredmények szerint a súlyos korlátozottsággal élő alacsony státuszú családok területi megoszlásában nincs jelentős különbség, ami arra utal, hogy **a gyerekek fogyatékosága olyan nagy terhet ró a családra, amelynek következtében például a munkalehetőségeik beszűkülnek, ezáltal az anyagi**

helyzetük romlik. A nem súlyosan korlátozott gyerekek ugyanakkor felülreprezentáltak az észak-magyarországi, az észak-alföldi és a dél-alföldi régiókban, ami arra utal, hogy **a nem súlyos korlátozottság kialakulása is összefügg a hátrányos helyzettel**. A kedvezőtlen életkörülmények és a gyerekekre fordított kevesebb figyelem a gyerekek rosszabb egészségi állapotához vezethet, amely ezekben a családokban nagyobb korlátozottságot eredményezhet.

A **fogyatékosággal élő gyerekek családban történő nevelése** olyan élethelyzetet jelent, ami számos kihívás elé állítja a családokat. **Népszámlálási adatok szerint az egyszülős családokban magasabb** ezeknek a gyerekeknek az aránya (2,8%), mint a kétszülős családokban (1,8%), ami arra utal, hogy sokszor a párkapcsolatokat is megterhelik a felmerülő nehézségek. A folyamatos gondoskodás miatt ezek a szülők nagyobb arányban nem tudnak munkába állni. A 24 éven aluli fogyatékosággal élő gyereket nevelő szülőknek csupán 36%-a dolgozik. A Találj Magadra Egyesület kutatása szerint a fogyatékosággal élő gyereket egyedül nevelő szülők számára a legnagyobb problémát az **anyagi nehézségek** jelentik, emellett folyamatos **szorongást** kelt bennük a gyerekük jövőjével kapcsolatos aggodalmak, de a meg nem ér-

¹⁸⁷ A tanulmány a korlátozottság kifejezést alkalmazza, amelybe a fogyatékoság mellett az egészségi ok miatti korlátozottságot is beleérti. Lásd háttérlinkben behivatkozott tanulmány 50-52. oldal

¹⁸⁸ A védett foglalkoztatás egy olyan speciális, államilag dotált foglalkoztatási forma, ahol mind a munkakörülmények, mind a munkafeltételek igazodnak a hátrányos helyzetű munkavállalók egészségkárosodásából fakadó foglalkoztatási szükségleteihez, és a munkatársak nagyobb hányada is fogyatékos és megváltozott munkaképességű személy. Forrás: Balázs-Földi, E. (2017). Nyílt munkaerőpiac vagy védett foglalkoztatás? Open labour market or sheltered employment? *Köztes-Európa*, 9. évf. 1-2. szám, 147-155., 148. oldal

tettség, a magány és az **elszigetelődés**¹⁸⁹ is jelentős problémát okoz. A szülők úgy nyilatkoztak, hogy leginkább pihenésre és feltöltődésre lenne szükségük, amihez a gyerekefelügyelet biztosítása nagy segítséget jelentene. 2024-ben több olyan

család esete is **nyilvánosságot kapott**, akik fogyatékos gyermeket nevelnek. Az ő **nehézségeik között is** első helyen az egyik szülő teljes kapacitásának leköötöttsége, valamint saját helyzetük és a gyerekük jövője miatti szorongás áll.

H. Alapvető egészség és jólét

„Az Egyezményben részes államok elismerik a gyermeknek a lehető legjobb egészségi állapothoz való jogát, valamint, hogy orvosi ellátásban és gyógyító nevelésben részesülhessen. Erőfeszítéseket tesznek annak biztosítására, hogy egyetlen gyermek se legyen megfosztva az ezeknek a szolgáltatásoknak az igénybevételére irányuló jogától.” – ENSZ Gyermekjogi Egyezmény, 24. cikk.

Egészség és egészségügyi ellátás

A házi gyerekorvosi és háziorvosi ellátás problémáiról évről évre beszámolunk a jelentéseinkben. A 2024-es adatok a kézirat lezárásakor még nem állnak rendelkezésre. A legfrissebb elérhető adatok

alapján 2022-ről 2023-ra csekély mértékben¹⁹⁰ **tovább emelkedett a betöltetlen háziorvosi praxisok száma**, ezért december 31-én 103 817 gyerek nem fért hozzá helyben az ellátáshoz (beleértve a

¹⁸⁹ Ehhez kapcsolódóan kell kiemelni, hogy a közforgalmú személyszállítás igénybevétele esetén (helyi és helyközi tömegközlekedés) a fogyatékos gyermekek és kísérőik a 2024-ben hatályba lépő új jogszabály (38/2024. (II. 29.) Korm. rendelet) szerint bővebb kedvezményekre lehetnek jogosultak. Mind a helyi, mind a helyközi közlekedésben is 100%-os kedvezményre jogosult: a magasabb összegű családi pótlékra jogosult vagy jogosító gyermek; a magasabb összegű családi pótlékra jogosult vagy jogosító gyermek 1 fő kísérője. Helyi közlekedésben pedig 100%-os kedvezményre jogosult a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló és legfeljebb 2 kísérője. A további kedvezményeket a közforgalmú személyszállítási utazási kedvezményekről szóló 38/2024. (II. 29.) Korm. rendelet 1. melléklete tartalmazza.

¹⁹⁰ 2022. december 31-én 103 731 0-18 éves gyerek nem fért hozzá helyben gyerek háziorvosi ellátáshoz. Forrás: **Gyermekjogi Jelentés 2023**.

gyerekeket a felnőtteket és a vegyes praxisokat is)¹⁹¹ **Országosan a háziiorvosi praxisok 12,9%-a volt betöltetlen, ami egy évvel korábban 10,7% volt.** A betöltetlen praxisok arányában jelentős területi különbségek vannak. Nógrád (26,3%),

Békés (22,2%) és Jász-Nagykun-Szolnok (22,0%) vármegyékben a legmagasabb a betöltetlen praxisok aránya, míg Csongrád-Csanád (6,4%) vármegyében és Budapesten (6,6%) a legalacsonyabb¹⁹².

„Ha időpontot szeretnél kérni, akkor az biztos, hogy egy hónapon belül nem fogod megkapni, hanem egy fél évnek el kell telnie, hogy el tudj oda jutni.”

(Kiskorú Kolléga meglátása)

2024-ben utolsóként Budapesten is bevezették az **új orvosi ügyeleti rendszert**. Ennek lényege, hogy lakóhelytől függetlenül mindenkinek a 1830-as telefonszámot kell hívnia, ahol az Országos Mentőszolgálat (továbbiakban: OMSZ) munkatársa fogadja a hívást és irányítja a hívót a megfelelő helyre. Az ügyeleti gyermekellátás is ezen a számon érhető el. Budapesten három speciális gyermekellátó hely áll rendelkezésre. Az **OMSZ tájékoztatója** szerint Budapesten a gyermekügyeleti alapellátás hétköznapi 16 és 22 óra között, hétvégén 8 és 22 óra között biztosít ellátást, szemben a felnőtt ellátással, ami hétköznapi 22 és 8 óra között, hétvégén 24 órás szolgáltatással áll rendelkezésre. A tájékoztató szerint a kötelezett ügyeleti időn kívül az általános beutalási rend alapján fogadják az

egészségügyi intézmények a gyermekeket, amiről a szülők a 1830-as ügyeleti hívószámon kaphatnak tájékoztatást. Az ügyeleti rendszer nem sürgősségi betegellátást végez, egészségügyi vészhelyzetben a mentőkhöz kell fordulni a 112-es számon.

2024-ben is több olyan eset megjelent a sajtóban, ami a **gyerekek kórházi ellátásának problémáiról** számolt be. Ezek között az egyik legnagyobb visszhangot a **szegedi gyermeksebészet ideiglenes bezárása** váltotta ki, ahol 7 héten keresztül szünetelt az ellátás, aminek oka az volt, hogy a műtő nem felelt meg az uniós és a hazai normáknak. A bezárás miatt 200 műtét maradt el, az akut betegeket pedig Pécsre, Debrecenbe, vagy Budapestre irányították. Az **NNGYK ha-**

¹⁹¹ Ezek a településeken a lakosságot területi ellátási kötelezettségéből adódóan, valamilyen szerződés alapján más településen működő háziiorvosi praxis látja el.

¹⁹² Adatok forrása: KSH OSAP 1021. sz. adatgyűjtés (Jelentés a háziiorvosok és házi gyermekorvosok tevékenységéről)

tósági eljárás keretében kötelezte a kórházat a szolgáltatás biztosítására, a nyár folyamán pedig **kormányzati forrást** rendeltek a gyereksebészeti osztály felújításához. Orvoshiány miatt **akadozott az ózdi kórház gyermekosztályának ellátása** is. Mivel a kórházban dolgozó egyik gyermekgyógyászt baleset érte, ezért szintén hetekre fel kellett függeszteni a gyerekek kórházi ellátását, csupán a napközbeni ambuláns ellátást tudták biztosítani. A kórházi ápolásra szoruló gyerekeket Miskolcra kellett szállítani. Ezek a nyilvánosságot kapott esetek is felhívták a figyelmet arra, hogy az egészségügyi ellátás komoly humán erőforrás és infrastrukturális problémákkal küzd.

A Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő (továbbiakban: NEAK) **honlapján** elérhető adatok alapján az **iskolaorvosi szolgálatok esetében is nőtt (18,2%) a betöltetlen praxisok száma**, egy évvel korábban ez az arány 16,9% volt.

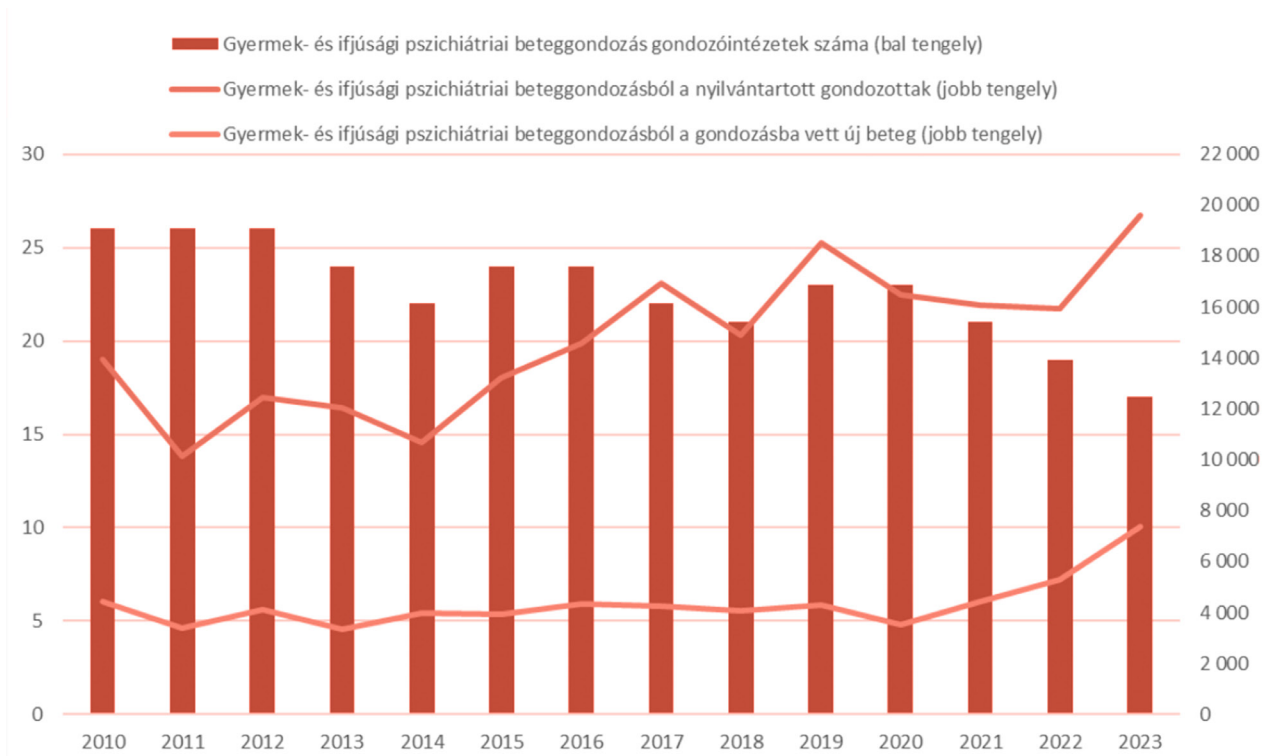
A COVID-19 utáni években a **gyerekek mentális állapotának romlása folyamatos problémát jelent**. Az ellátórendszer évek óta jelentősen túlterhelt, az ellátásra szorulóknak legtöbb esetben hosszú várólistákkal kell szembesülniük, hiszen a rendszer nem bővül érdemben. Az NNGYK-tól megkapott adatok alapján az látszik, hogy 2023-ról 2024-re a **járóbeteg ellátást nyújtó szolgáltatások száma stagnált**. A fekvőbeteg ellátás

ágyszám tekintetében valamennyivel bővült, 10 ágygal több volt elérhető a fekvőbeteg és a rehabilitációs fekvőbeteg ellátásban, mint egy évvel korábban. Ez azonban főként a meglevő pszichiátriai ellátások bővítését jelentette. **Továbbra is van 11 olyan vármegye az országban, ahol nem érhető el gyermek- és ifjúságpszichiátriai fekvőbeteg ellátás.** Ezekkel az adatokkal összhangban vannak a **KSH-ban nyilvántartott adatok** is (lásd 6. ábra). A **pszichiátriai gondozóintézetek¹⁹³ száma 2010 óta 26-ról 17-re csökkent, miközben a gondozottként¹⁹⁴ nyilvántartott kiskorúak száma növekvő tendenciát mutat**. 2022 óta az új esetek száma rohamosan nő: míg a korábbi években kb. 4000 új ellátottat vettek gondozásba, addig 2022-ben közel 5300-at, 2023-ban pedig több, mint 7300-at. A férőhelyek bővítése mellett fontos hangsúlyt fektetni a szakemberekkel való ellátottságra is, hiszen a legfrissebb elérhető **adatok** szerint **országosan 50-60 gyerekpszichiáter praktizál**. A szakemberek átlagéletkora magas, sokan a **nyugdíj** mellett dolgoznak.

¹⁹³ A gondozóintézet a járóbetegeket ellátó, gyógyító-megelőző egészségügyi intézmény. A gondozók a betegellátás során felderített és beutalt, továbbá a szűrővizsgálattal felkutatott, szakvizsgálatra beutalt vagy önként jelentkező betegek rendszeres gondozását végzik.

¹⁹⁴ Egy meghatározott időpontban (általában az év végén) nyilvántartott, rendszeres gyógykezelés, illetve gondozás (ellenőrzés) alatt álló beteg.

6. ábra: Gyermek- és ifjúságpszichiátriai ellátás adatai, 2010-2023.

Adatok forrása: KSH Statdat

A gyermek- és serdülőkorú figyelemzavar és hiperaktivitás (attention deficit and hyperactivity disorder, továbbiakban: ADHD) magyarországi elterjedtségét, valamint a közfinanszírozott ellátásban kezelt gyerekeket vizsgáló 2024.évi **kutatás** eredményei szerint az ADHD diagnosztizálása az elmúlt 10 évben növekvő tendenciát mutatott, ugyanakkor arra a következtetésre jutott, hogy 7-ből 6 ADHS-s gyerek nem részesül közfinanszírozott ellátásban. A kezeletlen ADHD következményeit tekintve pedig nemcsak a beteg számára jár kedvezőtlen kimenetellel az ellátás elmaradása, hanem súlyos társadalmi-gazdasági terhet is jelent.

Egy 2024-ben megjelent, nagy esetszámú és több évtizedet átölelő adatbázist

feldolgozó **tanulmány** arról számolt be, hogy a **gyermekkorban daganatos betegségen átesettek** a kortársaikhoz képest egészségtudatosabban élnek. A kutatók megállapításai szerint az érintettek vagy egész életükre kiható **traumaként**, vagy egyfajta „**védőpajzsként**” tekintenek a gyermekkorban daganatos betegségükre. A szerzők kiemelik azt is, hogy az érintett gyerekek jelentős hátrányokat szenvednek a testvéreikhez viszonyítva a társadalmi integrációban és elfogadásban.

Már a tavalyi évben beszámoltunk a **védőnői rendszer** átalakításáról, aminek keretében a védőnői szolgálatok fenntartását az állam átvette az önkormányzatoktól. Az átalakulás során a védőnők számára az információ hiány jelentette

a legnagyobb problémát. 2024 folyamán viszont sokan azzal szembesültek, hogy a **fizetésük csökkenhet**, ugyanis míg az alapbérük emelkedett, számos olyan pótlékot nem kaptak meg az új rendszerben, amelyet korábban az önkormány-

zatok biztosítottak. A védőnői ellátás az elmúlt években országos szinten stabil működést mutatott, évente **az álláshe-lyek 6-8%-a volt betöltetlen a KSH ada-tai szerint.**

A fiatalkorúak egészsége

Az ellátórendszerből érkező tapasztalatok évek óta azt jelzik, hogy a fiatalok mentális egészsége jelentősen romlott az elmúlt években (lásd előző fejezetet). Egy gyermekek jóllétével foglalkozó **ta-nulmány** eredményei szerint az **elmúlt évek krízisei (klímaválság, háborúk, járványok) komolyan veszélyeztetik a fiatalok mentális egészségét.**

Egy másik **tanulmány** a gyerekek men-tális egészsége és az **eszközhasználat** közötti összefüggésekkel foglalkozott. Megállapítása szerint **a depresszió, az önsértő és öngyilkos gondolatok gyakorisága a koronavírus járvány óta egyre növekszik a fiatalok körében.** Önmagában a digitális eszközök használata nem rontja a mentális állapotot, és a kontrollált keretek közötti használ-at veszélyezteti legkevésbé a mentális jóllétet. Problémát a túlzásba vitt használ-at, különösen a túlzásba vitt közösségi média használat okozhat.

2024-ben **kutatás** készült a másfél éves gyerekek digitális médiahasználatá-ról. Az eredmények szerint a gyerekek többsége rendszeresen használ digitális eszközöket. 71,7%-uk napi, 43,6%-uk pe-dig heti rendszerességgel nézett tévét, 21,2%-uk pedig napi rendszerességgel

nézett moblion, vagy tableten videókat. A gyerekek átlagosan 85,7 percet töltöttek képernyő előtt. **A gyerekek ké-pernyőideje szorosan összefüggött az anyák szociodemográfiai hátterével.** A magasabb státuszú anyák gyerekei körében sokkal kevésbé volt jellemző a napi egy órát meghaladó képernyőidő. Az eredmények arra is rámutattak, hogy **azon gyerekek esetén, akik több, mint napi 30 percben használtak digitális médiaeszközöket, kisebb a valószínű-sége annak, hogy a szüleik majdnem mindennap mondókáznak nekik és játszanak velük.**

A **Kék Vonal friss jelentésében**, a 2024-es év vonatkozásában arról számolt be, hogy a legtöbb gyerek **szorongás és de-presszió** miatt hívta a segélyvonalat - a hívók jelentős részéről pedig a beszélge-tés során kiderült, hogy diagnosztizált mentális betegsége van. A Kék Vonal is beszámolt arról, hogy a tapasztalatok alapján **nehéz megfelelő mentálhigiénés ellátáshoz jutni**, elsősorban az el-látórendszer kapacitás problémái miatt. A jelentés szerint sok hívó továbbá bán-talmazás miatt kér segítséget, valamint megnőtt az öngyilkossági gondolatok és az önsértések száma is. **Az önsértés-ről beszámolók száma 2020 óta közel**

5,5-szörösére, míg az öngyilkossági gondolatokkal küzdők száma 2,5-szeresére nőtt négy év alatt. Más segélyvonalon beérkező hívások között is az érzelmi problémák, félelem, szorongás és megoldatlan feszültség szerepelt fő okként. A KSH adatai szerint 2023-ban 11 befejezett öngyilkosság történt a 0-17 éves korcsoportban, amely kevesebb volt, mint az azt megelőző két évben (2022-ben 13, 2021-ben 20). Az öngyilkosságot elkövetők közt 9 fiú és 2 lány volt, amely felhívja a figyelmet **a fiúk nagyobb fokú veszélyeztetettségére.**

A Vadaskert Alapítvány **aggódását fejezte ki** amiatt 2024-ben, hogy **az önsértő, öngyilkosságot megkísérlő gyerekek életkora egyre alacsonyabb:** 11-12 éves, 5-6. osztályos diákoknál is megjelent ez a probléma.

2024-ben sor került ESPAD¹⁹⁵ lekérdezésre, amely nemzetközileg összehasonlítható módon gyűjt adatokat a fiatalok szerfogyasztási szokásairól. Tavaly még csak **néhány előzetes adat** állt rendelkezésre, amely szerint a dohánytermékek fogyasztása emelkedett az elmúlt öt évben. Az alkoholfogyasztásban nincs nagy változás, de **a nagyivás¹⁹⁶ továbbra is terjed a fiatalok körében, és a drogfogyasztás is nőtt.** Az eredmények azt mutatják, hogy **a megkérdezettek egy-**

harmada semmilyen prevenciós tevékenységben nem vett részt a kérdezést megelőző két évben.

Magyarországon **2024-ben nem volt sem drog, sem alkohol stratégia érvényben.** Az utolsó drogstratégia 2020-ban lejárt, alkoholstratégia pedig nem is volt. 2021 júliusától lépett életbe az Nkt. módosítása, amelynek értelmében kábítószer-prevenciós foglalkozást (és szexuális nevelést is) csak az iskolákban tanító pedagógusok, valamint az iskolaegészségügyi szolgálatot ellátó szakemberek tarthatnak. Ezenkívül kizárólag olyan szervezetek tarthatnak foglalkozásokat a témában, akiket a jogszabályban kijelölt szerv nyilvántartásba vett. Ilyen nyilvántartás létrehozására azonban évekig nem került sor. Már 2025 legelején került fel a Kormány honlapjára egy **tervezet**, amelynek értelmében az NNGYK hatásköre lesz engedélyezni és nyilvántartásba venni azokat a szervezeteket, akik iskolai foglalkozásokat tarthatnak.¹⁹⁷

Az **ifjúságaddiktológia** területén nem történt érdemi előrelépés 2024-ben. Az NNGYK adatszolgáltatása alapján megállapítható, hogy járóbeteg ellátás csak két vármegyében történik, míg fekvőbeteg ellátás újra 4 vármegyében elérhető. Egy 2024-es addiktológiai ellátásokra

¹⁹⁵ European School Survey Project on Alcohol and other Drugs

¹⁹⁶ Az ESPAD kutatásban a nagyivás egy alkalommal öt vagy több ital fogyasztását jelenti. Egy itálnak számít másfél dl bor, vagy egy korsó (fél liter) sör, vagy egy pohár (4-5 cl) égetett szesz, vagy egy koktél vagy két üveg (5 dl) előre összeállított alkoholtartalmú üdítőital. Forrás: Arnold, P. (2014). Alkoholfogyasztási szokások. In.: Németh, Á., Költő A. (szerk.): Egészségmagatartás iskoláskorban. NEFI, 58-77., 58. oldal)

¹⁹⁷ A 2021-es jogszabálmódosítás előtt is az NNGYK feladata volt koordinálni az egészségfejlesztési programokat, a **Nemzeti Drog Fókuszpont éves jelentése** szerint

fókuszáló **tanulmány** is arról számol be, hogy ezen a területen is jelentős kapacitás hiányok jellemzik az ellátórendszert. 2016 és 2021 között a **14-17 éves lányok körében csökkent a terhességmegszakítások száma**, amely 2022-ben kis mértékben növekedett. A legfrissebb, 2023-as adatok szerint pedig ismét csökkent, de

nem érte el a 2021-es szintet. 2021-ben 1187 terhességmegszakítást végeztek, 2022-ben 1273-at, 2023-ban **1215-öt**.

2023-ban a **kiskorú anyák 1494 újszülöttet** hoztak a világra, ugyanannyit, mint 2022-ben.

Életszínvonal

„Az Egyezményben részes államok elismerik minden gyermeknek a szociális biztonsághoz (...) való jogát.” – Részlet az ENSZ Gyermekjogi Egyezményéből.

2024-ben a rekord gyorsaságú **infláció** lecsökkent, de a **KSH adatai szerint** decemberben a fogyasztói árak így is 4,6%-kal haladták meg az egy évvel korábbiakat, az élelmiszerek pedig összességében 5,4%-kal kerültek többbe, mint

egy évvel korábban, de egyes élelmiszercsoportokban ennél is nagyobb volt a drágulás. A liszt ára 36,2%-kal, a tojásé 21,9%-kal, a tejé 19,5%-kal a zöldségeké pedig 17,3%-kal lett több, ami jelentősen **növeli a családok kiadásait**.

„Nincs stabil anyagi biztonság a családokban, ez félelmet kelt a gyerekekben. A családok a pénzhiány miatt elküldenek gyerekeket nyári munkára.”

(Kiskorú Kolléga meglátása)

A **KSH legfrissebb, 2023-ra vonatkozó adatai** szerint **javultak a szegénység mutatói**¹⁹⁸ az előző évihez képest, de **nem érték el a 2022-es szintet**. A szegénység vagy társadalmi kirekesz-

tődés kockázatának kitettek aránya a 0-17 éves korcsoportban 21,1% volt. A gyerekes háztartások közül a leginkább az **egyszülős háztartások** a legveszélyeztetettebbek, körükben 32% kitett

¹⁹⁸ A kézirat lezárásának idején **jelent meg** a nyilvánosságban, hogy az adatok részletes vizsgálata szakmai és módszertani aggályokat vet fel az adatminőséggel kapcsolatban.

a kockázatoknak, tőlük nem sokkal vannak lemaradva a **három gyerekes két-szülős családok** ahol ez az arány 27,8%. Ugyanakkor az **Eurostat**¹⁹⁹ adatai szerint hazánkban a **súlyos nélkülözésben** (medián jövedelem 40%-a alatti szinten), szegénységben élő gyermekek száma **folyamatosan nő**. A 18 éven aluliak körében 2014-ben 118 ezer gyermek, a 0-17 évesek 7%-a élt ilyen körülmények között, 2023-ban már 13,1% (224 ezer gyermek). Az 5 éven aluliak körében 2014-ben 47 ezren, 2023-ban 76 ezren tartoztak ebbe a jövedelmi csoportba. Ezek a gyermekek olyan háztartásokban nevelkednek, amelyek átlagjövedelme nem haladja meg a havi 150-170 ezer Ft-ot. (Ez 4 fős, két szülő és két 14 éves gyerek összetételű háztartásokra vonatkozik).

A **KOHORSZ kutatás**²⁰⁰ **friss eredményei** a gyermekek másfél éves korára vonatkoznak. A családok anyagi helyzetének vizsgálata összességében kedvező képet

fest. A másfél éves gyereket nevelő családok körében a pelenka megvásárlása és a megfelelő ruha biztosítása a gyerek számára a családok 6,7%-ának okoz nehézséget, míg a zöldség és gyümölcsök megvásárlása a családok 5,6%-ának jelentett problémát. **A komoly anyagi problémákkal küzdő családok aránya a kisebb településeken magasabb**, mint a nagyobb falvakban és városokban. Ezek az eredmények is megerősítik, hogy a legnehezebb anyagi helyzetben a **kisgyermeket nevelő, egyedülálló anyák** vannak, ezeknek a családoknak közel egyötöde számára nehézséget jelent a háztartás anyagi terheinek viselése.

„Mi így a boltokban vettük észre leginkább az inflációt, meg az áraknak a növekedését, meg a sulibüfében, aminek egyébként is viszonylag magas ára szokott lenni, meg akár sportegyesületben, vagy egyéb ilyen helyeken, mint mondjuk művészeti iskola, szakkörök.”

(Kiskorú Kolléga meglátása)

¹⁹⁹ Az Eurostat a KSH által gyűjtött adatokat adja közre, így ezekben az esetekben is megjelenhetnek aggályok az adatminőséggel kapcsolatban.

²⁰⁰ A Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat a KSH Népeségtudományi Kutatóintézet által indított kutatás, amely a 2018/19-ben született gyermekek felnövekedését követi nyomon. A vizsgálat révén jobban megismerhetjük a magyarországi gyermekvállalási és gyermeknevelési körülményeket, valamint az itt születő gyermekek fejlődését meghatározó szülői, családi és társadalmi sajátosságokat. Forrás: <https://www.kohorsz18.hu/>

Míg a **családi pótlék** összege 2008 óta változatlan, addig az elérhető támogatásokat és adókedvezményeket elsősorban a magasabb státuszú családok tudják igénybe venni. Szintén a KOHORSZ mintáján végzett **elemzések** megerősítik, hogy **a magasabb státuszú családok használják ki leginkább ezeket a kedvezményeket, amelyek így inkább növelik mint csökkentik az egyenlőtlenségeket.**

2024-ben egy új gazdasági akcióterv részeként a **kormány bejelentette**, hogy két ütemben tovább emeli az adókedvezmények mértékét. Szintén a gazdasági akcióterv részét képezi a **munkáshitel**, amelynek célja a fiatal munkavállalók pályakezdésének elősegítése - ez a rendelkezés a 16 évre leszállított tankötelezettségi korhatár miatt gyerekeket is érint. A konstrukció 4 millió forint kamatmentes hitelt biztosít a pályakezdő, de tanulói jogviszonyban már nem álló 17-25 éves fiatalok számára. A hitel szaba-

don felhasználható, futamideje 10 év. A kedvezményért cserébe a fiatal vállalja, hogy a hitel folyósításától számított legalább 5 évig bejelentett magyarországi lakcímmel rendelkezik és dolgozik. Az, hogy a hitel már 17 éves kortól elérhető, aggályos lehet, valamint nem ösztönzi a tanulást, ellenben azzal, hogy az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága felhívta a Kormányt, hogy állítsa vissza a tankötelezettségi korhatárt 16 évről 18 évre.²⁰¹

²⁰¹ CRC/C/HUN/CO/6

I. Oktatás, szabadidő, kultúra

„Az Egyezményben részes államok megegyeznek abban, hogy a gyermek oktatásának a következő célokra kell irányulnia: (...) elő kell segíteni a gyermek személyiségének kibontakozását, valamint szellemi és fizikai tehetségének és képességeinek a lehetőségek legtágabb határáig való kifejlesztését (...)”

– Részlet az ENSZ Gyermekjogi Egyezményéből.

2024. év végén módosult a **Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia** az EU kritériumainak való megfelelés érdekében. A módosítások a gyerekeket is érintik: „Születés és gyermekkor” cím alatt módosultak a beavatkozási terület legfontosabb számszerűsített céljai, valamint változott a „Köznevelési, szakképzési, felsőoktatási rendszer – óvodától egyetemig” fejezet is. Az ún. barcelonai célkitűzések többek között a 0-2 éves gyermekek 33%-os formális gondozásbeli arányát írják elő. A települési önkormányzatok átalakított feladat-ellátási kötelezettsége pedig szélesebb körben teszi lehetővé a bölcsődei ellátás helyi szinten kötelező – települési igényekhez igazított – megszervezését. A települési önkormányzatoknak a 10 ezer lakosnál kisebb településeken is biztosítaniuk kell a bölcsődei ellátást, amennyiben a 3 év alatti gyermekek száma meghaladja a 40 főt, vagy legalább 5 kisgyermekes szülő jelzi igényét az ellátás igénybevételére (2017 előtt csak a 10 ezer fő feletti lakossal rendelkező településeken volt kötelező bölcsődét működtetni). A bölcsődei ellátásra vonatkozó kritérium egyébként már

több mint hat éve érvényes norma a Gyvt. 2017. január 1-jétől hatályos módosításának köszönhetően, amelyet a 2015. évi CCXXIII. törvény vezetett be. Ennek az előírásnak, és a 2024-ig érvényben lévő Stratégiában foglaltak megvalósulásával kapcsolatos kihívásokról a korábbi gyermekjogi jelentésekben részletesen beszámoltunk, de itt is érdemes kiemelni, hogy az esélyegyenlőség, az inkluzív oktatás, a strukturális diszkrimináció, vagy a gyerekek jólléte kapcsán rendszerszintű, tartós problémákkal néz szembe a rendszer, érdemi pozitív elmozdulás nélkül.

A 2024-ben publikált a „Közoktatás indikátorrendszere 2023” című **kiadvány** a magyar közoktatás aktuális helyzetét mutatja be részletes statisztikai adatok és elemzések segítségével. A jelentés rávilágít **a tanulói teljesítmények romlására, a tanárhiány fokozódására, valamint a korai iskolaelhagyók arányának növekedésére.** Kiemeli továbbá az egyházi iskolák térnyerését és a **társadalmi szelekció erősödését**, amelyek hozzájárulnak az oktatási egyenlőtlenségek mélyüléséhez.

A **KSH 2023/2024-es tanévre vonatkozó adatai** alapján 324 ezer gyermek óvodai nevelésben, 712 ezer tanuló általános iskolai, közel 428 ezer diák közép fokú oktatásban részesül. 2,6 ezer súlyos és halmozottan fogyatékos gyermek fejlesztő nevelés-oktatás keretében teljesíti tankötelezettségét. Az óvodás gyermekek és a nappali oktatásban tanulók száma 2015 óta 2,8%-kal csökkent, ez összhangban áll a demográfiai folyamatok alakulásával. A **2024/2025-ös előzetes adatok** szerint, **az általános iskolába járók kivételével nőtt a nevelés-oktatásban részt vevők száma.** Óvodába 1300 fővel, közép fokú iskolába 1500 fővel több jár, azonban az általános iskolai tanulók száma 1900 fővel csökkent.

A **2023/2024-es tanévben az óvodai férőhelyek száma megegyező volt az előző évvel, így az óvodai ellátáshoz helyben hozzá nem férők aránya ebben az évben is 31% volt.** Bár országos szinten a férőhelyek száma meghaladja az óvodába járók számát, és még járási szinten is többnyire elegendő férőhely áll rendelkezésre, települési szinten nem mindenhol megoldott a gyerekek elhelyezése a férőhelyszám túllépése nélkül. Az európai uniós célkitűzés szerint 2030-ig el kell érni, hogy 3 éves kortól az iskola megkezdéséig a gyerekek 96%-a részesüljön óvodai nevelésben, hiszen az oktatás sikerességéhez és a kulcs kompetenciák elsajátításához jelentősen hozzájárul a kisgyermekkori nevelésben való részvétel. A 4 és az 5 évesek körében 97% az óvodába járók aránya, azonban a 3 évesek 86%-a jár csak óvodába.

A **2023/2024-es tanévben** az ország 1728 településén 3550 iskolában folytatták tanulmányaikat az általános iskolás diákok. Az általános iskolákban foglalkoztatott főállású pedagógusok száma közel 73 ezer fő, mintegy **1200 fővel kevesebb, mint az előző évben, ráadásul a pedagógusok 66,2%-a 45 évnél idősebb volt.**

A **korai iskolaelhagyók**²⁰² szempontjából Magyarország jelenleg a 4. legrosszabb helyen áll az Európai Unió országainak sorában, javítva az egy évvel korábbi helyzetén, ugyanis a 2022-es 12,4%-ról **11,6%-ra csökkent az arányuk.** Egy, a jelenséget vizsgáló **kutatás** megállapítása szerint a folyamatot egyszerre több tényező is befolyásolja. A tankötelezettség korhatárának leszállítása, a közoktatási rendszer központosítása, valamint a szegregáció erőteljes jelenlétének köszönhetően a szakpolitika nem tudta megállítani a korai iskolaelhagyók számának növekedését.

A Magyar Nemzeti Bank 2024-es **tanulmányából** kiderül, hogy jelenleg 16 ezer pedagógus hiányzik a magyar oktatási rendszerből. A tanulmány átfogó képet ad arról, milyen súlyos problémák vannak a magyar oktatási rendszerben és milyen lépések szükségesek ezek orvoslására. **Az elmúlt 20 évben az ötven éven felüli pedagógusok aránya 23%-ról 47%-ra nőtt, míg a pályakezdőké 15%-ról 7%-ra csökkent.**

²⁰² Korai iskolaelhagyónak számítanak azok a 18-24 éves fiatalok, akik legfeljebb alapfokú iskolai végzettséggel rendelkeznek, és akik a kérdezést megelőző négy hét folyamán sem iskolarendszerű, sem iskolarendszeren kívüli oktatásban, képzésben nem vettek részt.

„Az elmúlt évben rengeteg tanár mondott fel, tért át magántanári pályára, vagy ha nem, akkor a diákok egy általános kedvtelenséget, motiválatlanságot vesznek észre, ami hosszú távon kihat a gyerekek motivációjára is. Irreálisan régi közmondásokat kérdeznek ki a gyerekektől például a felvételiben, amiből már abszolút nem profitálnak és nem is fognak a jövőben sem.”

(Kiskorú Kolléga meglátása)

Magyarország 2024-ben 20 éve, hogy az Európai Unió tagja. Az oktatás területén számos EU-s forrás állt rendelkezésre ez idő alatt, de a források és lehetőségek kiaknázása alig valósult meg. A TÁRKI **Társadalmi Riportja** szerint néhány projekt sikeres megvalósítása megtörtént, azonban jelentős előrelépés nem következett be a tanulók teljesítményét illetően. Ennek **oka többek között az oktatási intézmények autonómiájának szűkülése, a lexikális tudás túlsúlya a tantervekben, a szűkös források és a pedagógushíány.** Az **uniós célkitűzések** egyike, hogy az olvasás, a matematika és a természettudományok terén gyengén teljesítő 15 évesek aránya 2030-ra legfeljebb 15% legyen. 2022-ben Magyarországon a fenti tárgyakból gyengén teljesítő 15 évesek aránya 22-29% volt. A magyar tanulók gyengébb teljesítménye nem tér el az OECD országok diákjainak teljesítményétől.

Az Országos Rendőr-Főkapitányságtól kapott adatok alapján látható, hogy a 2023/2024-es és a 2024/2025-ös tanév-

ben is **jelentősen nőtt az iskolaőrök száma.** A 2023/2024-es tanév kezdetén 589 iskolában teljesített szolgálatot iskolaőr, a 2024/2025-ösben pedig 748 iskolában²⁰³. A bevezetés óta a 2023/2024-es tanévben **intézkedtek a legtöbbször,** 234 esetben. 2025. január 31-ig pedig 173 esetben került sor intézkedésre. Az iskolaőrök számának területi megoszlásában jelentős különbségek vannak. A legtöbb iskolaőr (120 fő) Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyében teljesít szolgálatot, míg a legkevesebb (7 fő) Vas vármegyében.

2024. szeptember 1-jével hatályba lépett az a **kormányrendelet,** amely alapján a nevelési-oktatási intézményekben a telekommunikációra, a kép- vagy hangrögzítésre, valamint **az internetkapcsolatra alkalmas okoseszközök használatukban korlátozott tárgynak minősülnek.** Ezek birtoklása tanítási időben csak akkor lehetséges, ha azt az igazgató egészségügyi vagy tanulási célból engedélyezi a tanulmányi rendszerben.²⁰⁴

²⁰³ A Jelentés készítésekor a **sajtóban** ennél magasabb számok szerepeltek: 933 nevelési-oktatási intézmény részvételéről számolt be az ORFK. A rendőrség állományában pedig 830 fő iskolaőr szerepel a 2025. január 1-jei adatok alapján.

²⁰⁴ Erről bővebben lásd a Jogalkotás és intézkedések c. fejezetet.

A Rosa Parks Alapítvány 2024-ben végzett **kutatási jelentése** a roma származású sajátos nevelési igényű tanulók oktatási helyzetének súlyos problémáira hívja fel a figyelmet. A jelentés szerint a sajátos nevelési igény megállapítására irányuló **szakértői vizsgálatok gyerekjogi szempontból továbbra is aggályosak**, és gyakran **sértik a szülők eljárási jogait** is. Ráadásul továbbra is fennáll az a gyakorlat, hogy nem pusztán a gyerekek képességei, hanem **szociális háttérük is meghatározó tényező** abból a szempontból, hogy valakit sajátos nevelési igényű tanulónak nyilvánítanak-e vagy sem.

A Magyar Diáksport Szövetség 2022. szeptemberében 75 iskola bevonásával indította el az **Aktív Iskola programot**, amihez 2024-ig összesen 304 iskola csatlakozott. A program célja, hogy a diákokat több mozgásra, ezáltal egészségesebb életmódra ösztönözze. A 10-19 éves diákokkal 2024-ben **készített kutatás** eredményei szerint **a tanulók egynegyede a tanórák közötti szünetekben nagyon gyakran vagy szinte mindig aktív**. A tanulók 56,44%-a az egészségügyi rizikofaktort jelentő, napi 2 óránál több időt tölt egy nap telefonozással, 22,05% esetében a videójátékozással töltött idő, 21,95% esetén a számítógépezéssel töltött idő, 17,78% esetében pedig a tévénézéssel töltött idő haladja meg a napi 2 órát.

„Felvétélre való készüléskor nem marad időnk másra/magunkra. A felvételikor a szellemi jólét megszűnik. Nincs idő pihenésre, ettől nem tudunk koncentrálni. Ha az iskola közben lenne egy olyan 20 perc, amit a gyerekek másra fordíthatnának, mint a tanulásra, akkor a közösség, a koncentráció és órák is javulnának.”

(Kiskorú Kolléga meglátása)

Pihenés, szabadidő, rekreációs, kulturális és művészeti tevékenységek

„A gyermeknek joga van a pihenéshez és a szabadidő eltöltéséhez, a korának megfelelő játékhöz és szórakoztató tevékenységekhez, ahhoz, hogy szabadon részt vehessen a kulturális és művészeti életben.”

– ENSZ Gyermekjogi Egyezmény, 31. cikk.

A 2023/2024. tanévben tizedik alkalommal került sor a **Nemzeti Egységes Tanulói Fittségi Teszt (NETFIT)** mérésekre. A Magyar Diáksport Szövetség (MDSZ) informatikai rendszerében 3702 iskola 654 014 tanulójának eredményeit rögzítették. Az MDSZ **közleménye** szerint az iskola tanulóinak fittségi állapotát bemutató Intézményi Fittségi Index értéke

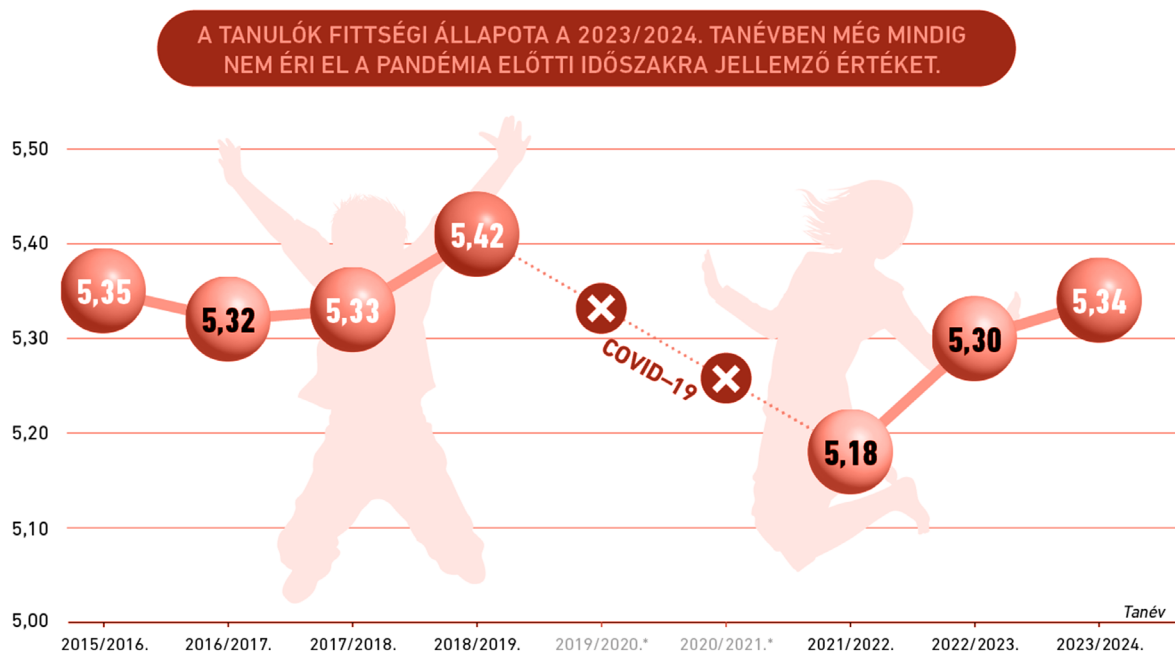
jól láthatóan növekszik, azonban még mindig nem érte el a koronavírus-járvány előtti szintet. (7. ábra) Az adatok alapján **a tanulók negyede túlsúlyos**, azonban a pandémia okozta lezárások feloldása óta alapvetően **csökkenő tendenciát mutat a túlsúlyos vagy elhízott tanulók aránya**.

„Nekünk egy csomószor nincsen ebédszünetünk. Úgy csinálták meg az órarendet, és ez nemcsak az, hogy éhesen hagy minket, hanem kevésbé fogunk tudni ettől koncentrálni, és a későbbiekben sem fogunk tudni ebédelni.”

(Kiskorú Kolléga meglátása)

7. ábra: Az országos átlagos Intézményi Fittségi Index alakulása.

Az országos átlagos Intézményi Fittségi Index (IFI) alakulása*

*A 2019/2020. és a 2020/2021. tanévben a Covid-19-járvány miatt nem történt meg a NETFIT® felmérés.

Egy 2024-ben megjelent **tanulmány** átfogóan értékelte a **Teljeskörű Intézményi Egészségfejlesztés** gyakorlati megvalósulását a hazai általános iskolákban. A megkeresett 3601 intézményből 2892 válaszolt a kérdőívre, amiben három kérdés mentén vizsgálták azt, hogy hogyan támogatják az iskolák a tanárokat az egészségfejlesztésben. **Az iskolák több mint kétharmadának pedagógiai programjában (68,5%) szerepelt egészségfejlesztés**, és kétharmaduk a tanárok munkáját is támogatta egészségismereti és készségfejlesztő képzésekkel. **A preventációs programok leggyakoribb témái a dohányzás (73,6%), a kábítószer-használat (71,3%) és az alkoholfogyasztás (61,9%) voltak**, mindhárom témával az állami iskolákban foglalkoztak a leggyakrabban. Az internet- és eszközhasználat problémáival az iskolák 60,9%-a, a játékszenvedéllyel csupán 18,9%-uk foglalkozott.

Az online és offline bántalmazás megelőzését az intézmények fele vállalta - főként állami és nagyobb iskolák. A foglalkozásokat leggyakrabban pedagógusok (64,5%), iskolai munkatársak (76,9%) vagy külső szakértők (66,9%) vezették, és minél többféle szakember vett részt a programban, annál több függőségi témát tudtak lefedni. **A diákok lelki egészségének rendszeres támogatása leginkább az egyházi és kis iskolákban volt jellemző.** A barátságos, biztonságos iskolai környezetet leginkább a magán- és kis iskolák tudták biztosítani, amely szoros összefüggést mutatott a **tanári közösségépítő** alkalmak gyakoriságával.

A függőség megelőzésének minősége csupán az iskolák 20,4%-ában volt jó. A jobb minőségű megvalósítás háttérében az állami vagy egyházi fenntartás, a komplex tanári képzések és a sokszínű megvalósítói csapat állt.

„A gyerekeknek egyre kevesebb szabadidejük van, és emellett a szabadidős programok és hobbik az infláció hatására egyre drágábbak és emiatt például már nem az lett az elsődleges szempont, hogy mit akarsz csinálni, hanem az, hogy mit tudsz csinálni abból a pénzből, ami nálad van, vagy mi a legreálisabb.”

(Kiskorú Kolléga meglátása)

Gyermekek művészeti nevelését befolyásoló tényezőket vizsgált 458 szülői válasz alapján egy 2024-es **kutatás**. A vizsgálat rámutatott, hogy a család mint elsődle-

ges szocializációs közeg jelentős hatást gyakorol a gyermek **zene** iránti érdeklődésének felkeltésére.

J. Különleges védelmi intézkedések

„Az Egyezményben részes államok megteszik a megfelelő intézkedéseket, hogy az a gyermek, aki akár egymagában, akár apjával és anyjával vagy bármely más személyvel együtt az erre vonatkozó nemzetközi vagy hazai szabályok és eljárások értelmében menekült helyzetének elismerését kéri vagy menekültnek tekintendő, megkapja az Egyezményben és más emberi jogokkal kapcsolatos vagy humanitárius jellegű egyéb nemzetközi okmányokban, amelyekben az említett államok részesek, elismert jogok élvezetéhez szükséges védelmet és humanitárius támogatást.”

– ENSZ Gyermekjogi Egyezmény, 22. cikk.

Menedékkérő, menekült és migráns gyerekek

A menedékkérő gyerekeket továbbra is rendszerszintű jogsértések érik Magyarországon.²⁰⁵ Menedéket kérni az ország területén néhány²⁰⁶ kivételtől eltekintve nem lehet. 2024-ben is csak Magyarország belgrádi vagy kijevi nagykövetségén lehetett ún. menedékkérelem benyújtására irányuló szándéknyilatkozatot tenni, és ez alapján döntötte el az **Országos**

Idegenrendészeti Főigazgatóság (továbbiakban: OIF), hogy beléphet-e Magyarországra formálisan is menedékkérelmet benyújtani egy kérelmező. Ez az eljárás sérti a menedékkérők jogait, és az uniós menekültügyi jogszabályokat, amely miatt 200 millió eurós bírság megfizetésére **kötelezte**²⁰⁷ az Európai Unió Bírósága Magyarországot 2024-ben.²⁰⁸

²⁰⁵ Európai Unió Bíróságának **ítélete** megállapította, hogy Magyarország menekültügyi eljárása sérti az uniós menekültügyi szabályokat.

²⁰⁶ Azoknak a személyeknek a körét, akik kivételesen Magyarország területén nyújthatnak be menedékkérelmet, a 361/2024. (XI. 28.) Korm. rendelet 5. §-a tartalmazza.

²⁰⁷ 2024. június 13-án kelt, Bizottság kontra Magyarország, C-123/22, EU:C:2024:493 számú ítélet.

2016 óta a rendőrség a határkerítés szerbiai oldalára kényszerít minden külföldit, aki szabálytalanul lépi át a határt, függetlenül attól, hogy gyerek vagy felnőtt, és noha a visszakényszerítéseket 2020-ban jogsértőnek mondta ki az Európai Unió Bírósága, 2024-ban például 5713 visszakényszerítést²⁰⁹ hajtottak végre a hatóságok, megtagadva ezzel a menedékkérellem benyújtásának lehetőségét (nincs adat arra vonatkozóan, hogy ebből hány esetben volt 18 éven aluli érintett). A visszakényszerítéseket az Emberi Jogok Európai Bírósága szintén jogellenesnek ítélte több ítéletében²¹⁰, 2024-ban is több alkalommal gyerekeket érintő ügyekben hozott döntést a bíróság.²¹¹

Kísérő nélküli kiskorú először 2022-ben nyújtott be menedékkérellem benyújtására irányuló szándéknyilatkozatot a belgrádi magyar nagykövetségen. 2023-ban tíz, **2024-ben pedig négy kísérő nélküli kiskorú tudott Magyarországon menedékkérelmet benyújtani.** Ha valaki kísérő nélküli kiskorúként érkezik, és gyermekvédelmi gyámot rendelnek neki, a gyámoknak (amennyiben a gyermek nevében menedékkérelmet szeretnének be-

nyújtani), szintén Belgrádig kell utaznia a papír benyújtása érdekében. Ez súlyos nehézségekkel jár az amúgy is túlterhelt gyámok számára, és gyakran jelentős idővesztéshez vezet a gyermek magyarországi státuszának rendezésében.²¹²

Magyarország **menedékes jogállást biztosít az Ukrajnából menekülő** (főleg) ukrán állampolgárok és családtagjai számára az ukrán-orosz háború kitörése óta. 2024. év végéig összesen majdnem 40 ezer menedékes státuszt ítél meg Magyarország. Az OIF nyilvántartása szerint²¹³ a majdnem 40 ezer menedékes közül 16 ezer gyermek. Ehhez képest az Oktatási Hivatal mindössze 2400 „menedékjogot kérő, menekült, menedékes” gyermeket tart nyilván.²¹⁴

A Kárpátok Alapítvány 2024 nyarán **publikálta** a Magyarországon élő ukrainai menekültek körében végzett kutatásának eredményeit. A kérdőíves adatfelvétel mintájába került 73 háztartásban 87 gyerek (0-17 éves) él, akik 93 százalékaról (81 fő) készült gyerekkérdőív (ezt mindig felnőtt háztartástagtól, családtagtól, többnyire a szülőtől kérdezték le). A gyerekek

²⁰⁸ Ennek még mindig nem tett eleget az állam, ezért naponta 1 millió euróval növekszik a bírság összege azóta is.

²⁰⁹ A visszakényszerítést 2020-ban jogsértőnek mondta ki az Európai Unió Bírósága, az ítélet végére nem hajtása miatt jelenleg is kötelezettségszegési eljárás folyik. Az Európai Unió Bírósága 2023. november 30-án meghallgatást tartott az ügyben, mely során mind az Európai Bizottság, mind a magyar kormány képviselőihez kérdéseket intézett.

²¹⁰ Például: **Case of SHAHZAD v. HUNGARY; Case of S.S. and OTHERS v. HUNGARY**

²¹¹ Például: **Case of K.P. v. HUNGARY; Case of M.D and OTHERS v. HUNGARY**

²¹² Azoknak a személyeknek a körét, akik kivételesen Magyarország területén nyújthatnak be menedékkérelmet, a 361/2024. (XI. 28.) Korm. rendelet 5. §-a tartalmazza.

²¹³ Az adatot az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság 2025. február 19-én küldte meg a Magyar Helsinki Bizottság számára.

²¹⁴ Az adatot az Oktatási Hivatal 2025. február 5-én küldte meg a Magyar Helsinki Bizottság számára.

negyede (24%) alsó tagozatos, 30 százalékuk felső tagozatos általános iskolás volt a kutatás idején, 9 százalékuk óvodába járt, 6 százalékuk középiskolában tanult. **Egyharmaduk (32%) nem járt intézménybe.** Ők jellemzően, de nem kizárólag a legfiatalabb korcsoportba tartoznak. Tíz gyerek (a legfiatalabbak, jellemzően 0-2 évesek) azért nem járt intézménybe, mert **a szülő otthon volt velük**, és nem is szeretnék volna még intézménybe íratni gyerekeiket. Két-két gyereknél a szükséges védőoltások hiányát, illetve a **nyelvi akadályokat**, egy-egy esetben a **szükséges dokumentumok hiányát**, illetve azt jelölték meg okként, hogy nem terveznek Magyarországon maradni. A hat éven felüli gyerekek közül négy a nyelvi akadályok miatt nem jár iskolába; egyikük hétéves, a másik három 16-17 éves, és mindannyian megyei jogú városban éltek. Közülük két 17 éves fiatal helyzetét a szükséges dokumentumok hiánya is nehezítette.

A Magyar Helsinki Bizottság tapasztalata szerint a menedékes státusz kérelmezésével, valamint a magyarországi tartózkodás alapvető szabályaival kapcsolatban nem folytatott átfogó és közérthető információs kampányt a magyar állam. Emiatt **sok menedékes, sőt, állami intézmény még 2024-ben sem volt tisztában az alapvető oktatási és egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáféréshez szükséges információkkal.** Például az egészségügyi

szolgáltatók, a Magyar Helsinki Bizottság tapasztalata szerint, sok esetben még 2024-ban sem voltak tisztában azzal, hogy az Ukrajnából menekülők a menedékes, illetve magyar vagy ukrán okmányaikkal (pl. útlevél, személyi igazolvány) térítésmentesen jogosultak igénybe venni az egészségügyi szolgáltatások széles körét.²¹⁵ A TAJ szám helyettesítésére szolgáló „technikai azonosító” létrehozásáról ugyan a magyar jogalkotó rendelkezett²¹⁶, de a Magyar Helsinki Bizottság tapasztalata szerint számos egészségügyi szolgáltatónál még az elmúlt évben is problémába ütközött az ukrainai menekültek térítésmentes ellátása, ami miatt sok gyermek például télen gyógyszer nélkül maradt, vagy nem fogadták őket súlyos betegséggel a kórházakban.

2024. augusztus 21-e óta csak a „háborús műveletek által sújtott” ukrán területekről érkező menedékesek **jogosultak** központi állami elszállásolásra.²¹⁷ Az első ilyen **területlistát** 2024. július 4-én tette közzé a kormány. Ez azóta (a kézirat lezárásáig) nem frissült. Azok, akik államilag támogatott szálláshelyen laktak, de a rendelet következtében elveszítették jogosultságukat, méltányossági kérelmet adhattak le az orosz-ukrán háború elől Magyarországra menekülő személyekért felelős kormánybiztosnak. A kormánybiztos a méltányossági kérelmeket azonban indokolás nélkül utasította vissza, sőt,

²¹⁵ A Magyar Helsinki Bizottság gyakorlatában megjelenő eset.

²¹⁶ Az ukrainai válsággal összefüggő egyes, az egészségügyi ellátást érintő adatkezelési kérdésekről szóló 171/2022. (IV.29.) Korm. rendelet.

²¹⁷ 104/2022. (III.12.) Korm. rendelet, aminek szövegét 2024. augusztus 21-ei hatályba lépéssel módosította a 134/2024. (VI. 28.) Korm. rendelet.

előfordult olyan is, hogy ugyanannak a családnak az egyes tagjai között is eltérő elbírálásra került sor. A rendelet következtében ezért augusztus közepén 2-3 ezer, legfőképpen kisgyerekes család került az utcára, **Kocs településén** például 120 ember vált hajléktalanná egyik napról a másikra. A menedékes családok azóta két

pert is megnyertek²¹⁸ a kormánybiztossal szemben, azonban a Magyar Helsinki Bizottság tapasztalata szerint lakhatásuk azóta sem oldódott meg, és a rendelkezésre álló lehetőségek miatt sokszor egész családok laknak egy szobában, amit így is alig tudnak kifizetni.

Menedékes családok kilakoltatása 2024. augusztus 20-án.
Fotó: Nagy Bernadett, Magyar Helsinki Bizottság.

²¹⁸ Fővárosi Törvényszék 14.K.703.627/2024/20. számú és 14.K.702.978/2024/67. számú ítélete.

Gyerekekre vonatkozó igazságszolgáltatás

Az ENYÜBS adatai szerint 2022 óta emelkedés figyelhető meg a 0-13 évesek által elkövetett regisztrált bűncselekmények számában, azonban 2024-ben jelentős növekedés figyelhető meg. Míg 2023-ban 2523 elkövetést regisztráltak, addig 2024-ben 4350-et.²¹⁹ A gyermekkorúak bűnelkövetésének emelkedése komoly **válságtüneteket** jelez, aminek egyik legsúlyoságesebb megnyilvánulása 2024-ben annak a 12 éves kislánynak az **esete** volt, aki megszúrta egy osztálytársát, és halállistát állított össze azokról, akikkel végezni akart. A nyilvánosságra került információkból tudható, hogy a kislány családjában súlyos problémák voltak, volt olyan eset is, amikor a szülők konfliktusában rendőri beavatkozásra is szükség volt. Ezért is fontos a hatékony bűnmegelőzési programok részeként a gyerekek támogatását megvalósítani. Szakemberek és szakmai szervezetek évek óta jelzik, hogy a gyerekek mentális állapota egyre romlik.²²⁰

Bizonyosan történt emelkedés a 0-13 éves korúak által elkövetett bűncselekményekben, hiszen a lopások, valamint

a testi sértések száma is emelkedett, azonban vannak furcsaságok a 2024. évi statisztikában. Így például 763 elkövetést regisztráltak az „Információs rendszer védelmét biztosító technikai intézkedés kijátszása” tényálláshoz, amivel ez a második 0-13 évesek által leggyakrabban elkövetett bűncselekmény volt 2024-ben.²²¹

Az Országos Bírósági Hivataltól kapott adatok alapján **2024-ben 26 gyermekkorú elkövetőt ítétek el jogerősen**, valamint **2164 fiataalkorút**. Ezek a számok közel azonosak a megelőző évek statisztikaival. A legtöbb esetben 2024-ben is próbára bocsátást (927 fő) és pártfogó felügyeletet (1085 fő) szabtak ki. Szabadságvesztésre 1 fő gyermekkorú elkövetőt ítétek, de büntetését felfüggesztették. A 14-17 évesek korcsoportjában 426 esetben szabtak ki szabadságvesztés büntetést, amit 344 esetben felfüggesztettek.

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságától kapott adatok szerint **12-13 éves gyerek 2024-ben sem volt büntetés-végrehajtási intézetben sem jogerős ítélettel, sem letartóztatás-**

²¹⁹ Fontos megjegyezni, hogy mivel 2018 óta nem kerül sor az elkövetők számának a regisztrálására, ezért nem tudható, hogy az elkövetők száma hogyan alakul, hiszen egy elkövető, ha több cselekményt követett el, akkor többször is regisztrálásra kerül a statisztikában.

²²⁰ Erről bővebben lásd Alapvető egészség és jóllét valamint A fiataalkorúak egészsége c. fejezeteket.

²²¹ Ehhez a tényálláshoz a korábbi években egyetlen elkövetést sem regisztráltak, ráadásul minden elkövetés egyetlen vármegyében történt, ezért feltételezhető, hogy itt valójában egyetlen kiskorú cselekményeiről van szó

ban. A 14-17 évesek közül 2024-ben 7 fő jogerős ítélettel került bv. intézetbe. Jogerős végrehajtásból 6 fő szabadult 2024-ben. Közöttük 1 fő szabadult feltételesen, a többiek büntetésüket kitöltve szabadultak. A legtöbben 1 és 6 hónap közötti időt töltöttek bv. intézetben. December 31-én 9 fő töltötte jogerős büntetését, közülük a legtöbben emberölés miatt (4 fő). 2024 folyamán letartóztatásba 50 fő került.

A KSH-ban nyilvántartott **adatok szerint 2024-ben 161 fő került javítóintézetbe** jogerős ítélettel, legtöbben rablás (69 fő), vagy lopás miatt (45 fő). December 31-én 187 fő töltötte a büntetését, közülük 2 fő volt 12-13 éves, 96-an 14-17 évesek, míg 89-en a 18-21 éves korcsoportba tartoztak. Letartóztatásba 218 főt helyeztek, szintén legtöbbüket rablás (93 fő) és lopás (46 fő) miatt. December 31-én pedig 147-en voltak letartóztatásban javítóintézetben. Közülük 7 fő volt 12-13 éves, 124 fő 14-17 éves, 16 fő pedig 18-21 éves.²²²

A javítóintézetben neveltek esetében vannak információk a kiskorú gyermek elhelyezésére vonatkozóan,²²³ míg ilyen adatok a büntetés-végrehajtási intézetekben nem állnak rendelkezésre. **2024 folyamán összesen 6 kisgyermek került a javítóintézeti nevelttel együtte-**

sen elhelyezésre, közülük ketten éltek december 31-én javítóintézetben. Ebben az évben egy olyan eset volt, amelyben a fiatalkorú a javítóintézeti nevelés alatt szülte meg gyermekét.²²⁴

A javítóintézetekben a reszocializáció elősegítése érdekében lehetőség van **családi konzultációs és családterápiás alkalmakat** tartani. Az adatok alapján látható, hogy a Covid-19 járvány visszavetette ezeknek az alkalmaknak a megvalósulását, ugyanis míg 2018-ban és 2019-ben 83-94 gyerek esetében került sor családi konzultációra, addig 2020-tól fogva az érintett gyerekek száma 20 körül van. A családterápia nem igazán jellemző, évente 1-3 fő vehetett részt ilyen alkalmakon, de volt olyan év is, amikor egyáltalán nem valósult meg ilyen tevékenység.²²⁵

²²² Adatok forrása: KSH 1511 OSAP sz. adatgyűjtése (Jelentés a javítóintézetek helyzetéről)

²²³ Itt olyan esetekre kell gondolni, amikor a 18 éven aluli elítélt gyermeket szült a büntetés-végrehajtási intézetben tartózkodása alatt, vagy egy éven aluli gyermeke volt.

²²⁴ Adatok forrása: KSH 1511 OSAP sz. adatgyűjtése (Jelentés a javítóintézetek helyzetéről)

²²⁵ Adatok forrása: KSH 1511 OSAP sz. adatgyűjtése (Jelentés a javítóintézetek helyzetéről)

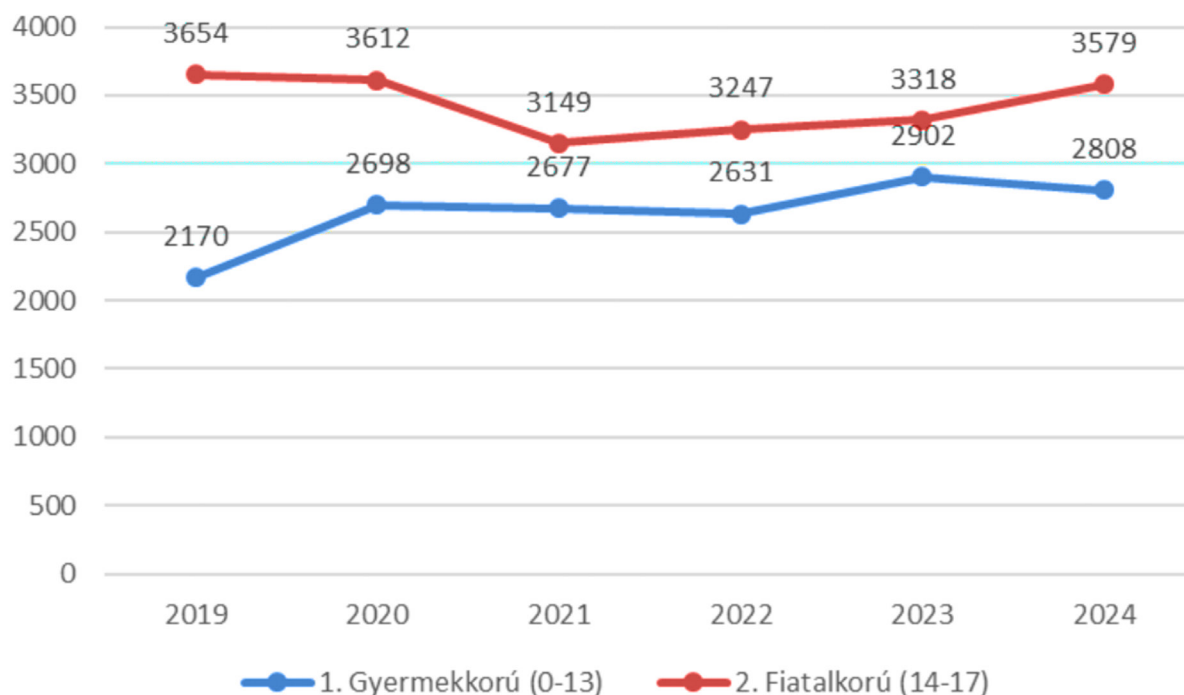
²¹⁸ Fővárosi Törvényszék 14.K.703.627/2024/20. számú és 14.K.702.978/2024/67. számú ítélete.

Bűncselekmények gyermekáldozatai és -szemtanúi

Az ENYÜBS adatai alapján **2024-ben a sértetté vált gyerekek száma a 0-13 éves korcsoportban valamivel csökkent az előző évhez képest, míg a 14-17 éves korcsoportban nőtt** (lásd 8. ábra). A 0-13 évesek sérelmére leggyakrabban elkövetett bűncselekmény a kiskorú veszélyeztetése, melyet az esetek 80%-ában a szülő követett el. A második leggyakoribb sérelmükre elkövetett bűncselekmény a testi sértés volt, aminek a fiúk nagyobb arányban válnak áldozatává,

mint a lányok. A harmadik leggyakrabban elszenvedett bűncselekmény a szexuális erőszak volt, aminek viszont nagyobb arányban a lányok az áldozatai, a cselekmények elkövetője pedig a legtöbb esetben családi, rokoni, vagy egyéb ismerős. A 14-17 évesek legtöbbször lopás áldozatává váltak. A második helyen ebben a korcsoportban is a testi sértés áll, aminek kétszer annyi fiú válik áldozattá, mint lány.

8. ábra: Gyermek- és fiatalkorú sértettek számának alakulása 2019-2024.

Az Igazságügyi Minisztérium tájékoztatása alapján **2024-ben 1117 esetben fordult kiskorú gyerek az Áldozatsegítő Szolgálathoz**, amely több, mint az elmúlt években. Közülük 1066-an fordultak **Áldozatsegítő Központ**hoz (továbbiakban: **ÁSK**), vagy **Áldozatsegítő Pont**hoz. 2024-ben 17 ÁSK és négy Áldozatsegítő Pont működött az országban, ahol a bűncselekmények áldozatai pszichológiai, jogi és pénzügyi segítséget kaphatnak ²²⁶. Ezek közül 2024-ben öt ÁSK-t nyitottak meg Zalaegerszegen, Székesfehérváron, Kaposváron, Győrben és Újbudán, valamint egy Áldozatsegítő Pont nyílt Érden.

Az Igazságügyi Minisztérium tájékoztatása szerint az Áldozatsegítő Vonalon (+36 80 222 5225) 2024-ben mindössze 3 kiskorú gyereket érintő hívást kezeltek, amely hasonló a tavalyi évhez, pedig 2022-ig a hívások száma emelkedő tendenciát mutatott.

Az OGYSZ tájékoztatása szerint 2024-ben is **5 Meghallgató és Terápiás Központ** működött az országban. Míg a Központokban dolgozó szaktanácsadók száma bővült 2024 folyamán, december 31-én 23 fő dolgozott, addig a terápiát ellátó klinikai szakpszichológusok száma 7 főről 3 főre csökkent.²²⁷ Az adatok alapján látható, hogy 2022 óta folyamatosan **nő a Központokban kihallgatott gyerekek száma**: 2022-ben 190 főt, 2023-ban 301 főt, 2024-ben már 396 főt hallgattak ki. 2024-ben háromszorosára növekedett a szaktanácsadó közreműködésével történő kihallgatások száma, jelezve, hogy a nyomozhatóságok

eljárásaikban egyre inkább folyamodnak ehhez a gyerekek számára kíméletesebb megoldáshoz. 2024-ben már gyámhatósági eljárás keretében is hallgattak meg 31 főt a Központokban. Belső vizsgálat keretében pedig további 102 bántalmazásban érintett gyereket hallgattak meg szaktanácsadók. A Meghallgató és Terápiás Központok által ellátott gyereklétszámhoz képest kevésnek tűnik, hogy **2024-ben mindössze 19 gyerek számára történt terápiás megsegítés**, pedig az intézmények lényege a gyermekbarát kihallgatás kereteinek megteremtése mellett a gyerekek terápiás támogatása is lenne. A terápiás megsegítések alacsony száma mögött nem a pszichológusok létszámának csökkenése, hanem a forráshiány áll. Az adatok alapján 2024-ben a szaktanácsadói kapacitásnövelés vitte el a Központokra fordítható keretet.

A Központok helyzete azért is fontos, mert a korábban már többször hivatkozott, 2024-ben publikált **kutatás** rámutat az igazságügyi pszichológus szakértői vélemények eltérő színvonalára és a tanúmeghallgatásokkal kapcsolatos rossz gyakorlatokra: „A meghallgatások módja, száma, az eljárás elhúzódása, a különleges (kíméletes) bánásmód alkalmazásának esetlegessége, illetve sokszor az eljárás alatti folyamatos fenyegetettség az okai a sértett gyermekek durva újratraumatizálódásának. A meghallgatás aktusa minimum kényelmetlen és feszélyező, nyomasztó a tanúk számára.”

²²⁶ A kiskorúak vonatkozásában részleges adatok állnak rendelkezésre a kapott segítségről, ugyanis az adatokat a kérelmező személye szerint rögzítik, így ha a segítséget a törvényes képviselő vagy más segítő kérelmezte, úgy a kiskorú számára nyújtott szolgáltatás nem jelenik meg a statisztikában.

²²⁷ 2024-ben 6 pszichológus látott el terápiás megsegítést, közülük 3 klinikai pszichológus, 2023-ban a foglalkoztatott 7 fő volt szakpszichológus. A létszámbeli csökkenés 1 fő.

K. Fakultatív Jegyzőkönyvek

Fakultatív Jegyzőkönyv a gyermekek elleni szexuális visszaélésről

„A részes államok a jelen Jegyzőkönyv előírásainak megfelelően megtiltják a gyermekek eladását, a gyermekprostitúciót és a gyermekpornográfiát.”

– Részlet a Fakultatív Jegyzőkönyvből.

Az amerikai nagykövetség **Tier 2 jelentése** szerint Magyarország 2024-ben (a korábbi évekhez képest) komoly erőfeszítéseket tett az emberkereskedelem területén, de a helyzet még így sem felel meg a minimum elvárásoknak. A kritizált témák között említik, hogy **kevesebb elkövetővel szemben indult eljárás és jelentősen kevesebb sérülékeny csoporthoz tartozó áldozatot sikerült beazonosítani** (így pl. kísérő nélküli kiskorúakat és az állami gondoskodásból elszökött gyerekeket). A legfrissebb adatok szerint (2023) **163 áldozatot azonosítottak a hatóságok, amelyek közül 25 volt gyerek.** (2022-ben ez a szám 41 volt.) Az ajánlások között első helyen szerepel, hogy olyan mechanizmusokat kell Magyarországon bevezetni, ami segíti a potenciális áldozatok beazonosítását és lehetővé teszi a megelőzést.

2024. februárjában megjelent az Európa Tanács Emberkereskedelem Elleni Küzdelem Szakértői Csoportjának (**GRETA**) jelentése is, ami szintén **az állami gondoskodásban** (gyermekotthonokban, lakásotthonokban) **nevelkedő gyerekek veszélyeztetettségére hívja fel a figyelmet**, kiemelve, hogy aggasztó a beazonosított gyerekáldozatok számának csökkenése a statisztikákban. A GRETA által feldolgozott 2019-2022. közötti statisztikákban az áldozatok között a gyerekek aránya 16 százalék volt.

2024 októberében az Országos Kriminológiai Intézetben **képzést** tartottak egy **nemzetközi projekt** keretében, ahol (többek között) a munkacélú kizsákmányolás gyerek áldozatainak kihallgatása is téma volt.

Fakultatív Jegyzőkönyv a gyermekek fegyveres konfliktusba történő bevonásáról

„A részes államok minden lehetséges intézkedést megtesznek annak biztosítása érdekében, hogy fegyveres erőik tizennyolcadik életévüket be nem töltött tagjai ne vegyenek közvetlenül részt ellenségeskedésekben.”

– Részlet a Fakultatív Jegyzőkönyvből.

A korábbi évek gyermekjogi jelentéseiben hivatkozottakhoz hasonlóan 2024-ben is hangsúlyos volt a fiatalok hazafias nevelése, honvédelmi tanulmányok folytatásának elősegítése. A **Kadét Programban** részt vevő diákok, iskolák száma 2024-ben **növekedett**. (lásd 8 . táblázat)

2024-ben a Honvédelmi Minisztérium közérdekű adatigénylésre adott válasza alapján a Kadét Programban összesen 167 intézmény, azon belül 11 732 diák vett részt, 9. évfolyamosként 3937-en csatlakoztak (ez a szám tavaly 3533 volt).

9. táblázat: A Honvéd Kadét Programban résztvevő partneriskolák száma 2018-2024.

	2018/2019 tanév	2019/2020 tanév	2020/2021 tanév	2021/2022 tanév	2022/2023 tanév	2023/2024 tanév	2024/2025 tanév
partneriskolák száma	54	68	78	95	120	144	167

Adatok forrása: Honvédelmi Minisztérium

A Honvédelmi Minisztérium adatai alapján a 2023. évben indított, **honvédelem tantárgy oktatása** 141 középiskolában (43 gimnázium, 98 technikum) kezdődött meg, illetve folytatódott 2024 szeptemberében. A programban jelenleg mindösszesen 13 590 diák vesz részt, közülük

2549 fő gimnáziumban 11. évfolyamon és 11 041 fő technikumban 9. évfolyamon. A honvédelmi miniszter **nyilatkozata** alapján „*cél, hogy néhány éven belül tanórai keretek közt valamennyi magyarországi középiskolás fiatal megismerje a honvédelem rendszerét*”.

A Honvédelmi Minisztérium közérdekű adatigénylésre adott válasza alapján a 2023/2024-es tanévben középszinten 166 diák, emelt szinten 54 diák tett **érettségi** vizsgát honvédelmi alapismeretek tantárgyból.²²⁸

2024-ben a Magyar Honvédség nyolcadik alkalommal szervezte meg a **Honvédelmi Táborokat**. A honvédelmi miniszter

nyilatkozata szerint kb. 4000 fő 12-25 év közötti fiatal vett részt a táborokban, amelyet 56 helyszínen, 118 turnusban tartottak. A diákok ebben az évben már 25 féle **tematika** (például huszár, túlélő, vegyi harc) közül választhattak. A honvédelmi táborok egyik szervezője akként nyilatkozott, hogy a táborokat követően sok pályaválasztás előtt álló diák a honvédségben képzei el a **jövőjét**.

Forrás: honvedelem.hu

²²⁸ Ez a szám a minisztérium közérdekű adatigénylésre adott válasza alapján a korábbi években az alábbiak szerint alakult:

2022/2023. tanévben 161 diák középszinten, 41 diák emelt szinten,
2021/2022. tanévben 166 diák középszinten, 127 diák emelt szinten,
2020/2021. tanévben 110 diák középszinten, 122 diák emelt szinten,
2019/2020. tanévben 125 diák középszinten, 86 diák emelt szinten

2024-ben megtartották az egész tanévet átfogó **Honvéd Kadét Kupát** is, a 7 állomásos versenysorozatban 78 iskola több mint 2000 kadétja vett részt. A díjazott diákok és intézmények sport-szervásárlási utalványokat és airsoft fegyvereket nyertek összesen 5 millió forint értékben.

2024-ben az **Ezer év katonái honvédelmi vetélkedő**t is szerveztek, amelyen a kadétiskola, illetve egyéb, a honvédelem tantárgy oktatását vállaló középiskolák tanulói is részt vehettek. A versenyben elméleti és gyakorlati feladatok is voltak, utóbbiak között a például olyan is szerepelt, hogy a diákoknak egy honvédségi harci eszközöket (régi aknavető és egykori naszádok másai) felvonultató teremben kellett megtalálniuk a tüzérségi kvíz válaszait.

A Honvédelmi Sportszövetség 2024-ben is folytatta a több helyszínen megrendezett **Bátrak Ligája** programját. Az egyik ilyen alkalomról történő **híradásban** megjelent az is, hogy a versenyen részt-

vevő gyerekek „a lézerfegyveres lövészetet, az íjászatot, valamint a kézigránát dobást és különböző akadálypályákat is kipróbálhatják”

2020 nyarán a Honvédelmi Minisztérium, az Emberi Erőforrások Minisztériuma, a Magyar Honvédség Parancsnoksága valamint a Honvédelmi Sportszövetség képviselői együttműködési megállapodása alapján indult a **Vértezd fel magad program**, gyermekvédelmi, honvédelmi program azzal a céllal, hogy a gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedő gyerekek megismerhessék „a honvédelem ügyének jelentőségét, és bepillantást nyerjenek egy társadalmilag elismert életpályába”. 2024-ben a program keretében a Nógrád vármegyei 11. Hadkiegészítő és Toborzó Iroda is szervezett **foglalkozást** gyermekotthonban nevelkedő gyerekeknek. A Toborzó Iroda a rendezvények mellett a honvédséggel való ismerkedésre és az új haditechnikai eszközöket bemutatására is hangsúlyt fektet.

Az ENSZ Gyermekjogi Bizottságának **Záró észrevételei** a legutóbbi jelentéstételi időszakban is felhívták az állam figyelmét arra,²²⁹ hogy a gyerekek nem lehetnek részesei olyan katonai kiképzé-

seknek, amelyekben valódi lőfegyvereket használnak. Továbbá kiemelte, hogy a Honvédsuli Kadét Programnak²³⁰ meg kell felelnie a **Fakultatív Jegyzőkönyvben** foglaltaknak.

L. A kommunikációs eljárásról szóló Fakultatív Jegyzőkönyv ratifikációja

Fakultatív Jegyzőkönyv a kommunikációs eljárásról

A harmadik Fakultatív Jegyzőkönyv a korábbiakkal ellentétben nem a Gyermekjogi Egyezmény valamely pontját bontja ki, hanem egy – gyermekjogok megsértése miatti – panasztételi mecha-

nizmust rögzít, és 2014 áprilisában lépett hatályba. Ez lehetővé teszi a gyerekek számára, hogy panaszukat közvetlenül a Gyermekjogi Bizottsághoz nyújtsák be, amely azokat kivizsgálja, majd a kormá-

²²⁹ „43. (b) Biztosítsa, hogy gyermekek ne vehessnek részt olyan katonai kiképzésen, ahol lőfegyvereket használnak, beleértve a KatonaSuli Programot, a Kratochvil Károly Honvéd Középiskolát és Kollégiumot, és hozza létre a Honvédsuli civil szervezet „Hazafias Iskola” programjának rendszeres monitorozását annak biztosítása érdekében, hogy ennek tanterve és oktató személyzete megfeleljen a Fakultatív Jegyzőkönyv rendelkezéseinek.”

²³⁰ A **Honvédsuli Kadét Programról** a **2018-as jelentésünkben** írtunk először. A Honvédsuli alapvető célja (saját meghatározása szerint), hogy a gyerekek már általános iskolás korban megértsék, hogy „a honvédelem nemzeti létünk egyik alapja”. A hazafias és honvédelmi nevelésen belül kiemelt figyelmet fordítanak a honvédelemhez köthető sportok népszerűsítésére, a katonai hagyományőrzésre, valamint a hadisírgondozásra.

nyokat a megfelelő intézkedések meghozatalára utasítja. **Jelenleg 54 ország írta alá és 53 ratifikálta.** A Fakultatív Jegyzőkönyvet Magyarország nem írta alá, továbbra is az alapvető jogok biztosának egy 2021-es tájékoztatása²³¹ áll rendelkezésünkre, miszerint a szaktárca erről szóló tervezete már a Kormány előtt állt, azonban elfogadásra, aláírásra és ratifikációra azóta sem került sor.²³²

Az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága a legutóbbi időszakos jelentésre vonatkozó **Záró észrevételeiben** már 2020-ban felhívta Magyarországot figyelmét arra, hogy a gyermekjogok érvényesülésének további megerősítéséhez elengedhetetlen a jegyzőkönyv ratifikációja.

Regionális szervezetekkel együttműködés

Fenntarthatóság

A Gyermekjogi Civil Koalíció Klíma munkacsoportja 2024-ben elkészítette az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága által közzétett, a gyermek jogairól és a környezetről, különös tekintettel a klímaváltozásról szóló **26. számú Átfogó Kommentár** nem hivatalos magyar fordítását, ezzel is elősegítve a gyermekek jogainak és környezeti érdekeinek érvényesülését Magyarországon. A dokumentum különös hangsúlyt fektet a

klímaváltozás és a gyermekjogok összefüggéseire, és megerősítette azt az érvet, hogy a **klímaválság egyben gyermekjogi válság is.**²³³

Ezt a szemléletet tükrözi, hogy 2024-ben került az első olyan klímaügy az EJEB elé, amelyet fiatalok indítottak, és amelyet a bíróság kiemelt ügyként, soron kívül tárgyalt. 11 és 24 év közötti portugál fiatalok azt sérelmezték, hogy az éghaj-

²³¹ AJBH (2021.03.30.) – Megkeresésünkre kapott információ. 2025 februárjában a Kulturális és Innovációs Minisztériumot is megkerestük, de megkeresésünkre a Jelentés lezártáig nem kaptunk választ.

²³² Az Adatnyilvánosság és a közérdekű adatokhoz való hozzáférés c. fejezetben bővebben is írtunk arról, hogy a Fakultatív Jegyzőkönyvvel kapcsolatos adatkeresésünkre évek óta nem kapunk választ.

²³³ Lásd UNICEF angol nyelvű **jelentése**.

latváltozás már most is komoly hatással van az életükre, és a jövőben még súlyosabb következményekkel járhat. Portugália, valamint több más ország – köztük Magyarország – felelősségre vonását

kérték, amiért azok nem tesznek eleget a klímaváltozás elleni küzdelemben.²³⁴ A kérelmet az EJEB végül nem tartotta megalapozottnak és elutasította. 2024-ben magyar fiatalok is kezdemé-

„A hírek általában egy megtörtént katasztrófáról szólnak, nem a folyamatról, ami elvezetett odáig. A média a magánszemélyekre rakja sokszor a felelősséget, mondván, hogy a mi személyes feladatunk, hogy megmentjük a Földünket, ahelyett, hogy a vállalatokat, szervezeteket mozgósítanák. Ez szorongást okoz a gyerekekben, hiszen legtöbbünkben csak az a gondolat van ezen hírek által, hogy a bolygónk el fog pusztulni, és mi leszünk a hibásak.”

(Kiskorú Kolléga meglátása)

nyeztek diskurzust a fenntarthatóságról. A gyermek véleményének tiszteletben tartása c. fejezetben már bemutatott **Mi Budapestünk Programot** Magyarország három legnagyobb diákszervezete – az **Egységes Diákfront**, az **ADOM Diákmozgalom** és a **Fridays for Future Magyarország** – dolgozta ki. A program bemutatja a fiatalok fenntarthatósággal és környezetvédelemmel kapcsolatos elvárásait; többek között a rakpart zöldítését, a tömegközlekedésre való nevelést, a slow (lassított) turizmust és a fenntartható szemlélet népszerűsítését.

Utóbbi célt szolgálja az éves **Fenntarthatósági Témahét** is, mely 2024-ben, április 22-26. között kilencedik alkalommal került megrendezésre iskolás diákok számára. A programsorozat során az UNICEF Magyarország is megtartotta éves **Klímakonferenciáját**, de fenntarthatósággal kapcsolatos programokat szervezett többek között az **IKK Non-profit Zrt.** és a Kék Bolygó Alapítvány is, utóbbi keretében Áder János volt köztársasági elnök **klímavédelmi tanórát tartott**.

²³⁴ Az ügy további részletei és a döntések **Lux Ágnes: Sikeres sikertelen gyermekjogi klíma-ügyek? A Sacchi-ügy és a Duarte-ügy tanulságai** címmel, Közjogi Szemlében megjelent dolgozatában olvashatók.

A jelentésben használt rövidítések jegyzéke

Intézmények, szervezetek

AB	Alkotmánybíróság
AJBH	Alapvető Jogok Biztosának Hivatala
ÁSK	Áldozatsegítő Központ
ÁSZ	Állami Számvevőszék
EBFF	AJBH Egyenlő Bánásmódért Felelős Főigazgatósága
EJEB	Emberi Jogok Európai Bírósága
IJSZ	Integrált Jogvédelmi Szolgálat
KSH	Központi Statisztikai Hivatal
NVSZ	Nemzeti Védelmi Szolgálat
NAIH	Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság
NEAK	Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő
NMHH	Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság
NSZI	Schlachta Margit Nemzeti Szociálpolitikai Intézet
ODT	Országos Diáktanács
OGYSZ	Országos Gyermekvédelmi Szakszolgálat
OIF	Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság
OMSZ	Országos Mentőszolgálat
SZGYF	Szociális Gyermekvédelmi Főigazgatóság

Jogszabályok

Áptv.	1993. évi LV. törvény a magyar állampolgárságról
Btk.	2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
Gyer.	149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet a gyámhatóságokról, 1991. évi LXIV. törvény A Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről
Gyvt.	1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
Nkt.	2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről
Ptk.	2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről
Szocvtv.	1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról

Fogalmak

ADHD	figyelemzavar és hiperaktivitás (attention deficit and hyperactivity disorder)
DÖK	diákönkormányzat
Egyezmény	Gyermekjogi Egyezmény
ENYÜBS	Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika
gyod	gyermekek otthongondozási díja
MI	mesterséges intelligencia
OSAP	Országos Statisztikai Adatfelvételi Program
Protokoll	A Belügyminisztérium által közzétett protokoll a család- és gyermekjóléti szolgáltatás által működtetett észlelő- és jelzőrendszer folyamatairól
RGYK	rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény
SNI	sajátos nevelési igényű

Hintalovon

Gyermekjogi Alapítvány

Gyermekjogi jelentés 2024

Készítette a Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány

Szerzők:

Balogh Karolina (szerk.)

Boukydis Anna

Glatz Anna

Gyurkó Szilvia (szerk.)

Hanselka Ágnes

Merényi Dóra

Petrov Katarina, Magyar Helsinki Bizottság

Rácz Dominika

Sall Zsófia

Stáhly Katalin

Zsigmond Iringó

Vaskuti Gergely

Kiskorú Kollégák:

Abigél, Abus, Csongi, Eszter, Flóra, Kinga, Lili, Lóri,

Luca, Maxi, Milán, Nilla, Szonja, Zoya

A Kiskorú Kollégák részvételét támogatta:

Boukydis Anna, Glatz Anna, Sall Zsófia, Zsigmond Iringó

Olvasószerkesztő: Czikora Petra

Design: Hitka Viktória és BLACKDEVs

Tördelés, grafikonok: Litkei Renáta, BeSocial

**Köszönjük a jelentés elkészítéséhez nyújtott szakmai segítséget,
valamint lektorálást a következő szakembereknek:**

Boros Ilona, Both Éva, Darvas Ágnes, Farkas Attila, Gazsi Adrienn,
Lápossy Attila, Katonáné Pehr Erika, Makai Éva, Németh Barbara, Oláh Lili

www.hintalovon.hu

info@hintalovon.hu

© Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány, 2025

Gyermekjogi jelentés 2024